

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Վ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2011 ԹՎԱԿԱՆԻ ԻՆՆ ԱՄԻՍՆԵՐԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

ՀՀ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ

2011 թվականի առաջին ինն ամիսների փաստացի տվյալների ամփոփումը վկայում է, որ տնտեսության վերականգնումը շարունակվում է՝ հանգեցնելով մակրոտնտեսական իրավիճակի զգալի բարելավման: Տնտեսական ակտիվության վերականգնման գործընթացը հիմնականում պայմանավորված էր թե՛ համաշխարհային տնտեսության վերականգնմամբ, թե՛ ՀՀ կառավարության կողմից իրականացված ակտիվ գործողություններով:

Տարվա անցած ինն ամիսներին տեղի է ունեցել տնտեսական ակտիվության (ՏԱՑ)¹ աճը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ և կազմել է 6.4%, արտաքին առևտրաշրջանառության աճ, հատկապես գրանցելով բարձր արտահանման աճ՝ 33.5%: 2011 թվականի սեպտեմբերին միջին գնաճը գրանցվել է համեմատաբար ցածր՝ 8.5%, նախանշվել է վերջինիս հետզհետե նվազումը տարեսկզբի համեմատ և այդ միտումը կշարունակվի, ընդ որում արդեն հոկտեմբերին համապատասխան ցուցանիշը գրանցվել է 8.3%: Պետք է նշել, որ այս ցուցանիշի գծով ամենաբարձր արժեքը գրանցվել էր մարտ ամսին՝ 11.4 տոկոս: Նշենք նաև որ պայմանավորված այն հանգամանքով, որ գնաճային ճնշումները թուլացել են 2011 թվականի սեպտեմբերի 6-ի նիստում ԿԲ-ի Խորհուրդը որոշեց թուլացնել դրամավարկային պայմանները (ռեպո տոկոսադրույքը սահմանվեց 8% մակարդակում)² առավել բարենպաստ միջավայր ստեղծելով տնտեսության վերականգնման համար: Արձանագրվել է նաև պետական բյուջեի եկամուտների անվանական ավելի քան 10.7% աճ, իսկ ծախսերի գծով անվանական աճը կազմել է 3.5%: Այսպիսով առաջին ինն ամիսների արդյունքներով հարկաբյուջետային քաղաքականությունը ամբողջական պահանջարկի վրա եղել է զսպող՝ ինչը դրական է անդրադարձել նաև գնաճային զարգացումների վրա՝ մեղմելով գնաճային սպասումները:

Համախառն պահանջարկ²: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին վերջնական սպառումն իրական արտահայտությամբ աճել է 3.2%-ով: Վերջնական սպառման աճը հիմնականում պայմանավորված է նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ մասնավոր

¹ 2011 թվականից ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայությունը ամսական ՀՆԱ-ից անցում է կատարել ՏԱՑ-ի հաշվարկմանը: Ի տարբերություն Ազգային հաշիվների մեթոդաբանությամբ հաշվարկվող ՀՆԱ ցուցանիշի (որն ունի եռամսյակային և տարեկան պարբերականություն) ամսական ՏԱՑ-ը բնութագրում է տնտեսությունում ապրանքների և ծառայությունների թողարկման իրական ծավալների փոփոխությունը, այլ ոչ թե ավելացված արժեքի փոփոխությունը: Բացի այդ, ամսական ՏԱՑ-ը չի ընդգրկում արտադրանքի զուտ հարկերը և ֆինանսական միջնորդության անուղղակիորեն չափվող ծառայությունները (ՖՄԱՉԾ), որոնք ներառվում են եռամսյակային և տարեկան ՀՆԱ-ի արտադրական եղանակով հաշվարկներում:

² Այս հատվածում բերված ցուցանիշները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

տրանսֆերտների, ինչպես նաև բնակչության տնօրինվող եկամուտների աճով: Վերջնական սպառման կառուցվածքում պետական և մասնավոր սպառման տեսակարար կշիռները 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին կազմել են համապատասխանաբար՝ 12.8% և 87.2%, ընդ որում իրական արտահայտությամբ պետական սպառումը նախորդ տարվա համեմատ աճել է 1.3%-ով, իսկ մասնավոր սպառումը՝ 3.5%-ով:

Կապիտալ ներդրումներն իրական արտահայտությամբ կրճատվել են 7.6%-ով պայմանավորված հիմնականում պետական ներդրումների կրճատմամբ: Մասնավոր ներդրումները նույնպես նվազել են՝ պայմանավորված շինարարության ոլորտում իրականացվող ներդրումների կրճատմամբ:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին արտահանման իրական ծավալները դրամային արտահայտությամբ աճել են 17%-ով՝ պայմանավորված համաշխարհային տնտեսությունում պահանջարկի աստիճանական վերականգնմամբ, արտահանվող ապրանքների մրցունակության բարձրացմամբ, ինչպես նաև արտահանման խրախուսմանն ուղղված կառավարության կողմից ձեռնարկված գործողությունների շրջանակներում արտահանողներին ցուցաբերված օժանդակությամբ: Ապրանքների և ծառայությունների ներմուծումն իրական արտահայտությամբ աճել է 4.6%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է եղել մասնավոր հատվածի կողմից սպառման ծավալների ավելացմամբ:

Համախառն առաջարկ: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին տնտեսական ակտիվության (ՏԱՑ)³ աճը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ կազմել է 6.4%: Ընդ որում, տնտեսական ակտիվությանն ամենամեծ նպաստումն⁴ են ունեցել ծառայությունների ճյուղի (5.4 տոկոսային կետ) և արդյունաբերության ճյուղի (4.0 տոկոսային կետ) համախառն թողարկումների իրական աճերը: Գյուղատնտեսությունն արդեն վերականգնվում է և դրական նպաստում է ունեցել տնտեսական ակտիվությանը (1.6 տոկոսային կետ), մինչդեռ շինարարության ճյուղում գրանցվել է խոշոր անկման ցուցանիշ, որը 4.6 տոկոսային կետով բացասական ազդեցություն է գործել ՏԱՑ-ին:

³ 2011 թվականից ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայությունը ամսական ՀՆԱ-ից անցում է կատարել ՏԱՑ-ի հաշվարկմանը: Ի տարբերություն Ազգային հաշիվների մեթոդաբանությամբ հաշվարկվող ՀՆԱ ցուցանիշի (որն ունի եռամսյակային և տարեկան պարբերականություն) ամսական ՏԱՑ-ը բնութագրում է տնտեսությունում ապրանքների և ծառայությունների թողարկման իրական ծավալների փոփոխությունը, այլ ոչ թե ավելացված արժեքի փոփոխությունը: Բացի այդ, ամսական ՏԱՑ-ը չի ընդգրկում արտադրանքի զուտ հարկերը և ֆինանսական միջնորդության անուղակիորեն չափվող ծառայությունները (ՖՄԱՉԾ), որոնք ներառվում են եռամսյակային և տարեկան ՀՆԱ-ի արտադրական եղանակով հաշվարկներում:

⁴ ՏԱՑ-ի աճին ճյուղերի նպաստումները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

Աղյուսակ 1. 2004-2011թթ. հունվար-հունիսին տնտեսության ճյուղերի իրական աճերը նախորդ տարվա նկատմամբ⁵

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>Արդյունաբերություն</i>	4.1	8.5	-2.7	1.9	0.7	-8.4	7.0	14.6
<i>Գյուղատնտեսություն</i>	8.7	9.5	7.5	-1.1	10.1	7.1	-15.3	1.8
<i>Շինարարություն</i>	14.8	22.0	36.0	20.0	13.4	-43.4	15.9	-1.5
<i>Ծառայություններ</i>	15.5	12.4	26.9	10.6	9.2	-3.0	3.8	3.5
<i>Զուտ անուղղակի հարկեր</i>	-0.3	8.6	17.7	28.0	30.6	-24.1	20.7	0.8
Համախառն ներքին արդյունք	9.4	11.9	16.7	10.9	10.9	-13.8	6.1	2.8

*Արդյունաբերություն*⁶: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին արձանագրվել է արդյունաբերական արտադրանքի իրական ծավալի 13.0% աճ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ: Հանքագործական արդյունաբերության, մշակող արդյունաբերության, էլեկտրաէներգիայի, գազի, գույրջու և լավորակ օդի մատակարարում և ջրամատակարարում, կոյուղի, թափոնների կառավարում և վերամշակում ենթաճյուղերի թողարկումներն իրական արտահայտությամբ աճել են համապատասխանաբար՝ 13.6%, 12%, 17.5% և 4.9%-ով:

Հանքագործական արդյունաբերության աճին նպաստել են ինչպես համաշխարհային շուկայում մետաղների գների բարձրացումը, այնպես էլ ճյուղի մրցունակության բարելավումը:

Մշակող արդյունաբերության աճին նպաստել են սննդամթերքի արտադրության (15.9%), խմիչքների արտադրության (11.6%) հիմնային մետաղների արտադրության (10.3%) և պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրության (96.3%) աճերը: Սննդամթերքի արտադրության աճը պայմանավորված է ինչպես տնօրինվող եկամտի բարձր աճով, այնպես էլ արտահանման ծավալների աճով:

Էլեկտրաէներգիայի արտադրության աճը պայմանավորված է եղել հիմնականում ԶԷԿ-երի կողմից արտադրված էլեկտրաէներգիայի 91% աճով:

Գյուղատնտեսություն: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ արձանագրվել է գյուղատնտեսության արտադրանքի իրական ծավալի 15.3% աճ: Ընդ որում, գյուղատնտեսության աճը հիմնականում պայմանավորվել է բուսաբուծության արտադրանքի աճով: Անասնաբուծության արտադրությունում ևս գրանցվել է իրական ծավալի աճ, որը պայմանավորված է սպանդի համար իրացված անասունի և թռչնի ու

⁵ Աղյուսակում ներկայացված են տնտեսության ճյուղերի ավելացված արժեքների իրական աճերը: Ընդ որում հունվար-սեպտեմբերի տվյալները դեռևս հասանելի չեն:

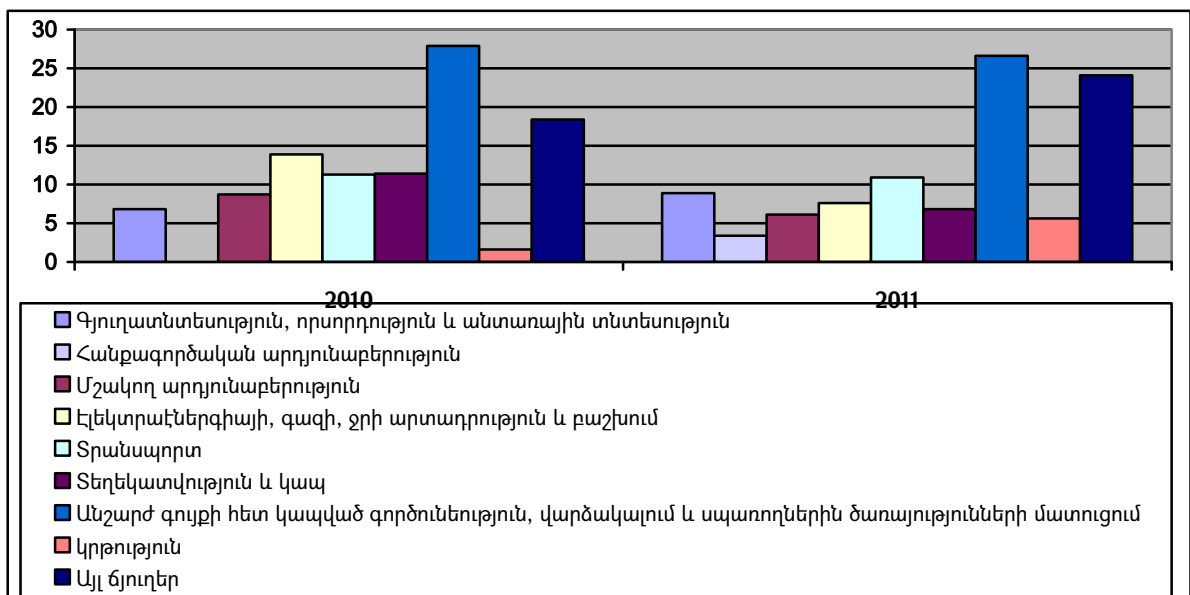
⁶ Այստեղ և հետագա շարադրանքում ներկայացված են ճյուղերի համախառն թողարկումների իրական ծավալների ինդեքսները:

կաթի արտադրության ենթաճյուղերի համապատասխանաբար 2.3% և 0.7% աճերով, մինչդեռ ձվի արտադրության ենթաճյուղը բացասաբար է անդրադարձել անասնաբուծության աճի վրա՝ նվազելով 17.5%-ով: Իրական ծավալի 11.8% աճ է արձանագրվել նաև ձկնորսության և ձկնաբուծության ենթաճյուղում:

Շինարարություն: Ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալները 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին կազմել են 272.2 մլրդ դրամ և նախորդ տարվա համեմատ իրական արտահայտությամբ նվազել են 20%-ով: Հաշվետու ժամանակաշրջանում նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ նվազել են բնակչության, կազմակերպությունների և միջազգային վարկերի կողմից ֆինանսավորվող շինարարության իրական ծավալներ, բացասաբար անդրադառնալով շինարարության իրական ծավալի ինդեքսի վրա (համապատասխանաբար 6.6, 9.9 և 6.7 տոկոսային կետ⁷), մինչդեռ պետական բյուջեի, համայնքների և մարդասիրական օգնության միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալները դրական նպաստում են ունեցել (համապատասխանաբար 0.6, 2.2, 0.5 տոկոսային կետ):

Ըստ տնտեսության ճյուղերի շինարարությունը հիմնականում ուղղված է եղել անշարժ գույքի հետ կապված գործառնություններին և տրանսպորտին, որոնց բաժինը շինարարության ծավալներում կազմել է համապատասխանաբար 26.6% և 10.9%: Շինարարության մեջ աճել են հանքագործական արդյունաբերության և կրթության ոլորտների տեսակարար կշիռները կազմելով համապատասխանաբար՝ 3.4% և 5.6% (տես Գծապատկեր 1):

Գծապատկեր 1. 2011 թվականի հունվար սեպտեմբերին շինարարության ծավալներն ըստ տնտեսության ճյուղերի

⁷ Շինարարության և ծառայությունների ենթաճյուղերի նպաստման չափերը ՀՀ Ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

Ծառայություններ և առևտուր: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին մատուցված ծառայությունների ծավալը իրական արտահայտությամբ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ աճել է 5.8%-ով, որին հիմնականում նպաստել են ֆինանսական և ապահովագրական գործունեության ծառայությունների աճը (նպաստումը՝ 5.5 տոկոսային կետ): Ծառայությունների կառուցվածքում մեծ տեսակարար կշիռ են կազմել ֆինանսական և ապահովագրական գործունեության (24.9%), տեղեկատվության և կապի (23.3%), ինչպես նաև տրանսպորտի (20.5%) ծառայությունները:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին առևտրի շրջանառությունն ընթացիկ գներով կազմել է 1363 մլրդ դրամ, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ, համադրելի գներով, աճել է 3.3%-ով:

Տրանսպորտ և կապ: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին հանրապետությունում ընդհանուր օգտագործման տրանսպորտով բեռնափոխակրումների ծավալը 2010 թվականի նույն ժամանակաշրջանի համեմատ նվազել է 4.8%-ով: Ըստ երկաթուղային, օդային և մայրուղային խողովակաշարային, տրանսպորտի տեսակների բեռնափոխակրումների ծավալներն աճել են համապատասխանաբար 8.4%, 12.5% և 16.7%-ով⁸: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին բեռնափոխակրումների ծավալը ըստ ավտոմոբիլային տրանսպորտի 2010 թվականի նույն ժամանակաշրջանի համեմատ նվազել է 16%-ով, որի նվազման հիմնական պատճառը եղել է ներհանրապետական ավտոմոբիլային բեռնափոխակրումների ծավալների նվազումը՝ 20.8% (տեսակարար կշիռը ընդհանուր ավտոմոբիլային բեռնափոխակրումների մեջ կազմում է 78.6%):

Գներ և սակագներ: 2011 թվականի սեպտեմբերին նախորդ տարվա դեկտեմբերի նկատմամբ արձանագրվել է 0.6% գնաճ, որը հիմնականում պայմանավորված է եղել պարենային ապրանքների (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ) գների 0.9% նվազմամբ (նպաստումը գնանկմանը՝ -0.5 տոկոսային կետ), ոչ պարենային ապրանքների գների 2.5% (նպաստումը գնաճին՝ 0.4 տոկոսային կետ) և ծառայությունների սակագների 2.4% (նպաստումը գնաճին՝ 0.7 տոկոսային կետ) աճով:

2011 թվականի սեպտեմբերին միջին գնաճը կազմել է 8.5%, որը հիմնականում պայմանավորված էր պարենային ապրանքների (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ) գների 12.8% աճով, ոչ պարենային ապրանքների գների 3.1% և ծառայությունների սակագների 4% աճով:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին սպառողական գների միջին ամսական հավելաճը կազմել է 0.1%, ինչը 0.4 տոկոսային կետով ցածր է նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում արձանագրված համապատասխան ցուցանիշից (0.5%):

Աշխատանքի շուկա: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին պաշտոնապես գրանցված գործազուրկների մակարդակը հանրապետությունում նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի

⁸ Ըստ ընդհանուր օգտագործման առանձին տեսակների ցուցանիշները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են հաշվարկված ՀՀ ԱՎԾ ամսական ցուցանիշների հիման վրա:

նկատմամբ նվազել է 0.8 տոկոսային կետով⁹ և կազմել 6.3%: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին զբաղվածների թիվը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ՝ պայմանավորված տնտեսության աշխուժացմամբ, աճել է շուրջ 2%-ով՝ կազմելով 1124.9 հազ. մարդ:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին միջին ամսական անվանական աշխատավարձը 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածում գրանցված ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 6 տոկոսով: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին պետական հատվածի աշխատավարձի աճը (6.2%) գերազանցել է ոչ պետական հատվածում աշխատավարձի աճին (3.7%): Չնայած աշխատավարձերի անվանական աճերի 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին իրական աշխատավարձը 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել է 2.3 տոկոսով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում տնտեսության պետական և ոչ պետական հատվածներում միջին անվանական աշխատավարձը համապատասխանաբար կազմել է 90547 դրամ և 137934 դրամ, իսկ միջին աշխատավարձը՝ 112316 դրամ:

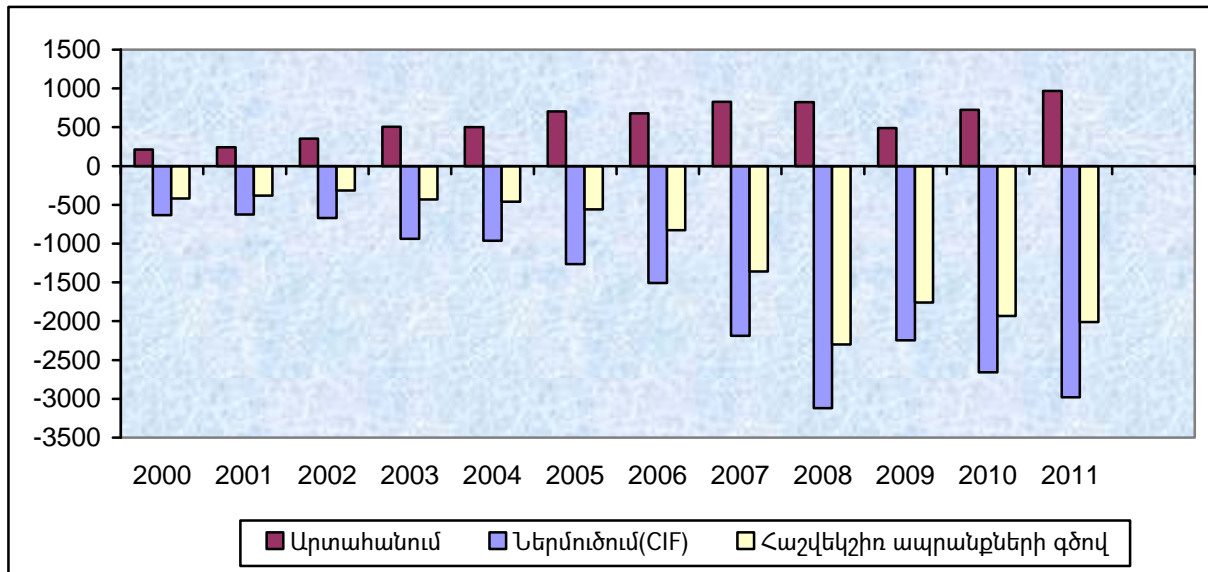
Արտաքին հատված: Շարունակում են արտահայտվել հակաճգնաժամային միջոցառումների շրջանակներում արտահանման խթանման ուղղությամբ ՀՀ կառավարության քաղաքականության դրական արդյունքները՝ 2011 թվականի առաջին ինն ամիսների տնտեսության արտաքին հատվածի բարելավումը ձևավորվում էր շատ արագ ինչը ի թիվս կառավարության քաղաքականության պայմանավորված է նաև արտաքին միջավայրի բարենպաստ զարգացումներով: Արտաքին պահանջարկի աճի հետ մեկտեղ տարեսկզբից ավելացել են նաև Հայաստան ներհոսող տրանֆերտները և գործոնային եկամուտները՝ նպաստելով ընթացիկ հաշվի պակասուրդի կրճատմանը:

Արտաքին առևտուր: 2011 թվականի առաջին ինն ամիսներին ապրանքների գծով արտաքին առևտրի բացասական մնացորդը (տես Գծապատկեր 2) կազմել է 2009.8 մլն ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 76.1 մլն ԱՄՆ դոլարով կամ 3.9 տոկոսով¹⁰:

⁹ Զբաղվածության ցուցանիշները ՀՀ Ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

¹⁰ Արտաքին առևտրի հաշվեկշիռը՝ արտահանումը և ներմուծումը հաշվարկված ՖՕԲ գներով, 2011 թվականի առաջին կիսամյակին կազմել է 1550.9 մլն. դոլար:

Գծապատկեր 2. Առևտրի հաշվեկշռի դինամիկան հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին (մլն ԱՄՆ դոլար)

Արտաքին ապրանքաշրջանառությունը¹¹ 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերի արդյունքներով կազմել է 3949.2 մլն դոլար՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 16.6%-ով: Հաշվետու ժամանակահատվածում տեղի է ունեցել դոլարային արտահայտությամբ արտահանման և ներմուծման ծավալների աճ. արտահանումն աճել է 33.5%-ով՝ կազմելով 969.7 մլն դոլար, իսկ ներմուծումը՝ 12.0%-ով և կազմել է 2979.5 մլն դոլար:

Ներմուծում: Ներմուծման աճը հիմնականում պայմանավորված էր ընթացիկ տարում ինչպես, բնակչության տնօրինվող եկամուտների աճով, այնպես էլ տնտեսության վերականգմամբ: Ներմուծման աճ է արձանագրվել կառուցվածքում մեծ կշիռ ունեցող գրեթե բոլոր ապրանքների գծով, բացառությամբ «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» ապրանքախմբի, որը նվազել է 6.3%-ով՝ 0.6 տոկոսային կետով հակազդելով ներմուծման աճին: Բացառություն են կազմել նաև ներդրումային բնույթի ապրանքները, որոնց տեսակարար կշիռը ինն ամիսների ընդհանուր ներմուծման մեջ կազմել է 17.3%՝ 3.4 տոկոսային կետով զիջելով 2010 թվականի համապատասխան ցուցանիշին (20.7%): Ընդ որում, «Մեքենաներ, սարքավորումներ, մեխանիզմներ» և «Սարքեր և ապարատներ» ապրանքախմբերի նվազումը 1.9 տոկոսային կետով հակազդել է ներմուծման աճին: Ներմուծման ընդհանուր 12.0% աճի ամենաբարձր՝ 3.9 տոկոսային կետը պայմանավորվել է «Հանքահումքային արտադրանք», 2.1 տոկոսային կետը՝ «Վերգետնյա, օդային և ջրային տրանսպորտ», և 2.0 տոկոսային կետը՝ «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» ապրանքախմբերի ներմուծման աճով, որոնք համապատասխանաբար կազմել են 22.4, 24.0 և 46.0%:

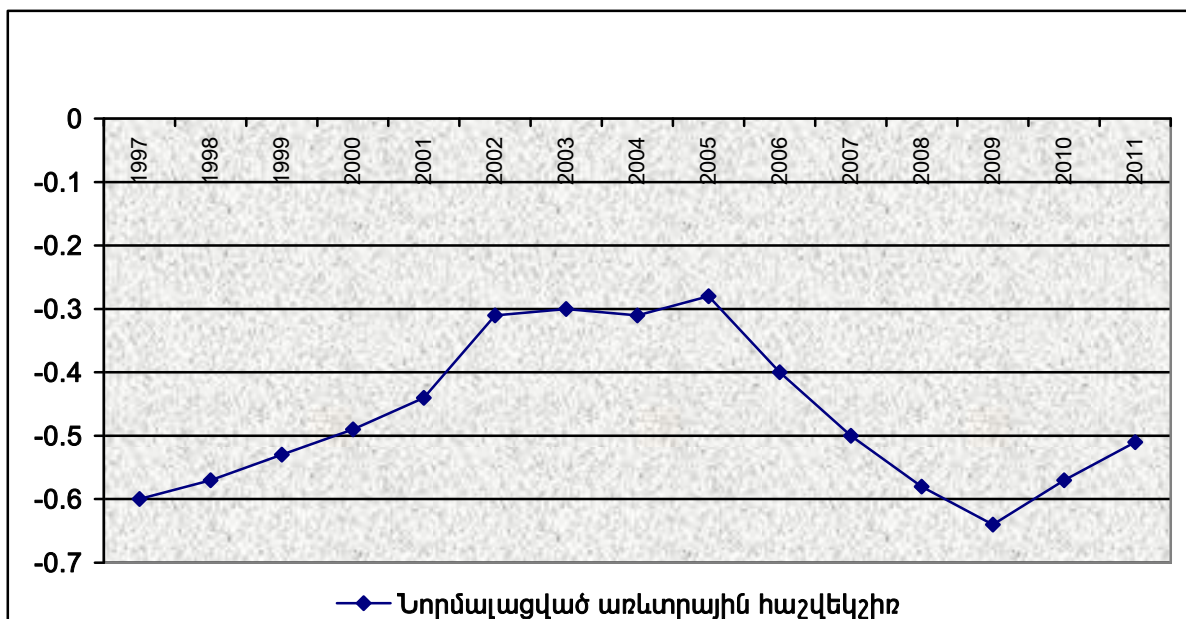
¹¹ Արտանահումը \$ՕԲ, ներմուծումը՝ ՍԻՖ գներով:

Արտահանում: Տնտեսության արտահանման ոլորտում ՀՀ կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումների արդյունքները՝ զուգորդվելով հումքային բնույթի ապրանքատեսակների արտահանման շուկաների վիճակի բարելավման հետ ընթացիկ տարվա հունվար-սեպտեմբերին՝ ամրապնդեցին արտահանման նշված ձեռքբերումները:

2011 թվականի անցած ամիսների արդյունքներով արտահանման 33.5% աճի ամենաբարձր՝ 12.4 տոկոսային կետը պայմանավորվել է «Հանքահումքային արտադրանք» ապրանքախմբի արտահանման 40.3% աճով: Արտահանման աճի 5.9 տոկոսային կետը պայմանավորվել է՝ «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր», 5.3 տոկոսային կետը՝ «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր», և 3.6 տոկոսային կետը՝ «Պատրաստի սննդի արտադրանք» ապրանքախմբերի ծավալների աճով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար՝ 44.9, 16.1 և 31.4%:

*Նորմալացված առևտրային հաշվեկշիռ*¹²: Տնտեսական անվտանգությունը բնութագրող ցուցանիշներից է նորմալացված առևտրային հաշվեկշռի գործակիցը, որը 2009 թվականի ինն ամիսներին կազմել է -0.64՝ վատթարացման խորացումը հիմնականում պայմանավորված էր դոլարային արտահայտությամբ արտահանման անկմամբ, իսկ 2010 թվականին՝ արտահանման դոլարային արտահայտությամբ առաջանցիկ աճով պայմանավորված, համապատասխան ցուցանիշը կազմել է -0.57՝ ցուցաբերելով որոշակի բարելավում նախորդի համեմատ: 2011 թվականի ինն ամիսների արդյունքներով նորմալացված առևտրային հաշվեկշիռը կազմել է -0.51, շարունակելով նախորդ տարվա բարելավման միտումը:

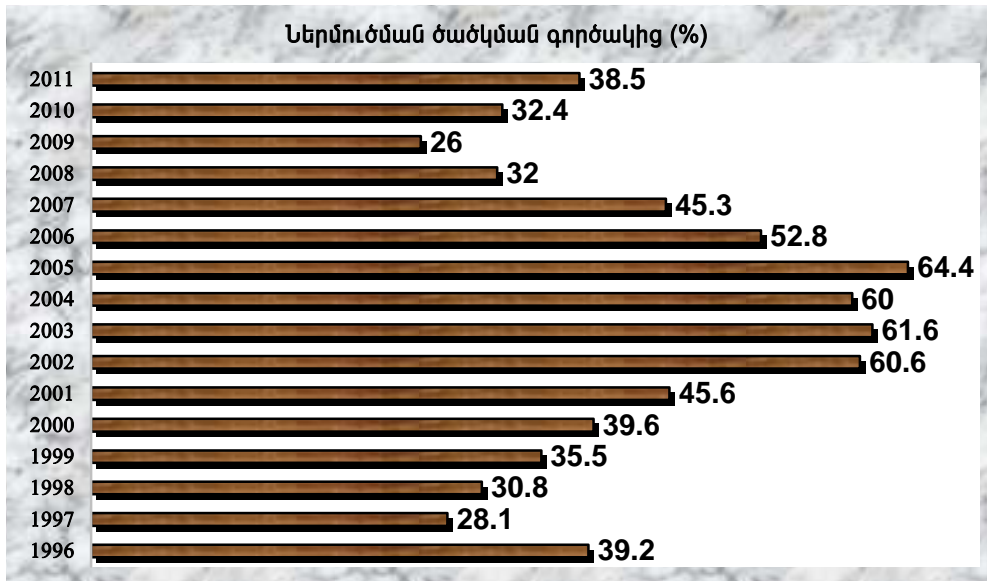
Գծապատկեր 3. Նորմալացված առևտրային հաշվեկշռի գործակիցը (հունվար-սեպտեմբեր ամիսներ)

¹² Նշված ցուցանիշը հաշվարկվում է որպես առևտրային հաշվեկշռի և ապրանքաշրջանառության հարաբերակցություն և ցույց է տալիս թե միավոր արտաքին ապրանքաշրջանառության մեջ որքան զուտ արտահանված ապրանք կա:

Ներմուծման ծածկման գործակից: 2011 թվականի ինն ամիսների ներմուծման ծածկման գործակիցը նախորդ տարվա համեմատ աճել է շուրջ 6 տոկոսային կետով. ընթացիկ տարվա ինն ամիսների արդյունքներով արտահանման հաշվին ֆինանսավորվել է ներմուծման 38.5% (տե՛ս Գծապատկեր 4):

Գծապատկեր 4. 1996-2011 թվականների ներմուծման ծածկման գործակիցը¹³, տոկոսներով (հունվար-սեպտեմբեր)

Ներծյուղային առևտուր: Վերջին տարիների ինն ամիսների ՀՀ ներծյուղային¹⁴ առևտրի մակարդակի վերլուծությունը վկայում է «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր», «Թանկարժեք ու կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» և «Արվեստի ստեղծագործություններ» ապրանքախմբերի գծով համեմատաբար կայուն երկկողմանի արտաքին առևտրի պահպանման մասին: 2011 թվականի ինն ամիսներին լրիվ երկկողմանի էր նաև «Հանքահումքային արտադրանք» ապրանքախմբի արտաքին առևտուրը:

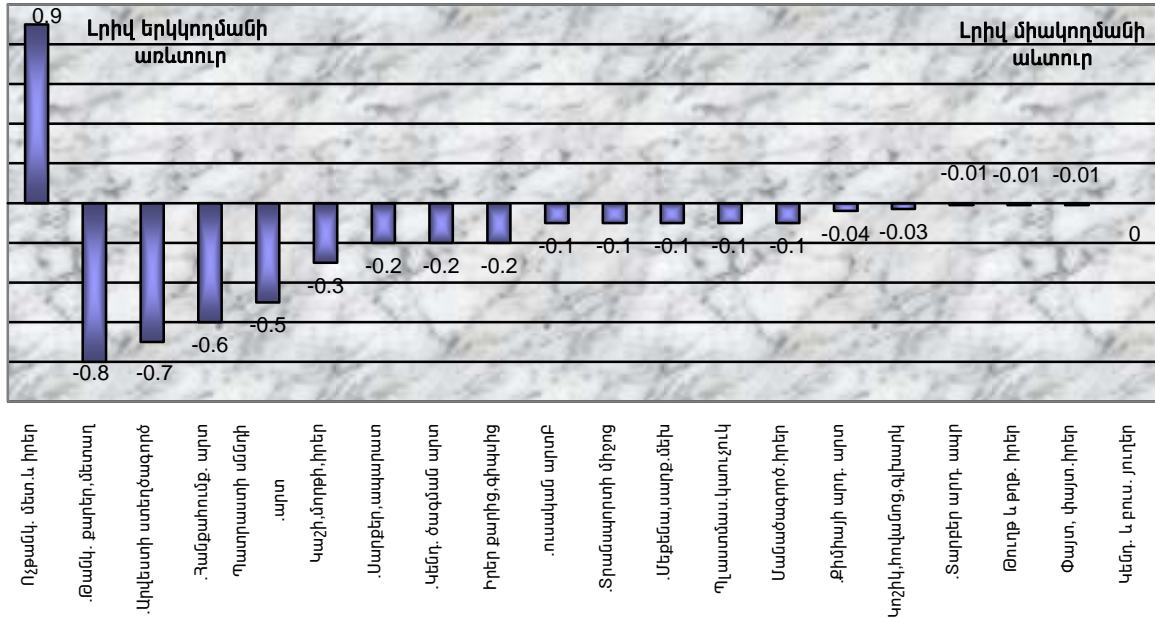
Գծապատկերում դրական և բացասական նշանները տրամադրում են լրացուցիչ տեղեկատվություն և պայմանավորված են համապատասխան ապրանքախմբերի արտաքին առևտրային հաշվեկշռի դրական կամ բացասական մնացորդով: «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և

¹³ Ներմուծման ծածկման գործակիցը՝ ընթացիկ տարվա առաջին ինն ամիսների ծառայությունների մասին տեղեկատվության բացակայության պատճառով, հաշվարկվել է որպես ապրանքների արտահանման և ներմուծման հարաբերակցություն (ՖՕԲ գներով):

¹⁴ Ներծյուղային առևտուրը տեղի է ունենում, երբ երկիրը և ներմուծում, և արտահանում է առանձին ճյուղում արտադրվող ապրանքատեսակները: Ներծյուղային առևտրի գործակիցը իրենից ներկայացնում է արտահանման և ներմուծման բացարձակ արժեքով փոքրի հարաբերակցությունը մեծին: «0» նշանակում է լրիվ միակողմանի, իսկ «1»՝ լրիվ երկկողմանի առևտուր

դրանցից պատրաստված իրեր» (լրիվ երկկողմանի առևտուր) ապրանքախմբի դրական առևտրային մնացորդը վկայում է մեր երկրի կողմից արտաքին աշխարհի պահանջարկը բավարարելու մասին:

Գծապատկեր 5. 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսների ներճյուղային առևտուրը

Մնացած ապրանքախմբերով տեղի է ունեցել մեծ մասամբ միակողմանի առևտուր՝ ներքին պահանջարկը բավարարելու ուղղությամբ (բացասական առևտրային մնացորդ):

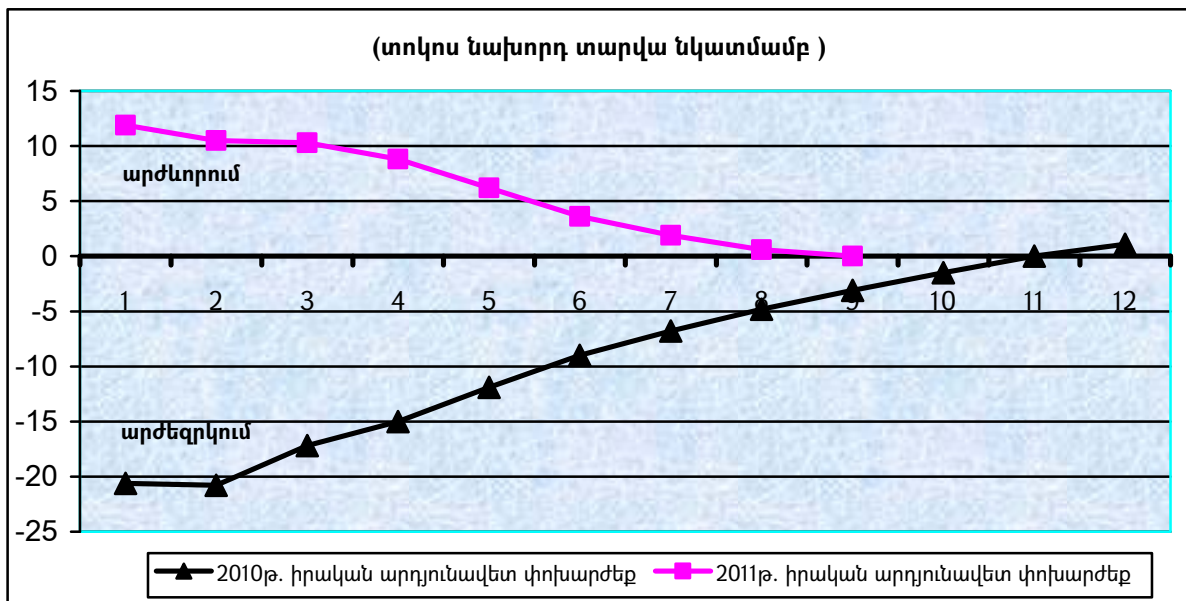
Արտաքին առևտուրն ըստ գործընկեր երկրների: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին ՀՀ արտաքին առևտրաշրջանառության 26.6%-ը բաժին է ընկել ԱՊՀ և 33.6%-ը՝ ԵՄ երկրներին, 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածում նշված երկրների տեսակարար կշիռները կազմել են 27.8 և 31.9%: ԱՊՀ երկրների համեմատ ԵՄ երկրների հետ ՀՀ ապրանքաշրջանառության աճը տարեսկզբից առաջանցիկ է և 2011 թվականին նախորդ տարվա համեմատ կազմել է 22.8%, իսկ ԱՊՀ երկրների արտաքին առևտրաշրջանառության աճը 11.5% է կազմել: ՀՀ խոշոր առևտրային գործընկեր-երկրների շրջանակում ընդգրկված են Գերմանիան (առևտրաշրջանառության 7.7%), Չինաստանը (7.3%), Իրանը (6.1%), Բուլղարիան (5.1%), ԱՄՆ-ն (4.6%), Թուրքիան (4.3%), ինչպես նաև ԱՊՀ երկրներից Ռուսաստանը (19.9%) և Ուկրաինան (4.4%): Վերջիններիս բաժին է ընկել ՀՀ և ԱՊՀ երկրների միջև հաշվետու ժամանակաշրջանի ընթացքում կատարված ապրանքաշրջանառության շուրջ 91%-ը: Հանրապետության թվով 38 հիմնական գործընկեր երկրները մեծամասամբ (մոտ 80%-ը) հանդիսանում են ԱՀԿ անդամ պետություններ:

Փոխարժեք: Շարունակվում են 2011 թվականի տարեսկզբից ձևավորված ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի փոխարժեքի դանդաղ արժեզրկման միտումները՝ դրամի արժեզրկում է տեղի ունեցել տարվա անցած բոլոր ամիսներին, բացառությամբ հուլիսի: Մասնավորապես, սեպտեմբերի

ընթացքում դրամը միջին հաշվով արժեզրկվել է ևս 1.4%-ով նախորդ տարվա նույն ամսվա 0.8% արժևորման դիմաց: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերի միջին փոխարժեքը կազմել է 369.7 դրամ 1 ԱՄՆ դոլարի դիմաց և նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արժևորվել է 2.2 տոկոսով (2010թ-ին՝ 377.97 և 5.7% արժեզրկում):

ՀՀ ազգային արժույթը ոչ միայն դոլարի, այլ արտաքին առևտրի տեսանկյունից առավել կարևոր մի քանի արժույթներից բաղկացած «զամբյուղի» նկատմամբ (անվանական արդյունավետ փոխարժեք¹⁵) ընթացիկ տարվա ինն ամիսներին նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի համեմատ արժեզրկվել է 2.2%-ով, ինչը նշանակում է, որ ՀՀ դրամը արժեզրկվել է հիմնական արժույթների միավորված արժեքի համեմատ: Իսկ Հայաստանի և հիմնական գործընկեր երկրների գներով ճշգրտված զամբյուղների հարաբերական աճժեքը՝ իրական արդյունավետ փոխարժեքը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ չի փոփոխվել¹⁶ (տես Գծապատկեր 6):

Գծապատկեր 6. Իրական արդյունավետ փոխարժեքի 17 ամսական միջին շարժընթացը 2010 թվականին և 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին

¹⁵ Արդյունավետ փոխարժեքը ցույց է տալիս ազգային արժույթի փոխարժեքի միջինացված շարժընթացը ոչ թե մեկ, այլ մի քանի, հանրապետության համար ավելի կարևոր արժույթներից բաղկացած «զամբյուղի» նկատմամբ: Ընդ որում, հաշվարկներում զամբյուղը կազմող արժույթները նախ բերվում են դոլարային արտահայտության, որից հետո ճշգրտվում են ԱՄՆ դոլար/ՀՀ դրամ փոխարժեքով, այսինքն հաշվարկվում է դրամի կրոս կուրսը՝ յուրաքանչյուր տարադրամի 1 միավորի դիմաց (դրամի անուղղակի գնանշում):

¹⁶ Հաշվարկներում առաջին ութ ամիսների համար օգտագործվել են ՀՀ կենտրոնական բանկի պաշտոնական կայքի 2011թ. նոյեմբերի 1-ի դրությամբ տվյալները, իսկ սեպտեմբերինը՝ ԿԲ նախնական գնահատականներն են:

¹⁷ Իրական արդյունավետ փոխարժեքի ինդեքսը անվանական արդյունավետ փոխարժեքն է ճշտված գներով և հանդիսանում է այն հիմնական ցուցանիշը, որը բնութագրում է հիմնական արժույթների միավորված շարժընթացն ու շարժման ուղղությունը և կարող է հիմք հանդիսանալ վերջիններիս զարգացման տենդենցների կողմնորոշիչ հետևություններ անելու համար: Բացի դրանից այն հիմնական ցուցանիշն է, որն բնութագրում է երկրի մրցունակությունը միջազգային շուկայում: Իրական արդյունավետ փոխարժեքը ցույց է տալիս մեր և գործընկեր երկրների միջև հարաբերական գների վարքագիծը՝ բերված մեկ արժույթի:

Ֆինանսական շուկա: 2011 թվականի սեպտեմբերին փողի բազան կազմել է 570.6 մլրդ դրամ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 30.2%-ով: Ընդ որում, զուտ արտաքին ակտիվներն աճել են 5.4%-ով, իսկ զուտ ներքին ակտիվներն աճել են 10.1 անգամ:

Նույն ժամանակահատվածում փողի բազայում ԿԲ-ից դուրս կանխիկը աճել է 18.3%-ով (տեսակարար կշիռը փողի բազայում կազմել է շուրջ 63%), իսկ պարտադիր պահուստները դրամով և արտարժույթով՝ 53.9%-ով (տեսակարար կշիռը փողի բազայում կազմել է շուրջ 35.4%):

2011 թվականի սեպտեմբերին փողի զանգվածը կազմել է 1020.5 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 26%-ով: Ընդ որում, զուտ արտաքին ակտիվներն նվազել են 79.3%-ով, իսկ զուտ ներքին ակտիվներն աճել են 72.1%-ով:

Փողի զանգվածում բանկային համակարգից դուրս կանխիկը և դրամային ավանդները ապահովել են փողի զանգվածի աճի համապատասխանաբար 5.9 և 10.6 տոկոսային կետը, իսկ արտարժույթային ավանդները՝ 9.4 տոկոսային կետ¹⁸: Առևտրային բանկերի կողմից ռեզիդենտներից և ոչ ռեզիդենտներից ներգրավված ավանդները 2011 թվականի սեպտեմբերին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել են 34.7%-ով: Նշենք, որ չնայած դեռևս բարձր է տնտեսության դոլարացման մակարդակը՝ 2011 թվականի սեպտեմբերին ներգրավված ավանդների 69.6%-ը կազմել են արտարժույթով ավանդները, սակայն համեմատած նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշի հետ դոլարացումը նվազել է 1.4 տոկոսային կետով:

Առևտրային բանկերի կողմից ռեզիդենտներին և ոչ ռեզիդենտներին տրված վարկերը 2011 թվականի սեպտեմբերին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել են 37.6%-ով¹⁹ (նշենք որ վարկերի 60.2% կազմում են արտարժույթով վարկերը):

Առևտրային բանկերի դրամով տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքները 2011 թվականի սեպտեմբերին կազմել են 17.70%՝ 2010 թվականի սեպտեմբերի 18.78%-ի համեմատ: Նույն ժամանակաշրջանում գրանցվել է առևտրային բանկերի մինչև մեկ տարի ժամկետով դրամով ներգրավված ավանդների տոկոսադրույքների աճ: Այսպես, եթե 2010 թվականի սեպտեմբերին ավանդների տոկոսադրույքը կազմել է 8.94%, ապա 2011 թվականի սեպտեմբերին այն աճել է 0.07 տոկոսային կետով և կազմել 9.01%:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին ՀՀ պետական (շուկայական) պարտատոմսերի շուկայում նկատվել է տոկոսադրույքների փոքր աճ՝ 0.05 տոկոսային կետ: Այսպես, եթե 2010 թվականի առաջին 9 ամիսների ընթացքում տեղաբաշխված պետական արժեթղթերի միջին եկամտաբերությունը կազմել է 12.31%, ապա 2011 թվականի առաջին 9 ամիսների ընթացքում այն

¹⁸ Նշենք, որ փողի ագրեգատներում ոչ ռեզիդենտների ավանդները չեն ընդգրկվում:

¹⁹ Ընդգրկված չեն կուտակված տոկոսները: Վարկերի մեջ ներառված են նաև ֆակտորինգային, լիզինգային գործառնությունները և ռեպո համաձայնագրերը:

կազմել է 12.36%: Հունվարից սեպտեմբեր ժամանակահատվածում տեղաբաշխված պետական արժեթղթերի ծավալը կազմել է 102.2 մլրդ դրամ, իսկ միջին ժամկետայնությունը՝ 1765 օր: Նշված ժամանակահատվածում պետական (շուկայական) պարտատոմսերի նկատմամբ պահանջարկը գերազանցել է թողարկման ցուցանիշը 1.93 անգամ, իսկ տեղաբաշխում/թողարկում հարաբերակցության միջին մեծությունը կազմել է 0.96:

Աղյուսակ 2. Ֆինանսական շուկայի տոկոսադրույքները 2011 թվականի 3-րդ եռամսյակի ընթացքում

Ամիսներ	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Առևտրային բանկերի վարկեր*	18.25	18.66	18.29	17.01	17.62	17.24	17.24	17.39	17.70
Առևտրային բանկերի ավանդներ*	8.74	9.23	9.05	9.37	9.22	9.34	8.95	9.28	9.01
ՀՀ ԿԲ ռեպո գործառնություններ	7.25	7.75	8.25	8.5	8.5	8.5	8.5	8.5	8.0

* Հաշվարկված է 16 օրից մինչև մեկ տարի ժամկետով, միայն դրամով տրամադրված վարկերի և ներգրավված ավանդների համար (առանց միջբանկային շուկայի):

Հարկաբյուջետային հատված: 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբերին հարկաբյուջետային քաղաքականության բնույթը եղել է զսպող: Տարվա ինն ամիսների արդյունքներով պետական բյուջեի ընդհանուր եկամուտները կազմել են ՀՆԱ-ի 24.3%-ը²⁰ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 24.7%-ի դիմաց, իսկ հարկային եկամուտները՝ ներառյալ սոցիալական ապահովագրության վճարները, կազմել են ՀՆԱ-ի 21.8%-ը նախորդ տարվա 22.3%-ի դիմաց: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ պետական բյուջեի եկամուտների անվանական աճը կազմել է 10.7%, իսկ հարկային եկամուտներինը՝ ներառյալ սոցիալական ապահովագրության վճարները, 10%:

Բյուջետային քաղաքականության մոտեցումը եղել է բազմակողմ և միաժամանակ հավասարակշռված: Ընդ որում, մի կողմից նպատակ է դրվել չհակազդել տնտեսական վերականգնմանը, մյուս կողմից մակրոտնտեսական կայունության նպատակադրմամբ պայմանավորված ապահովելով արդյունավետ պարտքի կառավարում և պակասուրդի աստիճանական կրճատում:

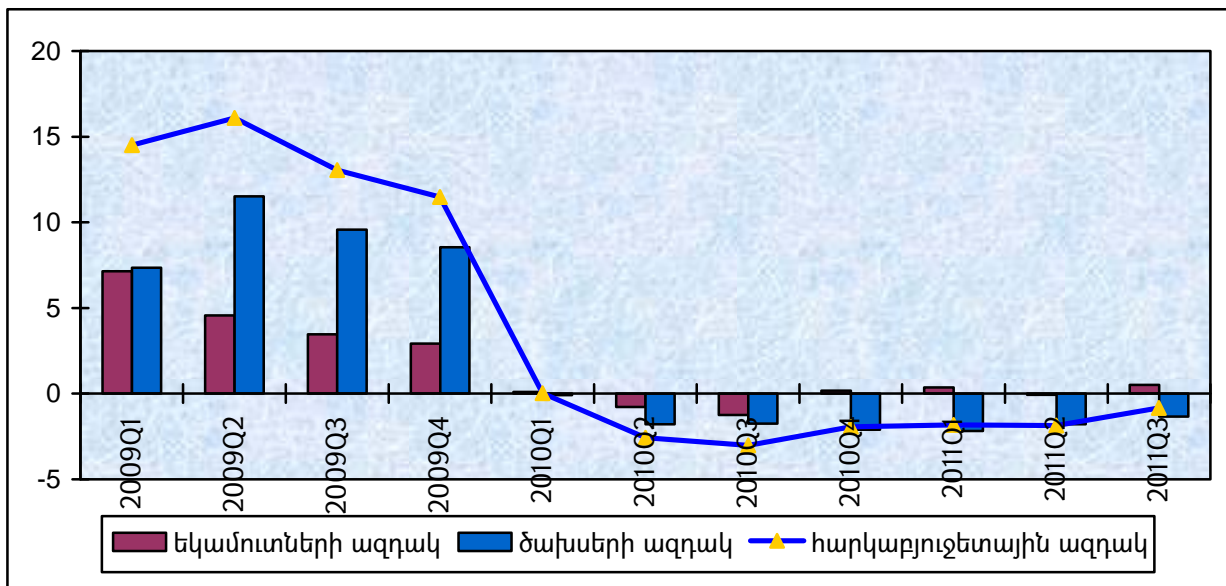
ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի մասով 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսների արդյունքներով ծախսեր/ՀՆԱ ցուցանիշը դրսևորել է նվազման միտումներ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ՝ 2.2%-ային կետի չափով և կազմել 25.8%: Ընթացիկ ծախսերի գծով գրանցվել է անվանական աճ 6.5% չափով, սակայն արձանագրվել է անկում ընթացիկ

²⁰ Ընթացիկ տարվա ՀՆԱ-ում բերված ցուցանիշներում ՀՆԱ-ն ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականն է:

ծախսեր/ՀՆԱ ցուցանիշի գծով, ընդ որում, նշված ցուցանիշը կազմել է 21.8%, նախորդ տարվա 23%-ի դիմաց: Կապիտալ ծախսերը 2011 թվականի ինն ամիսներին կազմել է ՀՆԱ-ի 4%-ը, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 5%-ի փոխարեն:

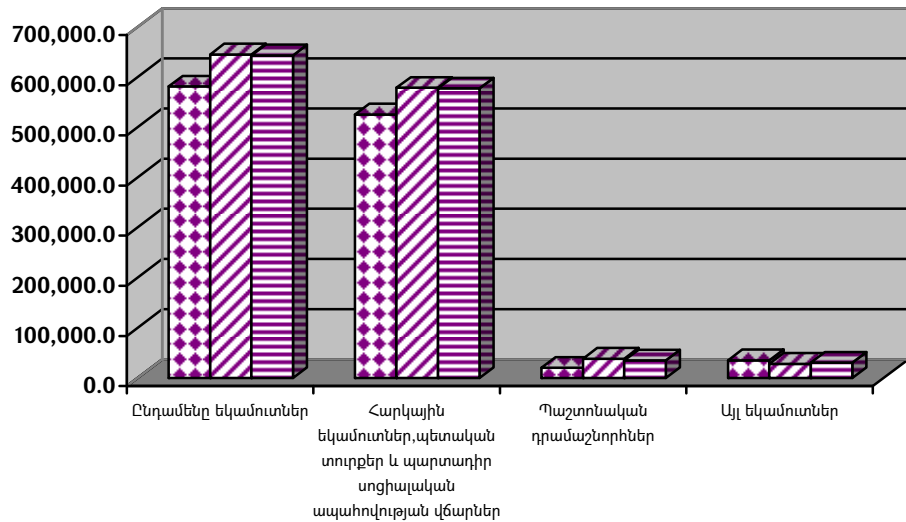
Հարկաբյուջետային ազդակը: 2011 թվականի ինն ամիսների արդյունքներով գրանցվել է 0.8% զսպող հարկաբյուջետային ազդակ, ընդ որում եկամուտների գծով գրանցվել է 0.5% ընդլայնող, իսկ ծախսերի գծով՝ 1.3% զսպող ազդակ:

Գծապատկեր 7. Հարկաբյուջետային ազդակը 2009 թվականից եռամսյակներով

« ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՅՈՒՋԵԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ

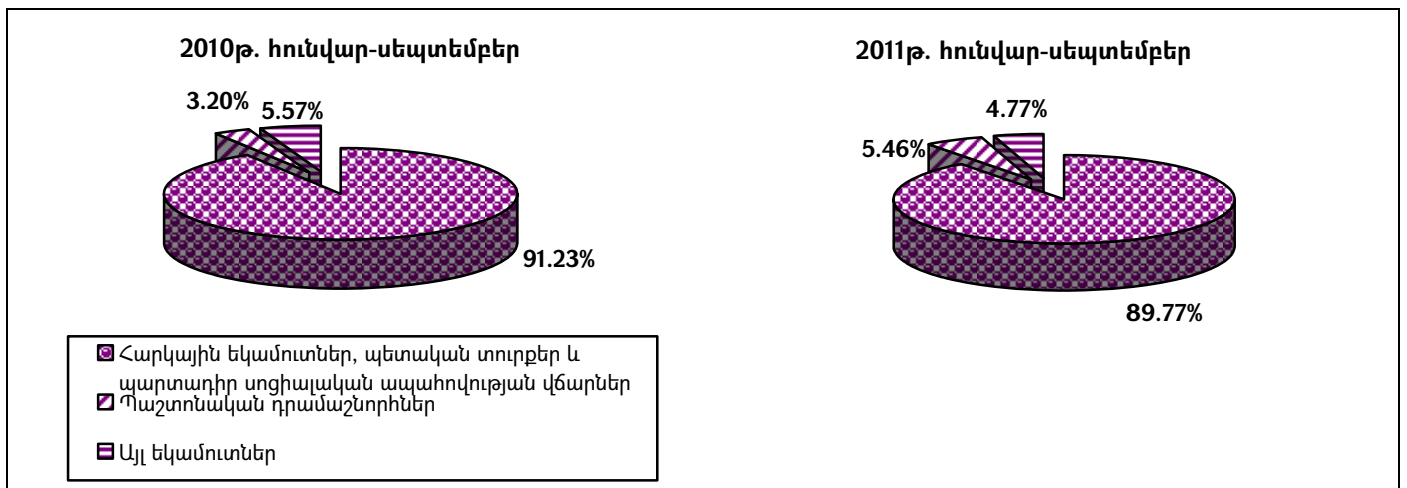
«Հայաստանի Հանրապետության 2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում նախատեսվել էր ավելի քան 638.7 մլրդ դրամ բյուջետային եկամուտների ստացում: «Հայաստանի Հանրապետության 2011 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 11-րդ կետի և 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետի պահանջներից ելնելով՝ պետության դրամական միջոցների համախմբված հաշվառման նպատակով պետական բյուջեի ծրագրային և փաստացի ցուցանիշներում ներառվել են նաև ՀՀ պետական հիմնարկների համար բացված արտաբյուջետային հաշիվների համապատասխան շրջանառությունը, ինչպես նաև առանց սահմանափակման պետական բյուջեից կատարվող վճարումները: Նշված միջոցները ներառյալ, ինչպես նաև հաշվի առնելով կառավարության լիազորությունների շրջանակներում կատարված մյուս փոփոխությունները՝ ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների ծրագիրն ավելացվել է 6.9 մլրդ դրամով (1.1%-ով) և կազմել 645.6 մլրդ դրամ, որից ավելի քան 607 մլրդ դրամը՝ սեփական եկամուտների, 38.5 մլրդ դրամը՝ պաշտոնական դրամաշնորհների գծով: Հաշվետու ժամանակահատվածում ստացվել են 643.4 մլրդ դրամի փաստացի եկամուտներ, որոնք կազմում են կանխատեսված ցուցանիշի 99.7%-ը: Նշված գումարից 608.3 մլրդ դրամը կազմել են սեփական աղբյուրներից ստացված եկամուտները՝ կազմելով ծրագրի 100.2%-ը, 35.2 մլրդ դրամ՝ պաշտոնական դրամաշնորհները, որոնք 8.7%-ով զիջել են ծրագրված ցուցանիշը: Հարկային եկամուտների, պետական տուրքերի և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների ծրագիրը կատարվել է 99.8%-ով, այլ եկամուտներինը՝ 108.1%-ով: Նշենք, որ առանց արտաբյուջետային միջոցների եկամուտների կատարողականը կազմում է 99.9%: 2010 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսների համեմատ պետական բյուջեի եկամուտներն աճել են 10.7%-ով կամ 62.2 մլրդ դրամով: Մասնավորապես՝ հարկային եկամուտների (ներառյալ պետական տուրքերը և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարները) և պաշտոնական դրամաշնորհներն աճել են համապատասխանաբար 10 և 72.6 տոկոսով, իսկ այլ եկամուտների գծով գրանցվել է 13.6% անկում:

2010թ. 9 ամսվա փաստ
 2011թ. 9 ամսվա ճշտված ծրագիր
 2011թ. 9 ամսվա փաստ

Պաշտոնական դրամաշնորհների նշված աճի արդյունքում նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել են ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտներում հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի, պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների և այլ եկամուտների տեսակարար կշիռները՝ համապատասխանաբար 0.6, և 1.3 տոկոսային կետով և կազմել 89.8 և 4.8 տոկոս: Համապատասխանաբար պաշտոնական դրամաշնորհների տեսակարար կշիռը 1.9 տոկոսային կետով աճել է և կազմել 5.5%:

Պետական բյուջեի եկամուտների կառուցվածքը

Հարկային եկամուտներ և պետական տուրքեր

ՀՀ 2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում պետական բյուջեի եկամուտների 75.4%-ն ապահովվել է հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի հաշվին, որոնք կազմել են ավելի քան 485 մլրդ դրամ և 99.8%-ով ապահովել կառավարության լիազորությունների շրջանակներում

ճշտված ծրագիրը: Նշված գումարից ավելի քան 1.1 մլրդ դրամը կազմել են արտաբյուջետային հաշիվներին մուտքագրված հարկային եկամուտները, որոնց իննամսյա ծրագրի կատարողականը կազմել է 65.7%: Առանց արտաբյուջետային մուտքերի պետական բյուջեի հարկերի ու տուրքերի կատարողականը կազմում է 99.9%:

Հարկային եկամուտներ

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտները կազմել են 468.9 մլրդ դրամ՝ 99.9%-ով ապահովվելով ճշտված ծրագրի կատարումը: Առանց արտաբյուջետային միջոցների հարկային եկամուտների կատարողականը կազմել է 100.01%: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական բյուջեի հարկային եկամուտներն աճել են 9.9%-ով կամ 42.3 մլրդ դրամով: Ընդ որում, հարկատեսակների մեծամասնության գծով արձանագրվել է մուտքերի աճ: Աճի հիմնական աղբյուր են հանդիսացել շահութահարկը, ավելացված արժեքի հարկը, եկամտահարկը և մաքսատուրքը:

Հարկային եկամուտների 51.2%-ն ապահովվել է *ավելացված արժեքի հարկի* հաշվին: Այն կազմել է 240.1 մլրդ դրամ և 7.7%-ով կամ 17.1 մլրդ դրամով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը: ԱԱՀ-ի մուտքերից 153.8 մլրդ դրամը ստացվել է ՀՀ սահմանին հարկումից, 86.2 մլրդ դրամը՝ ներքին շրջանառությունից:

2010 թվականի հոկտեմբերի 7-ի «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-129-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարի 1-ից) 15-րդ հոդվածը լրացվել է նոր կետով, որի համաձայն ավելացված արժեքի հարկից ազատվում են դիզելային վառելիքի ներմուծումը և (կամ) օտարումը:

2010 թվականի նոյեմբերի 15-ի «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-151-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2010 թվականի դեկտեմբերի 4-ից) 15-րդ հոդվածը լրացվել է նոր կետով, որի համաձայն ավելացված արժեքի հարկից ազատվում է անհատ ձեռնարկատեր չհանդիսացող ֆիզիկական անձանց կողմից իրավաբանական անձանց կանոնադրական կամ բաժնետիրական կապիտալում գույքի ներդրումը:

2010 թվականի դեկտեմբերի 7-ի «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում և փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-179-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարի 1-ից) 15-րդ հոդվածը լրացվել է նոր կետով, որի համաձայն ավելացված արժեքի հարկից ազատվում են ջրօգտագործողների ընկերությունների կողմից ոռոգման ջրի մատակարարման գործարքները:

2010 թվականի դեկտեմբերի 22-ի «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2010 թվականի ՀՕ-208-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարի 1-ից) սահմանվել է, որ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ապրանքների կոմիսիոն հիմունքներով վաճառքի դեպքում ավելացված արժեքի հարկի շեմի որոշման նպատակով հաշվի է առնվում վաճառված ապրանքների ընդհանուր արժեքը (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը):

Նույն օրենքով սահմանվել է, որ ավելացված արժեքի հարկի շեմը չի կիրառվում՝

1) այն անձանց նկատմամբ, որոնց «ներմուծում՝ ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմով առևտրային գործունեության (վաճառքի) նպատակներով Հայաստանի Հանրապետություն ներմուծած՝ օրենքով հաստատված ցանկում ընդգրկված ապրանքների (որոնցից ավելացված արժեքի հարկը մաքսային մարմինների կողմից չի հաշվարկվում և չի գանձվում) իրացման գործարքներից առաջացող հարկվող շրջանառությունը հաշվետու տարվա որևէ պահին գերազանցում է 1 մլն դրամը:

Տվյալ դեպքում անձը համարվում է ավելացված արժեքի հարկ վճարող 1 մլն դրամի շեմը գերազանցելու պահից մինչև տվյալ օրացուցային տարվա ավարտը՝ 1 մլն դրամը գերազանցող մասի և այլ հարկվող գործարքների մասով:

2) «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 11.1 հոդվածով սահմանված՝ հարկման նպատակով փոխկապակցված համարվող անձանց նկատմամբ:

Ջուգահեռաբար, «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում և փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2010 թվականի դեկտեմբերի 28-ի ՀՕ-207-Ն օրենքի համաձայն (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարի 1-ից) «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 11.1 հոդվածով ամրագրվել է, որ իրավաբանական և (կամ) ֆիզիկական անձինք համարվում են փոխկապակցված նաև այն դեպքերում, երբ գործել են համաձայնեցված՝ ելնելով ընդհանուր տնտեսական շահերից:

2011 թվականի ապրիլի 15-ի «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-126-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի մայիսի 14-ից) սահմանվել է, որ ավելացված արժեքի հարկով չհարկվող շեմի որոշման նպատակով Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով համատեղ գործունեության պայմանագրով գործող գյուղատնտեսական արտադրությամբ զբաղվող սուբյեկտներից (մասնակիցներից) յուրաքանչյուրը հանդես է գալիս որպես առանձին հարկ վճարող:

2011 թվականի մայիսի 25-ի «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-194-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունիսի 25-ին) «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 15-րդ հոդվածը լրացվել է 36-րդ կետով, որի համաձայն ազատ տնտեսական գոտու կազմակերպչին և ազատ տնտեսական գոտու շահագործողին ծառայությունների մատուցումը, ազատ տնտեսական գոտու տարածքում ապրանքների մատակարարումը ազատվել է ավելացված արժեքի հարկից:

2011 թվականի մայիսի 23-ի «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-212-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հուլիսի 23-ին) վերախմբագրվել է «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածի 6-րդ մասը, ինչի արդյունքում ԱՏԳ ԱԱ դասակարգչի 8432, 8433, 8436, 8701 ծածկագրերին դասվող տեխնիկայի մասերի, 31 ապրանքխմբերի ծածկագրերին դասվող թունաքիմիկատների, գյուղատնտեսական մշակաբույսերի և բազմամյա տնկարկների սերմացուների և տնկանյութի իրացումն ազատվել է ավելացված արժեքի հարկից:

Պետական բյուջեի հարկերի 5.9%-ն ապահովվել է *ակցիզային հարկի* հաշվին՝ կազմելով շուրջ 27.9 մլրդ դրամ: Մասնավորապես՝ հանրապետություն ներմուծվող ենթակապիտալին ապրանքների հարկումից ստացվել է 19.5 մլրդ դրամ, հանրապետությունում արտադրվող ենթակապիտալին ապրանքների հարկումից՝ 8.4 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ակցիզային հարկի մուտքերը նվազել են 18.2%-ով:

«Ակցիզային հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2010 թվականի հոկտեմբերի 20-ի ՀՕ-126-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարի 1-ից)՝

1) ԱՏԳԱԱ 2208 ապրանքային ծածկագրին դասվող տեղական արտադրության օղու համար ակցիզային հարկի դրույքաչափը սահմանվել է բացթողնման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի) 30 տոկոսի, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 500 դրամի չափով, իսկ ներմուծվող օղու համար՝ մաքսային արժեքի 30 տոկոսի, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 500 դրամի չափով,

2) բենզինի 1 տոննայի համար ակցիզային հարկի դրույքաչափը սահմանվել է 25000 դրամ,

3) դիզելային վառելիքի համար ակցիզային հարկը սահմանվել է մաքսային արժեքի 10 տոկոսի չափով, բայց ոչ պակաս, քան 1 տոննայի համար 32500 դրամ:

Միաժամանակ, սահմանվել է, որ բենզինի 1 տոննայի համար սահմանված ակցիզային հարկի և օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հաշվարկված ավելացված արժեքի հարկի հանրագումարը

112000 ՀՀ դրամից պակաս լինելու դեպքում ակցիզային հարկն ավելացվում է այն չափով, որպեսզի բենզինի 1 տոննայի համար գանձվող ակցիզային հարկի և ավելացված արժեքի հարկի հանրագումարը հավասարվի 112000 ՀՀ դրամի:

Ձուգահեռաբար, 2010 թվականի հոկտեմբերի 20-ի «Բենզինի և դիզելային վառելիքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքն ուժը կորցրած ճանաչելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2010 թվականի հոկտեմբերի 20-ի ՀՕ-130-Ն օրենքի համաձայն 2011 թվականի հունվարի 1-ից ուժը կորցրած է ճանաչվել «Բենզինի և դիզելային վառելիքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 16.6%-ն ապահովվել է *շահութահարկի* հաշվին՝ կազմելով 77.7 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ շահութահարկի մուտքերն աճել են 31.2%-ով կամ շուրջ 18.5 մլրդ դրամով:

2010 թվականի հոկտեմբերի 27-ի «Շահութահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-152-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2010 թվականի դեկտեմբերի 4-ից) սահմանվել է, որ շահութահարկով հարկման նպատակով եկամուտ չեն համարվում պետական կամ համայնքային բյուջեներ վճարվող այլ պարտադիր վճարների և տուրքերի, բնօգտագործման վճարների գծով տրվող արտոնությունների գումարները, ինչպես նաև սահմանված կարգով պետության կամ լիազորված մարմնի կողմից հաստատված սակագների կիրառության հետ կապված՝ պետական բյուջեից տրվող սուբսիդիաները:

2010 թվականի դեկտեմբերի 7-ի «Շահութահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-180-Ն օրենքի համաձայն, 2011 թվականի հունվարի 1-ից վերացվել է ոռոգման ջրի մատակարարման գծով բնակչությանը, Հայաստանի Հանրապետության քաղաքային և գյուղական համայնքներին, ջրօգտագործողների ընկերություններին, ջրօգտագործողների ընկերությունների միություններին, համատիրություններին, բազմաբնակարան շենքի սպասարկում (կառավարում) իրականացնող անձանց մատուցվող ծառայությունների (գործարքների) մատուցման գծով շահութահարկի վճարման ժամկետը մինչև դրանց իրացման դիմաց վճարման հաշվետու ժամանակաշրջանը հետաձգելու դրույթը:

2010 թվականի դեկտեմբերի 8-ի «Շահութահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-189-Ն օրենքի համաձայն (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարի 1-ից) շահութահարկի կանխավճարների մուծումները կատարվում են յուրաքանչյուր եռամսյակ, նախորդ տարվա

շահութահարկի փաստացի գումարի և (կամ) շահութահարկի հաշվարկային մեծության մեկ վեցերորդի չափով՝ յուրաքանչյուր եռամսյակի վերջին ամսվա 15-ից ոչ ուշ:

2010 թվականի դեկտեմբերի 22-ի «Շահութահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-265-Ն օրենքի համաձայն (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարի 9-ից) սահմանվել է, որ՝

1) հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամուտը նվազեցվում է գործատուի կողմից վարձու աշխատողի համար Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կամավոր կուտակային կենսաթոշակային ապահովագրության պայմաններով կատարված վճարումների՝ տվյալ վարձու աշխատողի աշխատանքի վարձատրության և դրան հավասարեցված այլ վճարումների 5 տոկոսը չգերազանցող մասով,

2) մինչև 2014 թվականի հունվարի 1-ը հարկատուի հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամուտը նվազեցվում է հարկատուի յուրաքանչյուր վարձու աշխատողի համար հարկատուի կատարած կամավոր կուտակային կենսաթոշակային վճարումների 50 տոկոսի չափով, բայց ոչ ավել, քան տվյալ վարձու աշխատողի աշխատանքի վարձատրության և դրան հավասարեցված այլ վճարումների 2.5 տոկոսի չափով (սույն ենթակետով սահմանված նվազեցումը 1-ին ենթակետով սահմանված նվազեցման թույլատրելի չափի հետ չպետք է գերազանցի գործատուի կատարած՝ տվյալ վարձու աշխատողի աշխատանքի վարձատրության և դրան հավասարեցված այլ վճարումների 7.5 տոկոսը):

2011 թվականի մայիսի 25-ի «Շահութահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-196-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունիսի 25-ից) վերանայվել է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ստեղծված ազատ տնտեսական գոտու շահագործող հանդիսացող հարկ վճարողների մասով շահութահարկից ազատման արտոնության շրջանակը:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջե է մուտքագրվել 59 մլրդ դրամ *եկամտահարկ*՝ ապահովելով հարկային եկամուտների 12.6%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ եկամտահարկի մուտքերն աճել են 8.2%-ով կամ շուրջ 4.5 մլրդ դրամով:

2010 թվականի հոկտեմբերի 27-ի «Եկամտահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-162-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի դեկտեմբերի 1-ից) հստակեցվել է, որ ժամանակավոր անաշխատունակության նպաստները եկամտահարկով հարկման նպատակով ներառվում են համախառն եկամտի մեջ և հարկվում են:

2010 թվականի նոյեմբերի 16-ի «Եկամտահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-165-Ն օրենքով սահմանվել է (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարի 1-ից), որ համախառն եկամուտը եկամտի ստացման յուրաքանչյուր ամսվա համար նվազեցվում է 32500 դրամի չափով՝ նախկին 30000 դրամի փոխարեն:

2010 թվականի դեկտեմբերի 22-ի «Եկամտահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություն կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-275-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարի 9-ից) սահմանվել է, որ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կամավոր կուտակային կենսաթոշակային ապահովագրության պայմաններով հարկ վճարողի կողմից իր համար և (կամ) հարկ վճարողի համար երրորդ անձի (այդ թվում՝ գործատուի) կողմից կատարվող կուտակային կենսաթոշակային ապահովագրության վճարները՝ հարկ վճարողի համախառն եկամտի 5 տոկոսը չգերազանցող չափով, նվազեցվում են հարկատուի համախառն եկամտից:

2010 թվականի մայիսի 25-ի «Եկամտահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-195-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունիսի 25-ից) վերանայվել են Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ստեղծված ազատ տնտեսական գոտու շահագործող հանդիսացող հարկատուների՝ եկամտահարկից ազատման արտոնության շրջանակները:

2011 թվականի հունիսի 23-ի «Եկամտահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-232-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հուլիսի 30-ից) սահմանվել է, որ այն դեպքում, երբ գրավ դրված գույքը սեփականության իրավունքով անցել է գրավառու բանկին (վարկային կազմակերպությանը), ապա գրավատուի՝ գույքն օտարելուց ստացված եկամուտ է համարվում գրավ դրված գույքի իրացման գնի (առանց անուղղակի հարկերի, եթե դրանք կիրառելի են) և վարկային պարտավորության դրական տարբերությունը: Այն դեպքում, երբ բանկի (վարկային կազմակերպության) սեփականությանն անցած գրավադրված գույքը վերջինի կողմից ի սեփականություն վերցնելուց հետո՝ 6 ամսվա ընթացքում, կրկին օտարվում է այդ գույքի նախկին սեփականատիրոջը (որի գույքի վրա տարածվել է այդ գույքի բռնագանձումը) կամ նրա իրավահաջորդին, ապա համարվում է, որ գրավատուն սույն կետի իմաստով գույք չի օտարել (գույքի օտարումից եկամուտ չի ստացել): Միաժամանակ, նույն օրենքով սահմանվել են գրավ դրված գույքի իրացման հետևանքով ֆիզիկական անձին եկամուտների վճարման օրվա և իրացման գնի որոշման հետ կապված մոտեցումները:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ժամանակահատվածում *մաքսապորքի* գծով մուտքերը կազմել են շուրջ 27.2 մլրդ դրամ՝ 19.4%-ով կամ 4.4 մլրդ դրամով գերազանցելով 2010 թվականի

նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը և ապահովելով պետական բյուջեի հարկային եկամուտների 5.8%-ը:

2010 թվականի դեկտեմբերի 22-ին ընդունվել է «Հայաստանի Հանրապետության մաքսային օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (ՀՕ-25-Ն), որով արգելվել է ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց կողմից ԱՏԳ ԱԱ 8702 և 8703 ծածկագրերին դասվող ապրանքների (ավտոմեքենաների) Հայաստանի Հանրապետության տարածք ժամանակավոր ներմուծումը: Նշված օրենքի կիրարկման արդյունքում վերահայտարարագրվել են մինչև ս.թ. փետրվարի 5-ը «ժամանակավոր ներմուծում» մաքսային ռեժիմով ձևակերպված տրանսպորտային միջոցները և վերջիններիս «ներմուծում ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմով ձևակերպման ժամանակ մաքսային վճարների վճարման համար հայտարարատուներին Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ս.թ. փետրվարի 24-ի թիվ 161-Ն որոշմամբ սահմանված կարգով տրամադրվել են անտոկոս բյուջետային վարկեր, որոնք ենթակա են մարման 6 ամսվա ընթացքում:

Նույն օրենքով մի շարք ապրանքների (մասնավորապես՝ հաց, հացամթերք, ջեռուցման վառարաններ, պոմպեր, ջեռոցներ, վառարաններ, արդյունաբերական որոշ մեքենաներ, հաղորդալարեր) ներմուծման համար մաքսատուրքի դրույքաչափը 0-ից բարձրացվել է մինչև 10 տոկոս:

Գործունեության առանձին տեսակներից գանձված *հաստատագրված վճարներն* անցած ինն ամիսների ընթացքում կազմել են շուրջ 15.7 մլրդ դրամ՝ ապահովելով հարկային եկամուտների 3.3%-ը: Նշված մուտքերը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել են 7%-ով կամ 1.2 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է գործունեության որոշ տեսակների՝ հարկման ընդհանուր դաշտ անցնելու հանգամանքով:

2010 թվականի դեկտեմբերի 22-ի «Հաստատագրված վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում և փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-214-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարի 1-ից) փոփոխություններ են կատարվել օրենքի 53-րդ հոդվածում, ինչի արդյունքում ավտոտեխսպասարկման կայանների (կետերի) գործունեության համար սահմանված հաստատագրված վճարի սահմանային ամսական 800 հազար դրամ չափը փոխարինվել է եռամսյակային 2.400 հազար դրամ չափով:

Վերոհիշյալ փոփոխությունները մինչև այդ գործող սահմանային չափի հետ համեմատության պայմաններում պետական բյուջեի եկամուտների վրա կարող են ազդեցություն թողնել այն դեպքերում, երբ եռամսյակի որևէ ամսվա ընթացքում ավտոտեխսպասարկման կայանների (կետերի) գործունեությունից հարկ վճարողի իրացման շրջանառությունը գերազանցի 800 հազար դրամը,

սակայն եռամսյակային կտրվածքով նշված գործունեությունից ստացված համախառն եկամտի հանրագումարը չգերազանցի 2.400 հազար դրամը: Ամսվա ընթացքում իրացումից հասույթը 800 հազար դրամը գերազանցելու դեպքում նախկինում գործող օրենսդրության համաձայն տվյալ հարկ վճարողի գործունեությունից տվյալ ամսվա հասույթը կհարկվեր հարկման ընդհանուր համակարգում, իսկ 2011 թվականի հունվարի 1-ի գործող կարգով նշված դեպքերում հարկ վճարողի կողմից իրականացված գործունեությունը կշարունակի հարկվել հաստատագրված վճարների համակարգում:

2011 թվականի հունիսի 23-ի «Հաստատագրված վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-223-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հուլիսի 30-ին) լրացում է կատարվել «Հաստատագրված վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 61-րդ հոդվածում, ինչի արդյունքում ավտոկանգառների գործունեության համար հաստատագրված վճարի հաշվարկման համար օրենքով սահմանված դրույթները չեն կիրառվում համայնքի ավագանու որոշմամբ համայնքի սեփականություն հանդիսացող տարածքներում կազմակերպված ավտոկանգառների վրա: Վերջինս նշանակում է, որ համայնքի սեփականություն հանդիսացող տարածքներում նախկինում կազմակերպված ավտոկանգառների գործունեության համար պետական բյուջե գանձվող հաստատագրված վճարը կատարված օրենսդրական փոփոխությունից հետո այլևս չի գանձվում:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել շուրջ 9.2 մլրդ դրամ *բնօգտագործման և բնապահպանական վճարներ* (կազմելով հարկային եկամուտների 2%-ը), որից 3.7 մլրդ դրամը վճարվել է օգտակար հանածոների արդյունահանման դիմաց, 2.8 մլրդ դրամը՝ այլ պետություններում գրանցված տրանսպորտային միջոցներից օդային ավազան վնասակար նյութեր արտանետելու, 1.5 մլրդ դրամը՝ ՀՀ ներմուծվող շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող ապրանքների համար: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ բնօգտագործման և բնապահպանական վճարներն ավելացել են 35.7%-ով կամ 2.4 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված այլ պետություններում գրանցված տրանսպորտային միջոցներից օդային ավազան վնասակար նյութեր արտանետելու և օգտակար հանածոների արդյունահանման համար գանձվող վճարների աճով՝ համապատասխանաբար 67.7 և 32.7 տոկոսով:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում պետական բյուջե են մուտքագրվել 12.1 մլրդ դրամի *այլ հարկեր*: Մասնավորապես՝ 4.6 մլրդ դրամ է կազմել «Կոնցեսիայի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված ռոյալթին, 2.5 մլրդ դրամ՝ ճանապարհային վճարները, 1.6 մլրդ դրամ՝ ռադիոհաճախականության օգտագործման թույլտվության տրամադրման (գործողության ժամկետի երկարաձգման) վճարները, 869.7 մլն դրամ՝ հարկային օրենսդրության խախտման համար

«Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված տուգանքները, 810 մլն դրամ՝ ԱՏԳԱԱ 2208 ապրանքային ծածկագրին դասվող օղու ներմուծման թույլտվության համար սակագնային քվոտայի վճարը, 315.7 մլն դրամ՝ հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարները, 280.1 մլն դրամ՝ կոնցեսիոն վճարը, 33.3 մլն դրամ՝ արտոնագրային վճարները և 1.1 մլրդ դրամ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նյութական խրախուսման ֆոնդի եկամուտները: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ հարկերի փաստացի ցուցանիշն աճել է 30%-ով կամ 2.8 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է ոռոգիչի և ռադիոհաճախականության օգտագործման թույլտվության տրամադրման վճարների աճով:

Պետական տուրք

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում պետական տուրքի գծով բյուջեի մուտքերը կազմել են շուրջ 16.1 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ՀՀ կառավարության ծրագրով նախատեսված ցուցանիշի 97.7%-ը: Չնայած պետական տուրքերի ծրագրային ցուցանիշն ընդհանուր առմամբ գրեթե կատարվել է, առանձին աղբյուրներից ստացված մուտքերն ունեցել են տարբեր կատարողական: Մասնավորապես՝ կանխատեսված ցուցանիշը համապատասխանաբար 12.6, 7.8, 7.3 և 5.8 տոկոսով զիջել են հյուպատոսական ծառայությունների կամ գործողությունների իրականացման, օրենքով սահմանված այլ ծառայությունների և գործողությունների, պետական գրանցման և դատարան տրվող հայցադիմումների, դիմումների ու գանգատների, դատարանների վճիռների և որոշումների դեմ տրվող վճարելի բողոքների, ինչպես նաև դատարանի կողմից տրվող փաստաթղթերի պատճեններ (կրկնօրինակներ) տալու համար գանձվող տուրքերը: Ծրագրի գերազանցում է արձանագրվել լիցենզավորման ենթակա գործունեություն իրականացնելու նպատակով լիցենզիաներ տալու (10.3%-ով), ֆիզիկական անձանց տրվող իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստաթղթերի, որոշակի ծառայությունների կամ գործողությունների (13.2%-ով), գյուտերի, օգտակար մոդելների, արդյունաբերական նմուշների, ապրանքային և սպասարկման նշանների, ապրանքների ծագման տեղանունների, ֆիրմային անվանումների, ինտեգրալ միկրոսխեմաների տոպոլոգիաների իրավական պահպանության հետ կապված իրավաբանական նշանակություն ունեցող գործողությունների (28.2%-ով) և ՀՀ քաղաքացիություն ստանալու և ՀՀ քաղաքացիության փոփոխման (49.5%-ով) համար գանձվող վճարների գծով:

2010 թվականի ինն ամիսների համեմատ պետական տուրքի մուտքերն աճել են 11.3%-ով կամ 1.6 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է դատարան տրվող հայցադիմումների, դիմումների ու գանգատների, դատարանների վճիռների և որոշումների դեմ տրվող վճարելի բողոքների համար, ինչպես նաև դատարանի կողմից տրվող փաստաթղթերի պատճեններ (կրկնօրինակներ) տալու, լիցենզավորման ենթակա գործունեություն իրականացնելու նպատակով

լիցենզիաներ տալու, ֆիզիկական անձանց տրվող իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստաթղթերի, որոշակի ծառայությունների կամ գործողությունների և պետական գրանցման համար գանձվող տուրքերի ավելացմամբ:

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված փոփոխությամբ բարձրացվել են հեռահաղորդակցության բնագավառի՝ հեռուստահաղորդումների եթերային հեռարձակում իրականացնելու, ինչպես նաև հեռուստահաղորդումների կաբելային (մալուխային) հեռարձակման համար սահմանված պետական տուրքերի դրույքաչափերը (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2010 թվականի հոկտեմբերից):

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարվել է համապատասխան լրացում՝ քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման մարմնի աշխատավայրից (բաժնից) դուրս կատարվող քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման համար պետական տուրքը գանձվում է սահմանված պետական տուրքի դրույքաչափերի տասնապատիկի չափով (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2010 թվականի հոկտեմբերից):

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված փոփոխությամբ դադարել են գործել ավտոմեքենայի կորցրած պետական համարանիշը վերականգնելու (բազային տուրքի 24-ապատիկի չափով), ավտոմեքենայի (մոտոցիկլետի) կորցրած տեխնիկական անձնագրի (գրանցման վկայականի) կրկնօրինակ տալու համար (բազային տուրքի 12-ապատիկի չափով), ինչպես նաև վարորդական իրավունքի կորցրած վկայականի կրկնօրինակը տալու (բազային տուրքի 24-ապատիկի չափով) համար նախատեսված պետական տուրքերը (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2010 թվականի դեկտեմբերից):

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված մեկ այլ փոփոխությամբ մոտոփոխադրամիջոցների, կցորդների և կիսակցորդների հաշվառման համարանիշ տալու համար սահմանվել է բազային տուրքի վեցապատիկի չափով պետական տուրք (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2010 թվականի դեկտեմբերի 25-ից):

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված փոփոխությամբ փոփոխվել են հյուպատոսական ծառայությունների կամ գործողությունների համար սահմանված պետական տուրքերի դրույքաչափերը (միասնականացվել են, միաժամանակ որոշ դրույքաչափեր սահմանվել են գործողից բարձր, իսկ որոշ դրույքաչափեր՝ գործողից ցածր) (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարից):

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված մեկ այլ փոփոխությամբ դադարել են գործել գյուղատնտեսության բնագավառի անասնաբուժության համար (տարեկան բազային տուրքի 5-ապատիկի չափով), հեռահաղորդակցության բնագավառի շարժական կապի ծառայությունների մատուցման (տարեկան բազային տուրքի 100-ապատիկի

չափով), շրջակա միջավայրի պահպանության բնագավառի ավտոտրանսպորտային միջոցներից աղտոտող նյութերի արտանետումների չափումների (յուրաքանչյուր չափիչ կետի համար) համար (տարեկան բազային տուրքի 150-ապատիկի չափով), որակի ստանդարտացման, սերտիֆիկացման, չափագիտության բնագավառի չափման միջոցների արտադրության համար (տարեկան բազային տուրքի 25-ապատիկի չափով), տրանսպորտի բնագավառի կանոնավոր օդային հաղորդակցության համար (տարեկան բազային տուրքի 15000-ապատիկի չափով), սոցիալական պաշտպանության բնագավառի մանկատների կազմակերպման, երեխաների ցերեկային խնամքի կազմակերպման, երեխաների ժամանակավոր խնամքի կազմակերպման համար (տարեկան բազային տուրքի 100-ապատիկի չափով) և ծեր և հաշմանդամ քաղաքացիների խնամքի և սպասարկման կազմակերպման համար (տարեկան տուրքի 100-ապատիկի չափով), գործունեության այլ բնագավառի՝ սնանկության կառավարչի գործունեության իրականացման համար (տարեկան բազային տուրքի 25-ապատիկի չափով), տեղագրական քարտեզագրման և հողաշինարարական աշխատանքների իրականացման համար (տարեկան բազային տուրքի 50-ապատիկի չափով), ռիելտորական գործունեության համար (տարեկան բազային տուրքի 50-ապատիկի չափով), հատուկ պաշտպանվածություն պահանջող պետական նշանակության փաստաթղթերի տպագրական աշխատանքների կատարման համար (տարեկան բազային տուրքի 1000-ապատիկի չափով), թանկարժեք մետաղների զտարկում, բանկային ոսկու և ստանդարտացված ձուլակտորների արտադրություն համար (տարեկան բազային տուրքի 1000-ապատիկը), զբոսաշրջության բնագավառի զբոսավարների գործունեության լիցենզիաների համար (տարեկան բազային տուրքի 10-ապատիկի չափով), ուղեկցորդների գործունեության լիցենզիաների համար (տարեկան բազային տուրքի 10-ապատիկի չափով), մաքսային բնագավառի մաքսային միջնորդական գործունեության համար (տարեկան բազային տուրքի 200-ապատիկի չափով) նախատեսված պետական տուրքերը (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարից):

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված փոփոխությամբ բարձրացվել են քաղաքաշինության բնագավառում սահմանված պետական տուրքերը: Միաժամանակ մեկ այլ փոփոխությամբ գործունեության այլ բնագավառների թմրամիջոցների կամ հոգեմետ նյութերի մասով հանվել են դրանց մշակման, բացթողնման, ձեռքբերման, գիտական և ուսումնական նպատակով օգտագործման, վերամշակման, փորձաքննություն անցկացնելու համար սահմանված պետական տուրքերը (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունվարից):

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված մեկ այլ փոփոխությամբ սահմանվել են՝ ներդրումային ընկերություններին որպես ներդրումային ֆոնդի կառավարիչ վերագրանցելու համար բազային տուրքի քսանապատիկի չափով, Հայաստանի

Հանրապետությունում գրանցված բանկերի, ներդրումային ֆոնդի կառավարիչների և ապահովագրական ընկերությունների ներկայացուցչությունները գրանցելու համար բազային տուրքի հնգապատիկի չափով, ֆոնդի կառավարման գործունեության իրականացման համար տարեկան բազային տուրքի 100-ապատիկի չափով պետական տուրքեր:

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված մեկ այլ փոփոխությամբ պետական ռեգիստրում գրանցման ենթակա առևտրային կազմակերպությունների պետական գրանցման կամ նրանց առանձնացված ստորաբաժանումների հաշվառման համար բազային տուրքի 12-ապատիկի չափով սահմանված պետական տուրքի փոխարեն պետական ռեգիստրում գրանցման ենթակա առևտրային կազմակերպությունների պետական գրանցման համար սահմանվել են բազային տուրքի 17-ապատիկի չափով, իսկ առևտրային կազմակերպությունների առանձնացված ստորաբաժանումների համար՝ բազային տուրքի 12-ապատիկի չափով պետական տուրքեր (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի մարտից):

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված մեկ այլ փոփոխությամբ հանրակրթական և մասնագիտական կրթական ծրագրեր իրականացնող ուսումնական հաստատություններում սովորող կամ որպես մանկավարժ, դասախոս աշխատող օտարերկրյա անձի ծնողներին, ամուսնուն, զավակին, քրոջը կամ եղբորը ՀՀ կացության ժամանակավոր կարգավիճակ և կացության քարտ տալու համար պետական տուրքը նվազեցվել է 60 տոկոսի չափով (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունիսից):

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված մեկ այլ փոփոխությամբ հանվել են նաև ազատ տնտեսական գոտիների կազմակերպման (բազային տուրքի 3000-ապատիկի չափով) և շահագործման (բազային տուրքի 1000-ապատիկի չափով) համար սահմանված պետական տուրքերը (փոփոխությունն ուժի մեջ է մտել 2011 թվականի հունիսից):

Պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներ

2011 թվականի ինն ամսում պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներից բյուջետային եկամուտները կազմել են շուրջ 92.6 մլրդ դրամ, որից շուրջ 77.9 մլրդ դրամը վճարվել է գործատուների կողմից, 12.1 մլրդ դրամը՝ աշխատավարձից և դրան հավասարեցված եկամուտներից, 2.7 մլրդ դրամը՝ անհատ ձեռնարկատերերի կողմից: Պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների ինն ամսվա ծրագիրը կատարվել է 99.9%-ով, իսկ 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ մուտքերն ավելացել են 9.9%-ով (8.4 մլրդ դրամով): Նշենք, որ մուտքերի աճի մեջ շուրջ 7.8 մլրդ դրամը բաժին է ընկել գործատուների կողմից վճարվող գումարներին՝ պայմանավորված դրանց բարձր տեսակարար կշռով:

Պաշտոնական դրամաշնորհներ

2011 թվականի ինն ամսում արտաքին դոնորների կողմից ՀՀ պետական բյուջեին տրամադրվել են շուրջ 35.2 մլրդ դրամ պաշտոնական դրամաշնորհներ՝ կազմելով իննամսյա ծրագրի 91.3%-ը: Ծրագրից շեղումը հիմնականում պայմանավորված է որոշ նպատակային ծրագրերի դեպքում, ծրագրերի կատարման աստիճանով պայմանավորված, դրամաշնորհային միջոցների ինն ամսվա համար նախատեսվածից պակաս ստանալու հանգամանքով: Հաշվետու ժամանակահատվածում նպատակային դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում ստացվել է ավելի քան 22.7 մլրդ դրամ, որից 19.3 մլրդ դրամը՝ ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» ծրագրի (նախատեսվածի 93.2%-ը), 1.3 մլրդ դրամը (նախատեսվածի 78.1%-ը)՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի, 633.7 մլն դրամը (նախատեսվածի 31.5%-ը)՝ Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի, 130.6 մլն դրամը (նախատեսվածի 10.5%-ը)՝ Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրի, 508.7 մլն դրամը (նախատեսվածի 27.1%-ը)՝ Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային ծրագրի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում: 2011 թվականի ինն ամսում ՄԱԿ-ի զարգացման աջակցության ծրագրերի գծով նախատեսված գումարները (253.6 մլն դրամ) ստացվել են ամբողջությամբ: Մի շարք ծրագրերի գծով ստացվել են նախատեսվածից ավել գումարներ, մասնավորապես՝ Դանիական Թագավորության աջակցությամբ իրականացվող «Շուկայական հնարավորություն ֆերմերներին» դրամաշնորհային ծրագրի գծով ստացվել է 348.4 մլն դրամ՝ 33.8%-ով գերազանցելով ծրագիրը, Գյուլատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Շուկայական հնարավորություն ֆերմերներին» դրամաշնորհային ծրագրի գծով՝ 62.6 մլն դրամ կամ նախատեսվածից 76.2%-ով ավելի, իսկ Ֆրանսիայի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրին տրամադրվող տեխնիկական աջակցության դրամաշնորհային ծրագրի գծով ստացվել է 248.4 մլն դրամ 82.8%-ով գերազանցելով ծրագրված ցուցանիշը: Հաշվետու ժամանակահատվածում շուրջ 1.8 մլրդ դրամ է ստացվել եվրոպական հարևանության շրջանակներում ՀՀ-ԵՄ գործողությունների ծրագրով դատաիրավական ոլորտում նախատեսված միջոցառումների ֆինանսավորման համար՝ կազմելով նախատեսվածի 90%-ը, ինն ամիսների համար նախատեսված ամբողջ ծավալով ստացվել են «Մակրոֆինանսական աջակցություն» ծրագրի շրջանակներում նախատեսված միջոցները՝ շուրջ 7 մլրդ դրամի չափով, ինչպես նաև Եվրոպական հարևանության շրջանակներում ՀՀ-ԵՄ գործողությունների ծրագրով կրթության ոլորտում նախատեսված միջոցառումների

Ֆինանսավորման համար նախատեսված 2.5 մլրդ դրամ դրամաշնորհը, որի ստացումը ծրագրվել էր չորրորդ եռամսյակում: Եվս 1.1 մլրդ դրամ մուտքագրվել է պետական հիմնարկների արտաբյուջետային հաշիվներին՝ նրանց կողմից իրականացվող ծրագրերի ֆինանսավորման նպատակով:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պաշտոնական դրամաշնորհներից պետական բյուջեի մուտքերն աճել են 72.6%-ով կամ 14.8 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է «Հազարամյակի մարտահրավեր» ծրագրի և Եվրոպական հարևանության շրջանակներում ստացված միջոցների ավելացմամբ:

Այլ եկամուտներ

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել շուրջ 30.7 մլրդ դրամ այլ եկամուտներ, որոնք 8.1%-ով գերազանցել են ծրագիրը, իսկ առանց արտաբյուջետային միջոցների նշված ցուցանիշները կազմել են համապատասխանաբար 18.7 մլրդ դրամ և 17.3%: Ծրագրի գերազանցումը հիմնականում պայմանավորված է բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարների, ռեզիդենտներին և ոչ ռեզիդենտներին (պետության կողմից տրված վարկերի օգտագործումից վճարներ) տրամադրված վարկերի օգտագործման տոկոսավճարների և իրավաբանական անձանց բաժնետիրական կապիտալում կատարված ներդրումներից ստացվող շահաբաժինների ծրագրի գերազանցմամբ: Մասնավորապես՝ բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարներն ինն ամսում կազմել են շուրջ 4.1 մլրդ դրամ՝ 39.5%-ով գերազանցելով ծրագիրը, սակայն 63.5%-ով զիջելով նախորդ տարվա փաստացի ցուցանիշը: Իրավաբանական անձանց բաժնետիրական կապիտալում կատարված ներդրումներից ստացվող շահաբաժինները կազմել են շուրջ 880.8 մլն դրամ կամ ծրագրային ցուցանիշից 86.3%-ով ավելի՝ գերազանցելով նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը 63.9%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 539.6 մլն դրամ են կազմել ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ծախսերի նկատմամբ եկամուտների գերազանցումից մուտքերը, որոնք 60.1%-ով գերազանցել են ծրագիրը և 3.8 անգամ՝ նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը:

Պետական սեփականություն հանդիսացող գույքի վարձակալությունից եկամուտները կազմել են շուրջ 477 մլն դրամ՝ 6.1%-ով գերազանցելով ծրագրային ցուցանիշը: Վերջինս հիմնականում պայմանավորված է պետական պահուստի հողերի վարձակալության դիմաց 68.9 մլն դրամի մուտքերով, որոնք ծրագրով նախատեսված չէին:

408.1 մլն դրամ է ստացվել պետական ձեռնարկությունների և գույքի վարձակալության դիմաց՝ կազմելով ծրագրի 93.6%-ը: 2010 թվականի ինն ամսվա համեմատ պետական գույքի վարձակալությունից եկամուտները նվազել են 6.6%-ով:

Ծրագրի 24.1%-ով գերազանցում է արձանագրվել պետության տված վարկերի օգտագործման դիմաց ստացված տոկոսների գծով, որոնք կազմել են ավելի քան 3.6 մլրդ դրամ: Մասնավորապես՝ ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի օգտագործման տոկոսավճարները կազմել են ավելի քան 3.4 մլրդ դրամ՝ 24%-ով գերազանցելով ծրագիրը: Ոչ ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի օգտագործման տոկոսավճարները կազմել են շուրջ 183 մլն դրամ՝ նախատեսված 144.9 մլն դրամի դիմաց, ինչը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ Վրաստանի կառավարության կողմից նախորդ տարվա պարտավորության գծով կատարված 38.1 մլն դրամ վճարումը գանձապետական միասնական հաշվին մուտքագրվել է ընթացիկ տարվա հունվարին:

Տիրազուրկ, ժառանգության իրավունքով, ինչպես նաև ֆիզիկական և իրավաբանական անձանցից նվիրատվության կարգով պետությանը որպես սեփականություն անցած դրամական միջոցները կազմել են շուրջ 41.9 մլն դրամ կամ ծրագրի 28.4%-ը, մինչդեռ առանց արտաբյուջետային միջոցների ծրագիրը կատարվել է 68.1 %-ով (31.9 մլն դրամ):

Ավելի քան 4.4 մլրդ դրամ (94%) պետական բյուջե է մուտքագրվել իրավախախտումների համար գործադիր և դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից՝ 0.4%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը: Առանց արտաբյուջետային միջոցների նշված մուտքերը կազմում են շուրջ 2 մլրդ դրամ՝ 9.2%-ով գերազանցելով ծրագիրը:

Օրենքով և իրավական այլ ակտերով սահմանված՝ պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտները կազմել են ավելի քան 16.6 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 16.4 մլրդ դրամի դիմաց, կամ ծրագիրը կատարվել է 101.1%-ով: 2010 թվականի ինն ամսվա համեմատ եկամուտներն աճել են 13.8%-ով կամ 2 մլրդ դրամով:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ եկամուտները նվազել են 13.6%-ով կամ 4.8 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է բանկերում և այլ ֆինանսավարկային հաստատություններում բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարների գծով մուտքերի նվազմամբ:

«ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԾԱԽՍԵՐԸ

«Կառավարության ծրագրով 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին նախատեսվել էր 744 մլրդ դրամ ծախսերի կատարում: Հաշվի առնելով «Հայաստանի Հանրապետության 2011 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 11-րդ կետի և 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետի պահանջները, որոնց համաձայն ՀՀ պետական բյուջեի ծրագրային և փաստացի ցուցանիշներում ներառվել են նաև ՀՀ պետական մարմինների արտաբյուջետային միջոցները և ՀՀ պետական բյուջեից առանց սահմանափակման իրականացվող ծախսերը, ինչպես նաև կիրառելով պետական բյուջեում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ օրենքով ՀՀ կառավարությանը վերապահված լիազորությունները՝ ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի իննամսյա ծրագիրը ճշտվել է՝ կազմելով 767.5 մլրդ դրամ: Վերջինիս դիմաց փաստացի ծախսերը կազմել են 682.8 մլրդ դրամ՝ ապահովելով պետական բյուջեի ծախսային ծրագրերի շրջանակներում պետական մարմինների կողմից սահմանված կարգով ստանձնած պարտավորությունների ամբողջական և իննամսյա ծրագրի 89% կատարողական: Ընդ որում, շեղումների ընդհանուր գումարի 59.9%-ը բաժին է ընկել ընթացիկ ծախսերին: Պետական հիմնարկների արտաբյուջետային միջոցների հաշվին կատարված ծախսերը (12.4 մլրդ դրամ) հաշվի չառած՝ պետական բյուջեի ծախսերի ծրագրի կատարողականը կազմում է 89.7%: Վերջինս պայմանավորված է որոշ ծրագրերով նախատեսված միջոցների տնտեսմամբ, ինչպես նաև առանձին ծրագրերի շրջանակներում գնումների հետ կապված վճարումների հետաձգմամբ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական բյուջեի ծախսերն ավելացել են 3.5%-ով կամ 22.8 մլրդ դրամով, ինչը պայմանավորված է ընթացիկ ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 577.2 մլրդ դրամ է տրամադրվել ընթացիկ ծախսերին, որոնց իննամսյա ծրագիրը կատարվել է 91.9%-ով: Նախորդ տարվա ինն ամիսների համեմատ դրանք աճել են 6.5%-ով կամ 35.5 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է կենսաթոշակների, պայմանագրային այլ ծառայությունների ձեռքբերման, այլ ծախսերի, դրամաշնորհների և ներքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերի ավելացմամբ:

Ընթացիկ ծախսերից 53.2 մլրդ դրամն ուղղվել է պետական հիմնարկների աշխատողների աշխատավարձերի վճարմանը՝ կազմելով ծրագրի 95.7%-ը և 6.7%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը: 3.7 մլրդ դրամ է տրամադրվել պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներին՝ կազմելով նախատեսվածի 87.5%-ը և 5.2%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը:

Ծառայությունների և ապրանքների ձեռք բերման նպատակով պետական բյուջեից օգտագործվել է 116.3 մլրդ դրամ, որը կազմում է ծրագրի 91.9%-ը: 2010 թվականի ինն ամիսների

համեմատ նշված ծախսերն աճել են 6.9%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է պայմանագրային այլ ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 25.5 մլրդ դրամ ուղղվել է պետական պարտքի սպասարկմանը՝ կազմելով իննամսյա ծրագրի 88%-ը: Հարկ է նշել, որ տնտեսումներ են արձանագրվել և՛ ներքին, և՛ արտաքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերում: Մասնավորապես՝ 16.2 մլրդ դրամ տրամադրվել է ներքին պարտքի և 9.3 մլրդ դրամ՝ արտաքին պարտքի սպասարկմանը, որոնք օգտագործվել են համապատասխանաբար 89.7%-ով և 85%-ով: Ներքին պարտքի սպասարկման ծախսերի տնտեսումը պայմանավորված է պարտատոմսերի արժեկտրոնային և փաստացի եկամտաբերությունների տարբերությամբ, նախատեսված 18 մլրդ դրամի դիմաց 12.5 մլրդ դրամ ծավալով հետգնումների իրականացմամբ, տոկոսադրույքների բարձրացման պայմաններում ավելի բարձր եկամտաբերությամբ հետգնումների իրականացմամբ: Պետական պարտքի սպասարկման ծախսերը 15.2%-ով գերազանցել են նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը, որը տեղի է ունեցել հիմնականում ներքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերի աճի հաշվին:

Անցած ինն ամիսների ընթացքում պետական բյուջեից տրամադրվել են 13.3 մլրդ դրամի սուբսիդիաներ՝ կազմելով ծրագրի 95.2%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 3.4%-ով կամ 440.8 մլն դրամով:

Պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի 12.1%-ը կամ 69.7 մլրդ դրամ տրամադրվել է դրամաշնորհներին՝ ապահովելով 94.7% կատարողական: Մասնավորապես՝ 24.3 մլրդ դրամ են կազմել համայնքների բյուջեներին համահարթեցման սկզբունքով տրվող դոտացիաները, 53.4 մլն դրամ՝ օրենքների կիրարկման արդյունքում համայնքների բյուջեների կորուստների փոխհատուցումը, 179 մլն դրամ՝ օտարերկրյա կառավարություններին տրամադրված դրամաշնորհները, որոնք բոլորը կատարվել են 100%-ով: Մնացած դրամաշնորհների գծով արձանագրվել են ծրագրից որոշակի շեղումներ: 2010 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսների համեմատ դրամաշնորհների գծով բյուջեի ծախսերն ավելացել են 5.5%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված այլ ընթացիկ դրամաշնորհների ավելացմամբ:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսների ընթացքում պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի 33%-ն ուղղվել է սոցիալական նպաստներին և կենսաթոշակներին, որոնք կազմել են 190.5 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ներկայացված բոլոր պարտավորությունների կատարումը և արձանագրելով իննամսյա ծրագրի 94.5% կատարողական: Մասնավորապես՝ 48.9 մլրդ դրամ է տրամադրվել նպաստներին, 141.6 մլրդ դրամ՝ կենսաթոշակներին, որոնք կազմել են ծրագրի համապատասխանաբար 85.8%-ը և 97.9%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի

համեմատ նպաստների ծախսերն աճել են 1.9%-ով կամ 893.6 մլն դրամով, իսկ կենսաթոշակների ծախսերը՝ 7.2%-ով կամ 9.5 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 105.1 մլրդ դրամ է տրամադրվել այլ ծախսերին՝ կազմելով իննամսյա ծրագրի 85.2%-ը: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն ավելացել են 6.7%-ով:

ՀՀ պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 105.6 մլրդ դրամ կամ իննամսյա ծրագրի 75.7%-ը: Մասնավորապես՝ 107 մլրդ դրամ տրամադրվել է ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերին՝ կազմելով իննամսյա ծրագրի 75.5%-ը և 10%-ով զիջելով 2010 թվականի ցուցանիշը: Ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերը կազմել են կանխատեսվածի 64.7%-ը՝ 1.4 մլրդ դրամ և 104%-ով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

Գործառական դասակարգում

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ժամանակահատվածում ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 106.3 մլրդ դրամ՝ 88.5%-ով ապահովելով իննամսյա ծրագրի կատարումը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է «Ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ», «Պետական պարտքի գծով գործառնություններ» և «Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)» դասերում: 2010 թվականի ինն ամիսների համեմատ ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերն աճել են 8.8%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված պետական պարտքի սպասարկման, ավելացված արժեքի հարկի վերադարձի, ՀՀ Կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նյութական խրախուսման և համակարգի զարգացման ֆոնդի գծով ծախսերի աճով, ինչպես նաև 2011 թվականի պետական բյուջեով հարկային վարչարարությանն օժանդակության նպատակով վիճակահանության անցկացման և պարգևավճարների տրամադրման համար միջոցների նախատեսմամբ:

Օրենսդիր և գործադիր մարմինների ու պետական կառավարման ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 9.1 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 90.8%-ը: Շեղումները հիմնականում արձանագրվել են գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման և վարչական օբյեկտների հիմնանորոգման ծախսերում, որոնք կատարվել են համապատասխանաբար 88.9%-ով (4.1 մլրդ դրամ) և 77.7%-ով (756 մլն դրամ): Տվյալ դասում ընդգրկված՝ Հայաստանի Հանրապետության համայնքային բյուջեներին սուբվենցիաների տրամադրման, ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի կարողությունների զարգացման և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության գործունեության գնահատականների, կյանքի որակի և համայնքային կարիքների գնահատման հետազոտությունների ծախսերն իրականացվել են նախատեսված ողջ ծավալով՝ կազմելով համապատասխանաբար 433.3 մլն դրամ, 60.8 մլն դրամ և 77.8 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ օրենսդիր և գործադիր մարմինների ու պետական կառավարման ծախսերն ավելացել են 2.4%-ով:

Ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերությունների ծրագրերին հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է 29.4 մլրդ դրամ, որը կազմում է նախատեսված ցուցանիշի 85.6%-ը: Հատկացումների զգալի մասը՝ 16.2 մլրդ դրամ, ուղղվել է արտահանողներին ավելացված արժեքի հարկի գծով առաջացած գերավճարների վերադարձին, որը կատարվել է 97.7%-ով: Զգալի տնտեսումներ են առկա ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նյութական խրախուսման և համակարգի զարգացման ֆոնդի միջոցների հաշվին նախատեսված ծախսերում, որոնք կատարվել են 53.5%-ով և կազմել 3.7 մլրդ դրամ, ինչպես նաև ակցիզային

դրոշմանիշների ձեռքբերման ծախսերում, որի համար նախատեսված 1.4 մլրդ դրամի փոխարեն օգտագործվել է 515.9 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերությունների ծախսերն աճել են 14.7%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է ավելացված արժեքի հարկի վերադարձի, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նյութական խրախուսման և համակարգի զարգացման ֆոնդի ծախսերի աճով, ինչպես նաև հարկային վարչարարությանն օժանդակության նպատակով վիճակահանության անցկացման և պարզևավճարների տրամադրման համար 2011 թվականի պետական բյուջեով միջոցների հատկացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում շուրջ 6.8 մլրդ դրամ է տրամադրվել *արտաքին հարաբերությունների* դասին, որը կազմել է նախատեսված ծրագրային հատկացումների 95.9%-ը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է արտասահմանյան պաշտոնական գործուղումների ծախսերում, որոնք կազմել են 300.3 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 79%-ը, գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով) ծախսերում, որոնք կազմել են 525.4 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 88.8%-ը և ՀՀ դեսպանությունների ու ներկայացուցչությունների պահպանման ծախսերում, որոնք կազմել են 4.4 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 98.5%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արտաքին հարաբերությունների ծախսերն աճել են 2.7%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված Լոս Անջելեսում ՀՀ գլխավոր հյուպատոսության շենքի ձեռքբերման նպատակով միջոցների հատկացմամբ, միջազգային կազմակերպություններին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության և արտասահմանյան պաշտոնական գործուղումների ծախսերի աճով:

Աշխատակազմի (կադրերի) գծով ընդհանուր բնույթի ծառայությունների դասին տրամադրվել է 258.7 մլն դրամ, որը կազմել է իննամյա ծրագրային հատկացումների 95%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ դասի ծախսերն աճել են 16.4%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված քաղաքացիական ծառայության կադրերի ռեզերվում գտնվող քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության հետ կապված ծախսերի աճով:

Ծրագրման և վիճակագրական ընդհանուր ծառայությունների դասին տրամադրվել է 922.1 մլն դրամ, որը կազմել է ծրագրային հատկացումների 72.5%-ը: Ընդ որում, տվյալ դասում ընդգրկված ծրագրերի մեծ մասում արձանագրվել են շեղումներ: Մասնավորապես՝ 2011 թվականի մարդահամարի նախապատրաստման աշխատանքների կազմակերպման ծախսերը կազմել են 45.3 մլն դրամ (22.3%), «Մարդահամար-2011» ARM-10/004 դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերը՝ 275.2 մլն դրամ (74.1%): Չի իրականացվել տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի խթանման ծառայությունների (55 մլն դրամ) ծրագիրը: Նախորդ տարվա

նույն ժամանակահատվածի համեմատ ծրագրման և վիճակագրական ընդհանուր ծառայությունների դասի ծախսերն աճել են 56.5%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված «Մարդահամար-2011» ARM-10/004 դրամաշնորհային ծրագրի ֆինանսավորմամբ:

Ընդհանուր բնույթի այլ ծառայությունների դասին տրամադրվել է 472.7 մլն դրամ, որը կազմել է հաշվետու ժամանակահատվածի ծրագրային հատկացումների 93.7%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման և «ՀՀ պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ին պետական աջակցության ծախսերի համեմատաբար ցածր կատարողականով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 209.3 մլն դրամ կամ 91.6% և 90.1 մլն դրամ կամ 88.1%: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ընդհանուր բնույթի այլ ծառայությունների ծախսերն աճել են 14.5%-ով:

2011 թվականի ինն ամիսներին պետական բյուջեից շուրջ 4.8 մլրդ դրամ է տրամադրվել *ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանքներին*՝ կազմելով ծրագրային հատկացումների 85.9%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է տվյալ դասում ներառված՝ գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքների պահպանման ու զարգացման և ԱՄՆ կառավարության աջացությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրերի կատարողականով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 92.9% (4.1 մլրդ դրամ) և 33.4% (147.3 մլն դրամ): Ցածր կատարողական է գրանցվել նաև գիտաշխատողներին գիտական աստիճանների համար տրվող հավելավճարների ծախսերում, որոնք կատարվել են 69.8%-ով (259.1 մլն դրամ): 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանքների ծախսերն աճել են 26.2%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքների պահպանման ու զարգացման ծախսերի ավելացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներին* տրամադրվել է 619.9 մլն դրամ, որը կազմել է ծրագրային հատկացումների 93.5%-ը: Շեղումը պայմանավորված է գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտությունների համար նախատեսված միջոցները 92.5%-ով օգտագործելու հանգամանքով, որի արդյունքում 2010 թվականի ինն ամիսների համեմատ ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքների ծախսերը նվազել են 46.6%-ով:

Այլ դասերին չպատկանող ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններին տրամադրվել է 4.1 մլրդ դրամ, որը կազմել է ծրագրային հատկացումների 58.8%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող պետական հատվածի

բարեփոխումների երկրորդ ծրագրի (24.2%), էլեկտրոնային հասարակության և ինովացիոն ծրագրի նախապատրաստման կանխավճարի ծրագրի (7.8%), ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ստորաբաժանումների կողմից մատուցվող ծառայություններից ստացվող եկամուտների հաշվին կոմիտեի համակարգի պահպանման (86.9%) և կարողությունների զարգացման (40.8%) ծախսերի ցածր կատարողականով: Ցածր կատարողական է արձանագրվել նաև Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևան քաղաքի պինդ աղբի կառավարման նպատակով պետական մասնավոր համագործակցության կառույցի համար գործարքի խորհրդատվական աջակցության (48.5%), Օտարերկրյա ներդրումների և արտահանման աջակցության երկրորդ (48.3%), Ազգային ժողովի քաղաքականության ձևավորման և հանրության հետ երկխոսության կարողությունների հզորացման (5.3%), ոչ առևտրային կազմակերպությունների ֆիդուցիար վերահսկողության (36.3%), ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության կարողությունների զարգացման (13.5%), Հայաստանի կառավարության ֆիսկալ կառավարման և հարկային պարտավորությունների կատարման կարողությունների բարելավման (25.9%), Վիճակագրական հզորությունների կառուցման (86.1%) դրամաշնորհային ծրագրերի գծով: Բացի այդ, տվյալ խմբում արտաքին աջակցությամբ նախատեսված 2 ծրագրերի՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հանրային հատվածի ներքին աուդիտի իրականացման (83.2 մլն դրամ) դրամաշնորհային ծրագրի և Զարգացման քաղաքականության վարկի երկրորդ ծրագրի նախապատրաստման կանխավճարի վարկային ծրագրի (2.1 մլն դրամ) շրջանակներում նախատեսված միջոցները չեն օգտագործվել: Միաժամանակ պետք է նշել, որ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող 3 ծրագրերի շրջանակներում հաշվետու ժամանակահատվածում օգտագործվել են նախատեսվածից ավել միջոցներ: Դրանք են՝ Պետական պարտքի կառավարման (129.9%), ՀՀ կառավարության արդյունքների մոնիթորինգի բարելավման կարողությունների ստեղծման (105.4%), Տեխնոլոգիաների մրցունակության բարձրացման ծրագրի նախապատրաստման (117.1%) դրամաշնորհային ծրագրերը: Բացի այդ, 39.3 մլն դրամ է օգտագործվել Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրոնային հասարակության և մրցունակության համար նորարարության վարկային ծրագրի շրջանակներում, որը 2011 թվականի պետական բյուջեում նախատեսված չէ: Հաշվետու ժամանակահատվածում տվյալ դասում Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ ֆինանսավորվել է ևս մեկ ծրագիր՝ Պետական հատվածի արդիականացման ծրագիրը, որի շրջանակներում օգտագործվել է 94.6 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 96.7%-ը: Այլ դասերին չպատկանող ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճել են 7.5%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում կատարված ծախսերի և ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի

կադաստրի պետական կոմիտեի ստորաբաժանումների կողմից մատուցվող ծառայություններից ստացվող եկամուտների հաշվին կոմիտեի համակարգի պահպանման ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *պետական պարտքի գծով գործառնությունների* ֆինանսավորմանը տրամադրվել է 25.5 մլրդ դրամ, որը կազմել է իննամսյա ծրագրային հատկացումների 88%-ը: Հարկ է նշել, որ տնտեսումներ են արձանագրվել ինչպես ներքին, այնպես էլ արտաքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերում: Նախորդ տարվա համեմատ պետական պարտքի սպասարկման ծախսերն աճել են 15.2%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է ներքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերի աճով:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում *կառավարության փարբեր մակարդակների միջև իրականացվող ընդհանուր բնույթի տրանսֆերտները* կազմել են 24.4 մլրդ դրամ՝ ապահովելով 100% կատարողական: Միջոցները հատկացվել են համայնքների բյուջեներին ֆինանսական համահարթեցման սկզբունքով դոտացիաների տրամադրման և Ազգային ժողովի ընդունած օրենքների կիրարկման արդյունքում համայնքների բյուջեների եկամուտների կորուստների փոխհատուցման նպատակով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն էական փոփոխություն չեն կրել:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *պաշտպանության* բնագավառին հատկացվել է 101.1 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 95.9% կատարողական: Մասնավորապես՝ 97.6 մլրդ դրամ հատկացվել է ռազմական պաշտպանությանը, 2.9 մլրդ դրամ՝ այլ դասերին չպատկանող պաշտպանական ծախսերին, 98.4 մլն դրամ՝ արտաքին ռազմական օգնությանը և 416.6 մլն դրամ՝ պաշտպանության ոլորտում հետազոտական և նախագծային աշխատանքներին: Նախորդ տարվա համեմատ պաշտպանության ծախսերն աճել են 5.4%-ով կամ 5.1 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ռազմական կարիքների բավարարման ծախսերի աճով:

Հասարակական կարգի, անվտանգության և դատական գործունեության բնագավառին 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է շուրջ 49.1 մլրդ դրամ՝ ապահովելով իննամսյա ծրագրի 92% կատարողական: Շեղումների գերակշիռ մասը բաժին է ընկել ոստիկանության դասին: Բաժնի ծախսերի 67.4%-ն ուղղվել է հասարակական կարգի և անվտանգության պահպանության, 5.9%-ը՝ փրկարար ծառայության, 13.6%-ը՝ դատական գործունեության և իրավական պաշտպանության, 3.5%-ը՝ դատախազության, 9.6%-ը՝ կալանավայրերի ծախսերի ֆինանսավորմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ հասարակական կարգի, անվտանգության և դատական գործունեության բնագավառի ծախսերն աճել են 8.3%-ով կամ 3.8 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված կալանավայրերի և ոստիկանության ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 33 մլրդ դրամ տրամադրվել է *հասարակական կարգի և անվտանգության* բնագավառի ծրագրերին՝ ապահովելով իննամսյա ծրագրի 90.4% կատարողական: Նշված գումարից 24.7 մլրդ դրամ տրամադրվել է ոստիկանությանը, որի ծախսերն իրականացվել են 89.5%-ով, 8.3 մլրդ դրամ՝ ազգային անվտանգությանը, որի ծախսերն արձանագրել են 93.2% կատարողական: Շեղումը հիմնականում առաջացել է ՀՀ կառավարությանն առընթեր ոստիկանության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին կատարվող ծախսերի գծով: 2010 թվականի ինն ամիսների համեմատ ոստիկանության և ազգային անվտանգության ծախսերն աճել են համապատասխանաբար 5.3%-ով և 5.8%-ով:

Փրկարար ծառայության ծախսերը նույն ժամանակահատվածում կազմել են 2.9 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 94.9%-ով կատարում և 3%-ով գերազանցելով 2010 թվականի առաջին իննը ամիսների ծախսերը:

Դատական գործունեությանը և իրավական պաշտպանությանը տրամադրվել է շուրջ 6.7 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 95.4%-ով կատարում: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ դատարանների պահպանման ծախսերի ցածր կատարողականով, որը կազմել է 92.6% կամ 3.5 մլրդ դրամ: Համապատասխանաբար 1.8 մլրդ դրամ, 382.7 մլն դրամ և 23.9 մլն դրամ է օգտագործվել Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող դատաիրավական բարեփոխումների երկրորդ վարկային ծրագրի, նույն ծրագրում հոլանդական և ճապոնական դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում, որոնք կատարվել են համապատասխանաբար 95.6%-ով, 202.3%-ով և 83%-ով: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ դատական գործունեության և իրավական պաշտպանության ծախսերն աճել են 9.7%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված դատարանների պահպանման և նշված վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի ավելացմամբ:

Դատախազության խմբի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 1.7 մլրդ դրամ կամ ծրագրի 88%-ը: 2010 թվականի առաջին ինն ամիսների համեմատ նշված ծախսերն աճել են 2.9%-ով:

4.7 մլրդ դրամ է տրամադրվել *կալանավայրերին*՝ կազմելով ծրագրի 99.5%-ը, որը 40.1%-ով գերազանցել է նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համապատասխան ցուցանիշը:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում *տնտեսական հարաբերությունների* բաժնի ծախսերը կազմել են ավելի քան 57.1 մլրդ դրամ և ապահովել իննամսյա ծրագրի 76.7% կատարողական: Ծախսերի նշված կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է «Տրանսպորտ», ինչպես նաև «Գյուղատնտեսություն, անտառային տնտեսություն, ձկնորսություն և որսորդություն» խմբերի ծախսերի ցածր կատարողականով: Բացի նշված ոլորտներից, բաժնի ծախսերի մյուս խմբերում ևս արձանագրվել են ծրագրից շեղումներ, բացառությամբ տնտեսական հարաբերությունների գծով

հետազոտական ու նախագծային աշխատանքների և կապի խմբերի, որոնց ծրագիրը գրեթե ամբողջությամբ կատարվել է, իսկ «Վառելիք և էներգետիկա» և «Տնտեսական հարաբերություններ (այլ դասերին չպատկանող)» խմբերում արձանագրվել է ծրագրի գերազանցում: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տնտեսական հարաբերությունների ծախսերը նվազել են 27%-ով կամ ավելի քան 21.1 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է վառելիքի և էներգետիկայի ծախսերի նվազմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *ընդհանուր բնույթի տնտեսական և առևտրային հարաբերությունների* ծախսերը կազմել են շուրջ 1.4 մլրդ դրամ՝ ապահովելով իննամսյա ծրագրի 76.6%-ը: Ցածր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է արտաբյուջետային միջոցների հաշվին գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման և Գյումրու տեխնոպարկի գործունեության իրականացման ծախսերի ցածր կատորաղականով, որոնց ուղղվել է ծրագրված միջոցների համապատասխանաբար 6.7%-ը (19.3 մլն դրամ) և 30.2%-ը (38.2 մլն դրամ): Համապատասխանաբար 97.4%-ով (142.9 մլն դրամ) և 94.7%-ով (386.8 մլն դրամ) են կատարվել գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների և համապատասխան նախարարությունների աշխատակազմերի պահպանման ծախսերը: Նշենք, որ չեն օգտագործվել ստանդարտների մշակման ծառայությունների համար նախատեսված 11.5 մլն դրամի միջոցները: Խմբում ընդգրկված երեք ծրագրերի գծով արձանագրվել է 100% կատարողական: Մասնավորապես՝ հիդրոոլերևութաբանության ծառայությունների ծախսերը կազմել են 373.6 մլն դրամ, ՓՄՁ սուբյեկտներին աջակցության ծախսերը՝ 105 մլն դրամ և արտասահմանում առևտրային ներկայացուցչությունների պահպանման ծախսերը՝ 60.5 մլն դրամ: Իսկ տնտեսական գործունեության արդյունավետ վարման և աջակցման միջոցառումների իրականացման ծախսերը ապահովել են 97.9% կատարողական՝ կազմելով շուրջ 91.8 մլն դրամ: Նախորդ տարվա ինն ամիսների համեմատ նշված խմբի ծախսերը նվազել են 22.6%-ով կամ 402.8 մլն դրամով: Վերջինս մեծ մասամբ պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ նախորդ տարի ՀՀ պետական բյուջեից ֆինանսավորվել են «Շանհայ էքսպո 2010» համաշխարհային ցուցահանդեսին ՀՀ մասնակցության և «Էլեկտրոնային կառավարման ենթակառուցվածքների ներդրման գրասենյակ» ԲԲԸ-ի կանոնադրական խնդիրների իրականացմանը պետական աջակցության ծրագրերը, որոնք 2011 թվականի պետական բյուջեում չեն նախատեսվել: Վերոհիշյալ ծրագրերը հաշվի չառնելով՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն արձանագրել են 10.7%-ով կամ շուրջ 133.2 մլն դրամով աճ:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեից գյուղատնտեսության, անտառային տնտեսության, ձկնաբուծության և որսորդության խմբին ուղղվել է ավելի քան 29.9 մլրդ դրամ՝ ապահովելով իննամսյա ծրագրի 86.7% կատարողական: Ծրագրից շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ոռոգման դասում ընդգրկված՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգերի վերականգման հրատապ վարկային ծրագրի և ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի ցածր կատարողականով: Վերջիններիս շրջանակներում իրականացվել են համապատասխանաբար 2.2 մլրդ և 18.4 մլրդ դրամի ծախսեր՝ համապատասխանաբար 41.4%-ով և 3.9%-ով զիջելով նախատեսված ցուցանիշը: Խմբի ծախսերի 13.5%-ը կամ ավելի քան 4 մլրդ դրամը կազմել են գյուղատնտեսության, 1.8%-ը կամ 534.1 մլն դրամը՝ անտառային տնտեսության և 84.8%-ը կամ 25.4 մլրդ դրամը՝ ոռոգման ծախսերը, որոնք համապատասխանաբար 67.7, 101.9 և 90.5 տոկոսով ապահովել են իննամսյա ծրագրի կատարումը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ խմբի ծախսերն աճել են 5.3%-ով կամ 1.5 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի 72%-ով կամ շուրջ 7.7 մլրդ դրամի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ավելի քան 4 մլրդ դրամ են կազմել գյուղատնտեսության ոլորտի ծախսերը՝ կազմելով ծրագրվածի 67.7%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Գյուղական կարողությունների ստեղծում» վարկային ծրագրի, գյուղատնտեսական հողօգտագործողներին պետական աջակցության, գյուղատնտեսական կենդանիների պատվաստման և Դանիական թագավորության աջակցությամբ իրականացվող «Շուկայավարման հնարավորություն ֆերմերներին» դրամաշնորհային ծրագրերի ցածր կատարողականով: Նշենք, որ խմբում ընդգրկված թվով հինգ ծրագրերի գծով նախատեսված 311.8 մլն դրամի միջոցները չեն օգտագործվել:

Կատարված հատկացումների հաշվին գյուղատնտեսության ոլորտում իրականացվել են 20 ծրագրեր, այդ թվում՝ արտաքին աջակցությամբ ֆինանսավորվել են հինգ վարկային և չորս դրամաշնորհային ծրագրեր: Մասնավորապես՝ գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Շուկայավարման հնարավորություն ֆերմերներին» վարկային և դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում կատարվել են համապատասխանաբար 546.1 և 13 մլն դրամի ծախսեր, որոնք համապատասխանաբար 112.2 և 36.4 տոկոսով ապահովել են իննամսյա ծրագրի կատարումը: Հաշվետու ժամանակահատվածում գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Գյուղական

կարողությունների ստեղծում» վարկային ծրագրի շրջանակներում ծախսվել է շուրջ 464.7 մլն դրամ՝ 43%-ով ապահովելով իննամսյա ծրագրի կատարումը: Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության վարկային ծրագրի շրջանակներում ծախսվել է ավելի քան 135.4 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսվածի 43.9%-ը: Դանիական թագավորության աջակցությամբ իրականացվող «Շուկայավարման հնարավորություն ֆերմերներին» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում ծախսվել է ավելի քան 74.7 մլն դրամ՝ 26.3%-ով կատարելով իննամսյա ծրագրի կատարումը: ՄԱԿ-ի զարգացման աջակցության դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում ծախսվել է շուրջ 35.8 մլն դրամ՝ 100%-ով ապահովելով իննամսյա նախատեսված ցուցանիշը: Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Գյուղական ձեռնարկությունների և փոքրածավալ առևտրային գյուղատնտեսության զարգացման վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերը կազմել են շուրջ 12.6 մլն դրամ, որոնք կատարվել են նախորդ տարի ստացված միջոցների հաշվին: Նշենք, որ հողօգտագործողներին պետական աջակցության և գյուղատնտեսական կենդանիների պատվաստման ծախսերը կազմել են համապատասխանաբար շուրջ 1.3 մլրդ և 604.4 մլն դրամ՝ 72.2 և 80.7 տոկոսով ապահովելով իննամսյա ծրագրի կատարումը: 315.3 մլն դրամ են կազմել գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով) ծախսերը՝ 90.1%-ով ապահովելով իննամսյա ծրագրի կատարումը: Գյուղատնտեսության ոլորտում 100% կատարողական է արձանագրվել «Գյուղատնտեսական կենդանիների հիվանդությունների լաբորատոր ախտորոշման և կենդանական ծագում ունեցող հումքի և նյութի փորձաքննության միջոցառումների իրականացում» ծրագրի գծով՝ կազմելով ավելի քան 123.1 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ գյուղատնտեսության դասի ծախսերը նվազել են 17.2%-ով կամ 836.7 մլն դրամով: Նվազումը հիմնականում պայմանավորված է նավթ արդյունահանող երկրների կազմակերպության աջակցությամբ իրականացվող «Շուկայավարման հնարավորություն ֆերմերներին» և Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող թռչնագրիպին հակազդելու վարկային ծրագրերի շրջանակներում 2010 թվականի ընթացքում կատարված ծախսերով, որոնք 2011 թվականի պետական բյուջեում չեն ընդգրկվել: Վերոհիշյալ ծրագրերը հաշվի չառնելով՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ գյուղատնտեսության դասի ծախսերն աճել են 43.6%-ով կամ 1.2 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է 2011 թվականի պետական բյուջեից գյուղատնտեսական հողօգտագործողներին պետական աջակցության տրամադրմամբ (շուրջ 1.3 մլրդ դրամ):

Հաշվետու ժամանակահատվածում *անտրատային տնտեսության ծախսերը* կազմել են 534.1 մլն դրամ և 101.9%-ով ապահովել իննամսյա ծրագրի կատարումը: Հատկացված միջոցներով

իրականացվել են երեք ծրագրեր: Մասնավորապես՝ անտառպահպանական ծառայությունների գծով արձանագրվել է 100% կատարողական՝ կազմելով շուրջ 462.1 մլն դրամ: 99.7% կատարողական է արձանագրվել անտառային պետական մոնիտորինգի իրականացման ծախսերի գծով՝ կազմելով շուրջ 35 մլն դրամ: Իսկ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող անտառների պետական մոնիթորինգի հզորացման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում կատարվել են 37.1 մլն դրամի ծախսեր, որոնք ապահովել են 136.7% կատարողական: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ անտառային տնտեսության ծախսերը նվազել են 5.6%-ով կամ 31.7 մլն դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է նախորդ տարվա ինն ամիսների ընթացքում կատարված անտառավերականգման և անտառշինական աշխատանքների ֆինանսավորմամբ, որոնք հաշվետու ժամանակահատվածում չեն նախատեսվել:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում *ոռոգման* դասի ծախսերը կազմել են շուրջ 25.4 մլրդ դրամ և 90.5%-ով ապահովել իննամսյա ծրագրի կատարումը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգերի վերականգման հրատապ վարկային ծրագրի և ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի ցածր կատարողականով: Ոռոգման ոլորտին կատարված հատկացումների հաշվին իրականացվել են 8 ծրագրեր: Մասնավորապես՝ ոռոգման ծառայություններ մատուցող ընկերություններին տրամադրվել է ավելի քան 3.4 մլրդ դրամ ֆինանսական աջակցություն՝ 100%-ով ապահովելով նախատեսված ցուցանիշը: Ամբողջությամբ տրամադրվել է նաև ոռոգում ջրառ իրականացնող կազմակերպություններին ֆինանսական աջակցությունը. այդ նպատակով օգտագործվել է շուրջ 478.2 մլն դրամ: 786.1 մլն դրամ են կազմել ոռոգման համակարգերի հիմնանորոգման ծախսերը՝ ապահովելով ծրագրի 82%-ը: Ցածր կատարողական է արձանագրվել Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգի վերականգման հրատապ վարկային ծրագրի գծով: Վերջինիս շրջանակներում իրականացվել են 2.2 մլրդ դրամի ծախսեր՝ ապահովելով իննամսյա ծրագրի 58.6% կատարողական: Իսկ ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրն ապահովել է 96.1% կատարողական, որի շրջանակներում իրականացվել են 18.4 մլրդ դրամի ծախսեր: Ոռոգման ոլորտում ընգրկված ևս երեք ծրագրեր՝ կոլեկտորադրենաժային ցանցի պահպանման և շահագործման, գրունտային ջրերի մակարդակների և որակի որոշման աշխատանքների, կոլեկտորադրենաժային ցանցի մաքրման և ընթացիկ նորոգման և ջրատեխնիկական կառույցների ուսումնասիրությունների ծախսերը կազմել են համապատասխանաբար 63.1, 18.9 և 6.7 մլն դրամ և կատարվել են համապատասխանաբար 92.9%-ով, 9.3%-ով և 93.9%-ով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ոռոգման բնագավառի ծախսերն աճել են 10.4%-ով կամ 2.4 մլրդ դրամով, որը հիմնականում

պայմանավորված է «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի աճով, ինչպես նաև ոռոգման համակարգերի հիմնանորոգման և ոռոգում ջրառ իրականացնող կազմակերպություններին ֆինանսական աջակցության տրամադրման համար կատարված ծախսերով, որոնց գծով նախորդ տարի միջոցներ չէին հատկացվել:

Վառելիքի և էներգետիկայի բնագավառում 2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 4 մլրդ դրամ՝ 99.4%-ով գերազանցելով ծրագիրը: Վերջինս հիմնականում պայմանավորված է Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող համակցված շոգեգազային ցիկլով էներգաբլոկի կառուցման վարկային ծրագրի բարձր կատարողականով: 2010 թվականի ինն ամիսների համեմատ վառելիքի և էներգետիկայի բնագավառի ծախսերը նվազել են 85.1%-ով կամ 22.5 մլրդ դրամով: Վերջինս մասամբ պայմանավորված է Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող համակցված շոգեգազային ցիկլով էներգաբլոկի կառուցման վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի 81.3%-ով կամ 10.9 մլրդ դրամով նվազմամբ: Բացի այդ, նախորդ տարվա ինն ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեից ֆինանսավորվել է Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրահաղորդման գծերի և բաշխիչ ցանցերի վերականգնման վարկային ծրագիրը, որը 2011 թվականի պետական բյուջեում նախատեսված չէ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ավելի քան 125 մլն դրամ է տրամադրվել «Միջուկային վառելիք» դասին՝ կազմելով ծրագրի 90.7%-ը: Միջոցներն ուղղվել են ՀՀ կառավարությանն առընթեր միջուկային անվտանգության կարգավորման կոմիտեի պահպանմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում նշված ծախսերն աճել են 12.8%-ով կամ շուրջ 14.2 մլն դրամով:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում ավելի քան 3.4 մլրդ դրամ են կազմել «Վառելիքի այլ տեսակներ» դասի ծախսերը՝ 2.4 անգամ գերազանցելով ինն ամիսների նախատեսված ցուցանիշը: Մասնավորապես՝ Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող համակցված շոգեգազային ցիկլով էներգաբլոկի կառուցման ծրագրի գծով օգտագործվել է 2.5 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 123 մլն դրամի դիմաց: «Վառելիքի այլ տեսակներ» դասում ընդգրկվել են 6 ծրագրեր, որոնք բոլորն էլ իրականացվել են արտաքին աջակցությամբ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ դասի ծախսերը նվազել են 75.4%-ով կամ շուրջ 10.5 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող համակցված շոգեգազային ցիկլով էներգաբլոկի կառուցման ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի նվազմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 413.1 մլն դրամ են կազմել էլեկտրաէներգիայի դասի ծախսերը՝ ապահովելով իննամսյա ծրագրի 103.6% կատարողական: Ծրագրի գերազանցումը հիմնականում պայմանավորված է Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ

իրականացվող բարձր լարման էլեկտրացանցերի վերակառուցման վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված շուրջ 87.8 մլն դրամի ծախսերով, որոնք 2011 թվականի ինն ամիսների ծրագրով չեն նախատեսվել: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ էլեկտրաէներգիայի գծով ծախսերը նվազել են 96.7%-ով կամ 12.1 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված 2010 թվականի ինն ամիսների ընթացքում Ճապոնիայի կառավարության աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրահաղորդման գծերի և բաշխիչ ցանցերի վերականգնման վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերով, որոնք 2011 թվականի բյուջեով չեն նախատեսվել:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում *լեռնաարդյունահանման, արդյունաբերության և շինարարության* բնագավառում ՀՀ պետական բյուջեից իրականացվել են 6.7 մլն դրամի ծախսեր՝ կազմելով ծրագրվածի 59.7%-ը: Հատկացված միջոցներից 4.2 մլն դրամն ուղղվել է ընդերքի մասին տեղեկատվության տրամադրման ծառայության ծրագրին, որը կատարվել է նախատեսված չափով: Շուրջ 1.5 մլն դրամ օգտագործվել է շինարարության թույլտվության ծախսերի գծով՝ կազմելով նախատեսվածի 74.4%-ը: Իսկ երկրաբանահետախուզական աշխատանքների աջակցման ծառայությունների գծով հաշվետու ժամանակահատվածում նախատեսված 5 մլն դրամի դիմաց օգտագործվել է շուրջ 1 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերը նվազել են 36.3%-ով կամ 3.8 մլն դրամով՝ պայմանավորված երկրաբանահետախուզական աշխատանքների աջակցման ծառայությունների գծով կատարված ծախսերի նվազմամբ:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում *տրանսպորտի* բնագավառում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 18.9 մլրդ դրամ՝ 57.2%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Խմբի ծախսերի 76.5%-ը կամ շուրջ 14.5 մլրդ դրամը կազմել են ճանապարհային, 1%-ը կամ 182.6 մլն դրամը՝ երկաթուղային, 1.7%-ը կամ 326.8 մլն դրամը՝ օդային և 20.8%-ը կամ ավելի քան 3.9 մլրդ դրամը՝ խողովակաշարային և այլ տրանսպորտի ծախսերը, որոնց իննամսյա ծրագիրը կատարվել է համապատասխանաբար 58.4%-ով, 87.8%-ով, 66%-ով և 51.7%-ով: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ճանապարհային տրանսպորտի և խողովակաշարային ու այլ տրանսպորտի դասերում ընդգրկված որոշ ծրագրերի ցածր կատարողականով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տրանսպորտի խմբի ծախսերն աճել են 2%-ով կամ 371.5 մլն դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ճանապարհային տրանսպորտի բնագավառում պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 14.5 մլրդ դրամ և ապահովել իննամսյա ծրագրի 58.4% կատարողական: Ընդ որում, բացառությամբ երկու ծրագրերի, խմբում ընդգրկված մյուս ծրագրերի գծով արձանագրվել է ցածր կատարողական: Շեղումը մեծ մասամբ պայմանավորված է Ասիական

զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման և Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կենսական նշանակության ճանապարհների բարելավման ծրագրի երկրորդ լրացուցիչ ֆինանսավորման վարկային ծրագրերի, ինչպես նաև համայնքների բյուջեներին նպատակային հատկացումների՝ սուբվենցիաների տրամադրման և պետական նշանակության ավտոճանապարհների հիմնանորոգման ծախսերի ցածր կատարողականով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 6%, 35.4%, 56.7% և 74.9%: Նշված ծրագրերի շրջանակներում օգտագործվել է համապատասխանաբար 325.2 մլն դրամ, 1.6 մլրդ դրամ, 1.8 մլրդ դրամ և 2.5 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ճանապարհային տրանսպորտի խմբի ծախսերը նվազել են 12.1%-ով կամ 2 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կենսական նշանակության ճանապարհների բարելավման ծրագրի երկրորդ լրացուցիչ ֆինանսավորման վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի և համայնքների բյուջեներին նպատակային հատկացումների՝ սուբվենցիաների տրամադրման ծախսերի նվազմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում երկաթուղային տրանսպորտի դասի ծախսերը կազմել են շուրջ 182.6 մլն դրամ և ապահովել 87.8% կատարողական: Նշված գումարից 167 մլն դրամը տրամադրվել է «Հարավկովկասյան երկաթուղի» ՓԲԸ-ին՝ որպես սուբսիդիա, ուղևորափոխադրումներից ստացված վնասի դիմաց, որը կատարվել է նախատեսված ծավալով: 15.6 մլն դրամի սուբսիդիա է տրամադրվել «Երկաթուղու շինարարություն» ՓԲԸ-ին, որը կազմել է նախատեսվածի 50.8%-ը: Ինն ամիսների ընթացքում շուրջ 10.3 մլն դրամ էր նախատեսվել ՀՀ տարածքում ՌԴ զորամիավորումների հասցեով երկաթուղային փոխադրումների սպասարկման և մատուցվող ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցման նպատակով, որը սակայն, չի օգտագործվել:

Օդային տրանսպորտի գծով պետական բյուջեի ծախսերում նույնպես արձանագրվել է ցածր կատարողական՝ 66% կամ 326.8 մլն դրամ: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ կառավարությանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին նախատեսված ծախսերի ցածր կատարողականով, որոնք 296 մլն դրամի փոխարեն կազմել են շուրջ 165 մլն դրամ: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ օդային տրանսպորտի ծախսերն աճել են 74.8%-ով՝ պայմանավորված ՀՀ օդանավակայաններում ՌԴ զորամիավորումների օդանավերի սպասարկման և մատուցվող ծառայությունների ծախսերի փոխհատուցման նպատակով միջոցների հատկացմամբ, որոնց գծով նախորդ տարվա ինն ամիսների ընթացքում միջոցներ չէին օգտագործվել, ինչպես նաև ՀՀ կառավարությանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին կատարված ծախսերի աճով:

Խողովակաշարային և այլ տրանսպորտի գծով պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են ավելի քան 3.9 մլրդ դրամ՝ 51.7%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Շեղումը պայմանավորված է Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային ծրագրի և Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման դրամաշնորհային և վարկային ծրագրերի ցածր կատարողականով, որոնցից յուրաքանչյուրի շրջանակներում օգտագործվել է 508.7 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 20.7%-ը: Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման ծրագրի շրջանակներում 1.3 մլրդ դրամ (նախատեսվածից 20.4%-ով ավելի) է օգտագործվել նաև Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի տրամադրած վարկային միջոցներից: Նշված ծրագրի իրականացման արդյունքում նախորդ տարվա ինն ամիսների համեմատ խողովակաշարային և այլ տրանսպորտի դասի ծախսերն աճել են 2.1 անգամ կամ 2 մլրդ դրամով:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում *կապի* ոլորտում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 300.4 մլն դրամ՝ 99.9%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Կատարված հատկացումներն ուղղվել են հեռահաղորդակցության և կապի կանոնակարգման ծառայությունների ֆինանսավորմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ կապի ոլորտի ծախսերն աճել են 21.8%-ով կամ 53.8 մլն դրամով:

Այլ բնագավառների (գբոսաշրջություն և զարգացման բազմանպատակ ծրագրեր) ծախսերը կազմել են ավելի քան 738.6 մլն դրամ և ապահովել 65.9% կատարողական: Նշված գումարից 715.7 մլն դրամն ուղղվել է զարգացման բազմանպատակ ծրագրերի դասում ընդգրկված՝ ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի ֆինանսավորմանը՝ 66.2%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Հիմնականում դրանով է պայմանավորված խմբի ցածր կատարողականը: Տվյալ խմբում ընդգրկված՝ գբոսաշրջության ոլորտին պետական աջակցության նպատակով նախատեսված 39.1 մլն դրամից օգտագործվել է 22.9 մլն դրամը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն աճել են 8.9%-ով կամ 60.6 մլն դրամով՝ պայմանավորված ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի ավելացմամբ:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում *տնտեսական հարաբերությունների գծով հեղափոխական և նախագծային աշխատանքների* շրջանակներում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերն ապահովել են ծրագրի 100% կատարողական՝ կազմելով ավելի քան 69.1 մլն դրամ: Նշված գումարից 31.6 մլն դրամը հատկացվել է ընդհանուր բնույթի տնտեսական, առևտրային և աշխատանքի հարցերի գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներին, 37.5 մլն դրամը՝ լեռնարդյունահանման, արդյունաբերության և շինարարության գծով հետազոտական և

նախագծային աշխատանքների դասում ընդգրկված պետական կարիքների համար ապրանքների, աշխատանքների (ծառայությունների) կողմնորոշիչ գների մեթոդաբանական, վերլուծական և տեղեկատվական ծառայություններին: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տնտեսական հարաբերությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքների ծախսերն աճել են 4.1%-ով կամ 2.7 մլն դրամով:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում *այլ դասերին չպատկանող տնտեսական հարաբերությունների* խմբի փաստացի ցուցանիշը կազմել է շուրջ 1.9 մլրդ դրամ՝ 113.1%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Ընդ որում, խմբի ծախսերը կազմել են ավելի քան 3.3 մլրդ դրամ կամ ծրագրի 85.4%-ը, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքագրվել է 1.4 մլրդ դրամ՝ ապահովելով նախատեսվածի 64.7%-ը: Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երրորդ ծրագրի և վերջինիս լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի շրջանակներում ծախսվել է համապատասխանաբար 440 մլն դրամ և 79.9 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսվածի 79.6%-ը և 80%-ը: Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երրորդ ծրագրի երկրորդ լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի շրջանակներում ծախսվել է ավելի քան 1.1 մլրդ դրամ՝ ապահովելով նախատեսվածի 77.9%-ը:

Տվյալ խմբում ընդգրկված՝ գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով) ծախսերը կազմել են շուրջ 226.3 մլն դրամ՝ 93.7%-ով ապահովելով նախատեսված ցուցանիշը: 216.7 մլն դրամ է տրամադրվել մթնոլորտային երևույթների վրա ակտիվ ներգործության ծառայությանը՝ ապահովելով իննամսյա ծրագրի 89.7%-ը: Իսկ պետական ռեզերվների գործակալության համակարգի հիմնարկների պահպանման ծախսերը կազմել են 102.4 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 95.2%-ը: Ավելի քան 1.1 մլրդ դրամ են կազմել «ՀՀ 2010 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետով սահմանված մուտքերի հաշվին առանց սահմանափակման իրականացվող ծախսերը: 2010 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ժամանակահատվածի համեմատ այլ դասերին չպատկանող տնտեսական հարաբերությունների խմբի ծախսերը նվազել են 9.7%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերի աճով:

2011 թվականի ինն ամսում *շրջակա միջավայրի պաշտպանության* բնագավառում պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 4.4 մլրդ դրամ կամ ծրագրով նախատեսվածի 66.8%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի ցածր կատարողականով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ շրջակա միջավայրի պաշտպանության ծախսերն աճել են 41.4%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է Աբու-Դաբիի

Զարգացման հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող Արփա-Սևան թունելի հիմնանորոգման ծախսերով, որի շրջանակներում 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածում տվյալ ոլորտում ծախսեր չեն նախատեսվել:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *աղբահանման* խմբում նախատեսված 34.3 մլն դրամից 20.4 մլն դրամը տրամադրվել է ուղիակտիվ թափոնների վնասագերծման ծառայություններին, որոնք նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ մնացել են գրեթե անփոփոխ, իսկ 13.9 մլն դրամը՝ «Ռադիոակտիվ թափոնների վնասագերծում» ՓԲԸ-ում ներդրումների իրականացմանը, որի գծով 2010 թվականին գումարներ նախատեսված չեն եղել:

2011 թվականի ինն ամսում *օդի աղտոտման դեմ պայքարի* ուղղությամբ կատարված ծախսերը կազմել են 85.8 մլն դրամ՝ ամբողջությամբ ապահովելով իննամսյա ծրագրի կատարումը: Մասնավորապես՝ 78.6 մլն դրամ են կազմել ջրային օբյեկտների և օդային ավազանի աղտոտվածության վիճակի մոնիթորինգի ծառայությունների ձեռք բերման և 7.2 մլն դրամ՝ թափոնների ուսումնասիրության ծառայությունների ծախսերը: Նախորդ տարվա համեմատ օդի աղտոտման դեմ պայքարի ծախսերը նվազել են 3.9%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ջրային օբյեկտների և օդային ավազանի աղտոտվածության վիճակի մոնիթորինգի ծառայությունների ծախսերի 6.9% նվազմամբ, իսկ թափոնների ուսումնասիրության ծառայությունների ծախսերն աճել են 46.2%-ով:

Կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության ծրագրերին ուղղվել է շուրջ 3.5 մլրդ դրամ՝ 66%-ով կատարելով իննամսյա ծրագիրը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՎԶԵԲ աջակցությամբ իրականացվող Սևանա լճի բնապահպանական դրամաշնորհային և վարկային ծրագրերի ցածր կատարողականով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 14% (191 մլն դրամ) և 52.8% (635.3 մլն դրամ): Ծրագրի 35.1% գերազանցում է արձանագրվել ՎԶԵԲ աջակցությամբ իրականացվող «Հանրային մասնավոր համագործակցություն» դրամաշնորհային ծրագրի գծով, որի շրջանակներում ինն ամսում նախատեսված 37.7 մլն դրամի դիմաց օգտագործվել է 51 մլն դրամ:

Սևանա լճի ջրածածկ անտառտնկարկների մաքրման ծառայությունների ծախսերը, որոնք կազմել են 92.8 մլն դրամ, կատարվել են 98.7%-ով, ՎԶԵԲ-ի աջակցությամբ իրականացվող «Ինժեներիա, նախագծում և պայմանագրերի վերահսկողություն» դրամաշնորհային ծրագրի ծախսերը՝ 95.4%-ով և կազմել 82.2 մլն դրամ, Աբու-Դաբիի Զարգացման հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող Արփա-Սևան թունելի հիմնանորոգման ծախսերը՝ 98%-ով, որի շրջանակներում հաշվետու ժամանակահատվածում օգտագործվել է շուրջ 2.1 մլրդ դրամ: Չեն կատարվել Սևանա լճում և նրա ջրահավաք ավազանում ձկան և խեցգետնի պաշարների հաշվառման աշխատանքները: Նշենք, որ կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության խմբի մյուս 8 ծրագրերն իրականացվել են նախատեսված ծավալով: Նախորդ տարվա համեմատ

կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության ծախսերն աճել են 57.5%-ով կամ շուրջ 1.3 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվող դրամաշնորհային և վարկային ծրագրերի շրջանակներում կատարված ծախսերով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *շրջակա միջավայրի պաշտպանության գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքների* բնագավառում Սևանա լճի ջրահավաք ավազանում հանքավայրերի շահագործման արդյունքում կուտակված թափոնների գույքագրման ծառայությունների գծով նախատեսված 8 մլն դրամից օգտագործվել է 27.5%-ը կամ 2.2 մլն դրամ:

Շրջակա միջավայրի պաշտպանության (այլ դասերին չպատկանող) ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են շուրջ 810 մլն դրամ և ապահովել ծրագրի 67.1% կատարողական: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հարավային Կովկասի տարածաշրջանում բնապահպանական դրամաշնորհային ծրագրի ցածր կատարողականով՝ նախատեսված շուրջ 461.2 մլն դրամի փոխարեն օգտագործվել է 158.3 մլն դրամ կամ 34.3%-ը: Բացի այդ, «Ընկերությունների կողմից վճարվող բնապահպանական վճարների նպատակային օգտագործման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն բնապահպանական ծրագրերի իրականացման համար ՀՀ համայնքներին սուբվենցիաների տրամադրման համար նախատեսված շուրջ 118.9 մլն դրամից օգտագործվել է 88.4 մլն դրամը կամ նախատեսվածի 74.3%-ը, գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով) նպատակով՝ 528.3 մլն դրամ կամ ծրագրի 89.2%-ը: Սևանա լճի շրջակայքում նոր անտառաշերտի հիմնման ծառայությունների ծախսերը կատարվել են 99.5%-ով՝ կազմելով 10.4 մլն դրամ: Տվյալ խմբում նախատեսված մյուս երկու ծրագրերը՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքի ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի հիդրոերկրաբանական մոնիթորինգի և բնապահպանական ոլորտի գծով վերլուծական տեղեկատվական ծառայությունների ձեռք բերումը, կատարվել են նախատեսված ծավալով՝ կազմելով համապատասխանաբար 12.7 մլն դրամ և 11.9 մլն դրամ: Նախորդ տարվա համեմատ այլ դասերին չպատկանող շրջակա միջավայրի պաշտպանության ծախսերն աճել են 1.3%-ով կամ շուրջ 10.3 մլն դրամով:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ժամանակահատվածում *բնակարանային շինարարության և կոմունալ ծառայությունների* բնագավառին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է շուրջ 33.8 մլրդ դրամ՝ կազմելով իննամյա ծրագրի 82.9%-ը: Ծրագրից շեղումը պայմանավորված է ջրամատակարարման բնագավառում արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի, ինչպես նաև բնակարանային շինարարության ցածր կատարողականով: Նշված ծախսերը նվազել են նաև նախորդ տարվա ինն ամիսների համեմատ, ինչի արդյունքում բնակարանային շինարարության և

կոմունալ ծառայությունների ծախսերն ընդհանուր առմամբ 4%-ով կամ 1.4 մլրդ դրամով զիջել են նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում տվյալ բաժնի ծախսերի 65.2%-ը կամ ավելի քան 22 մլրդ դրամ տրամադրվել է *բնակարանային շինարարությանը*՝ ծրագիրը կատարելով 89.9%-ով: Նախորդ տարվա համեմատ բնակարանային շինարարության խմբի ծախսերը նվազել են 7.4%-ով կամ շուրջ 1.8 մլրդ դրամով:

Բաժնի ծախսերի 30.8%-ն ուղղվել է *ջրամատակարարման* բնագավառի ծրագրերի ֆինանսավորմանը: Նշված ծախսերը կազմել են 10.4 մլրդ դրամ կամ իննամսյա ծրագրի 70.3%-ը, որը հիմնականում պայմանավորված է նրանով, որ արտաքին աջակցությամբ իրականացվող 5 ծրագրերի գծով արձանագրվել է ցածր կատարողական, իսկ մեկ ծրագիր չի կատարվել: Մասնավորապես՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի շրջանակներում օգտագործվել է շուրջ 2.6 մլրդ դրամ կամ ծրագրվածի 77.4%-ը, Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի, ՀՀ Լոռու և ՀՀ Արմավիրի մարզերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգի մասնավոր կառավարման հայեցակարգերի ներդրման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում՝ 427.1 մլն դրամ կամ 94.7%-ը, ՀՀ Լոռու (Վանաձորի) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագրի երկրորդ փուլի իրականացման ծրագրի շրջանակներում՝ 1.4 մլրդ դրամ կամ 85%-ը, ՀՀ Շիրակի մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում՝ 51.6 մլն դրամ կամ 3.8%-ը, ՀՀ Շիրակի (Գյումրիի) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագրի երկրորդ փուլի շրջանակներում՝ 12.9 մլն դրամ կամ 1.3%-ը: Տվյալ դասում ընդգրկված՝ Ֆրանսիայի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրին տրամադրվող տեխնիկական աջակցության վարկային ծրագրի գծով նախատեսված ավելի քան 1.6 մլրդ դրամի միջոցները հաշվետու ժամանակահատվածում չեն օգտագործվել:

Միաժամանակ հարկ է նշել, որ որոշ ծրագրերի գծով օգտագործվել են նախատեսվածից ավել միջոցներ: Մասնավորապես՝ Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի ծախսերը կատարվել են 101.8%-ով և կազմել 3.3 մլրդ դրամ, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի ծախսերը՝ 104.4%-ով և կազմել շուրջ 860.7 մլն դրամ, Ֆրանսիայի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրին տրամադրվող տեխնիկական աջակցության դրամաշնորհային ծրագրի

ծախսերը՝ 151.7%-ով և կազմել 248.4 մլն դրամ, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երրորդ ծրագրի ծախսերը՝ 126.2%-ով՝ կազմելով 21.4 մլն դրամ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից ամբողջությամբ կատարվել է «Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորումը՝ 608.7 մլն դրամի չափով, «Նոր Ակունք» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորման գծով ծախսերը կատարվել են 99.9%-ով՝ կազմելով 116.7 մլն դրամ, իսկ ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի հիմնանորոգման ծրագիրը կատարվել է 3.1%-ով և կազմել 10.2 մլն դրամ: 2011 թվականի ինն ամսում ջրամատակարարման դասում ընդգրկված գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերը կազմել են 84.5 մլն դրամ կամ ծրագրի 92.4%-ը:

2011 թվականին ջրամատակարարման բնագավառում բյուջեով չնախատեսված երկու ծրագրերի՝ Գերմանիայի զարգացման վարկային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման վարկային և ՀՀ Լոռու մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում օգտագործվել են համապատասխանաբար 591.7 մլն դրամի և 60.6 մլն դրամի ֆինանսական միջոցներ:

Նախորդ տարվա համեմատ ջրամատակարարման բնագավառի ծախսերն ընդհանուր առմամբ աճել են 3.5%-ով կամ ավելի քան 349.7 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծախսերի ավելացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ծախսերի՝ *փողոցների լուսավորման* խմբում շուրջ 1.1 մլրդ դրամ է օգտագործվել համայնքների բյուջեներին նպատակային հատկացումների՝ սուբվենցիաների տրամադրման շրջանակներում՝ կազմելով նախատեսվածի 89.8%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ փողոցների լուսավորման ծախսերը չեն փոփոխվել:

Այլ դասերին չպատկանող՝ բնակարանային շինարարության և կոմունալ ծառայությունների ծախսերը կազմել են 275.4 մլն դրամ՝ 96.8%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Նշված միջոցներն ուղղվել են ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության աշխատակազմի պահպանմանը: Նախորդ տարվա ինն ամսվա համեմատ այս ծախսերը նվազել են 2.2%-ով կամ շուրջ 6.1 մլն դրամով:

2011 թվականի ինն ամիսներին ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներով *առողջապահության* ոլորտում կատարվել են շուրջ 40.4 մլրդ դրամի ծախսեր՝ ապահովելով ծրագրի 88%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առողջապահական համակարգի արդիականացման երկրորդ և լրացուցիչ վարկային ծրագրերի,

անհետաձգելի բժշկական օգնության ծառայությունների, ինչպես նաև զորակոչային և նախազորակոչային տարիքի անձանց փորձաքննության և բժշկական օգնության ծառայությունների ծախսերի ցածր կատարողականով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ առողջապահության ոլորտի ծախսերն աճել են 10.3%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է երեխաներին բժշկական օգնության և շտապ բժշկական օգնության ծառայությունների ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *դեղագործական ապրանքների* ձեռքբերման նպատակով պետական բյուջեից ծախսվել է ավելի քան 2.1 մլրդ դրամ՝ կազմելով ծրագրվածի 70.2%-ը, որը հիմնականում ուղղվել է ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց դեղորայքի տրամադրմանը, որոնք օգտագործվել են 75.4%-ով (2 մլրդ դրամ): ՀՀ առողջապահության նախարարության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին իրականացվող տուբերկուլյոզի դեմ պայքարի Ազգային ծրագրի ուժեղացման ծրագրի կատարողականը կազմել է 30.4% (106.3 մլն դրամ): 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ *դեղագործական ապրանքների* ծախսերն ավելացել են 0.7%-ով կամ 14.9 մլն դրամով:

2011 թվականի ինն ամիսներին *արտահիվանդանոցային ծառայություններին* տրամադրվել է 14.7 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 92.9% կատարողական: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ պարաբժշկական ծառայություններում ներառված՝ զորակոչային և նախազորակոչային տարիքի անձանց փորձաքննության և բժշկական օգնության ծառայությունների շրջանակներում նախատեսված 1.7 մլրդ դրամի դիմաց օգտագործվել է ընդամենը 990.3 մլն դրամ: Արտահիվանդանոցային ծառայությունների խմբի ծախսերի 38.4%-ը կազմել են ընդհանուր բնույթի բժշկական ծառայությունների՝ բնակչության առողջության առաջնային պահպանման, 25.1%-ը՝ մասնագիտացված բժշկական ծառայությունների, 3.7%-ը՝ ստոմատոլոգիական ծառայությունների, 32.8%-ը՝ պարաբժշկական ծառայությունների ծախսերը: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ արտահիվանդանոցային ծառայությունների ծախսերն աճել են 16.1%-ով կամ 2 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված շտապ բժշկական օգնության, բնակչության առողջության առաջնային պահպանման և զորակոչային ու նախազորակոչային տարիքի անձանց փորձաքննության և բժշկական օգնության ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերի աճով:

Բնակչության առողջության առաջնային պահպանման ծախսերը կատարվել են 98.4%-ով՝ կազմելով շուրջ 5.7 մլրդ դրամ և 7.3%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

Մասնագիտացված բժշկական ծառայությունների ձեռքբերման համար օգտագործված միջոցների (3.7 մլրդ դրամ) 47.8%-ը՝ 1.8 մլրդ դրամն ուղղվել է նեղ մասնագիտացված բժշկական օգնության, 23.8%-ը կամ 878.7 մլն դրամ՝ հեմոդիալիզի անցկացման, 21.5%-ը կամ 792.6 մլն դրամ՝ մանկաբարձագինեկոլոգիական բժշկական օգնության ծառայությունների ֆինանսավորմանը: Մասնագիտացված բժշկական ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերը կատարվել են 96.7%-ով և 5.7%-ով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում շուրջ 545 մլն դրամ է տրամադրվել ստոմատոլոգիական ծառայությունների ձեռքբերմանը՝ ապահովելով ծրագրի 96.1%-ը: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 3.2%-ով:

Պարաբժշկական ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով տրամադրվել է ավելի քան 4.8 մլրդ դրամ՝ կազմելով ծրագրի 84.6%-ը և 42.5%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը: Վերջինս հիմնականում պայմանավորված է շտապ բժշկական օգնության ծառայությունների ծախսերի 2.1 անգամ աճով, իսկ ծրագրից շեղումը՝ զորակոչային և նախազորակոչային տարիքի անձանց փորձաքննության և բժշկական օգնության ծառայությունների համար նախատեսված միջոցները պակաս օգտագործելու հանգամանքով:

2011 թվականի ինն ամիսներին *հիվանդանոցային ծառայությունների* շրջանակներում օգտագործվել է 18 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 94.1%-ը: Խմբի ծախսերի 22.8%-ը կամ 4.1 մլրդ դրամը կազմել են ընդհանուր բնույթի հիվանդանոցային ծառայությունների, 27.7%-ը կամ շուրջ 5 մլրդ դրամը՝ մասնագիտացված հիվանդանոցային ծառայությունների և 49.5%-ը կամ 8.9 մլրդ դրամը՝ բժշկական, մոր և մանկան կենտրոնների ծառայությունների ծախսերը, որոնք համապատասխանաբար 87.9, 99.1 և 94.5 տոկոսով ապահովել են ծրագրի կատարումը:

Նշված խմբի ծախսերում մեծ տեսակարար կշիռ ունեն մանկաբարձական բժշկական օգնության ծառայությունների ծախսերը (4.4 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 93.6%), ինչպես նաև երեխաների բժշկական օգնության ծախսերը (4.3 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 95.6%):

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ հիվանդանոցային ծառայությունների ծախսերն ավելացել են 23.8%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է երեխաներին բժշկական օգնության ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեից շուրջ 2.2 մլրդ դրամ տրամադրվել է *հանրային առողջապահական ծառայությունների* ֆինանսավորմանը՝ 99.2%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Խմբում ընդգրկված են 8 ծրագրեր, որոնցից 5-ի գծով նախատեսված միջոցներն ամբողջությամբ ծախսվել են: 99.2%-ով են կատարվել հիգիենիկ և հակահամաճարակային փորձագիտական ծառայությունների ծախսերը՝ կազմելով 1.3 մլրդ դրամ: Արյան հավաքագրման ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով հաշվետու

Ժամանակահատվածում օգտագործվել է 134 մլն դրամ, որի կատարողականը կազմել է 94.7%: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ հանրային առողջապահական ծառայությունների ծախսերն ավելացել են 8%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է 2011 թվականի պետական բյուջեից ծխելու դեմ պայքարի և շրջակա միջավայրի պահպանության պետական ծրագրի ֆինանսավորմամբ, ինչպես նաև իմունականխարգելման ազգային ծրագրի և հատուկ վտանգավոր վարակների կանխարգելման ծառայությունների շրջանակներում կատարված ծախսերի աճով:

Այլ դասերին չպատկանող առողջապահական ծախսերը կազմել են 3.3 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 58.7%-ը: Կատարված հատկացումների հաշվին իրականացվել են 19 ծրագրեր, այդ թվում՝ արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվել են երեք վարկային ծրագրեր: Նշենք, որ խմբի ծախսերի ցածր կատարողականը մեծ մասամբ պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող առողջապահական համակարգի արդիականացման երկրորդ և լրացուցիչ վարկային ծրագրերի շրջանակներում նախատեսված միջոցների պակաս օգտագործման հանգամանքով, որը կազմել է շուրջ 1.5 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 56.6%-ը: Բացի այդ, ցածր կատարողական է արձանագրվել նաև ՀՀ առողջապահության նախարարության արտաբյուջետային ծրագրերի գծով: Մինևույն ժամանակ, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող՝ Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երրորդ ծրագրի շրջանակներում նախատեսված 80.9 մլն դրամի փոխարեն ծախսերը կազմել են 133.1 մլն դրամ: Նշված խմբի ծախսերում, բացի արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերից, մեծ տեսակարար կշիռ ունեն նաև գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով) ծախսերը (656.7 մլն դրամ, կատարողականը՝ 91.9%) և դժվարամատչելի ախտորոշիչ հետազոտությունների ծախսերը (261.6 մլն դրամ, 89.3%):

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ դասերին չպատկանող առողջապահական ծախսերը նվազել են 36.6%-ով կամ 1.9 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է ՀԲ աջակցությամբ իրականացվող առողջապահական համակարգի արդիականացման երկրորդ վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի զգալի նվազմամբ:

Հանգստի, մշակույթի և կրոնի բնագավառներում 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին ՀՀ պետական բյուջեից կատարվել են շուրջ 12.6 մլրդ դրամի ծախսեր՝ ապահովելով ծրագրով նախատեսվածի 92.4%-ը: 2010 թվականի ինն ամիսների համեմատ հանգստի, մշակույթի և կրոնի բնագավառի ծախսերն ավելացել են 10%-ով կամ ավելի քան 1.1 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է թանգարաններին և ցուցասրահներին, մշակույթի տներին, ակումբներին ու կենտրոններին, արվեստի բնագավառին, ինչպես նաև ռադիո և

հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայություններին տրամադրված միջոցների ավելացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 1.2 մլրդ դրամ է տրամադրվել *հանգստի և սպորտի ծառայությունների* խմբի ծրագրերի ֆինանսավորմանը՝ կազմելով նախատեսվածի 95.1%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստման և առաջնությունների անցկացման, ինչպես նաև օլիմպիական խաղերում, աշխարհի և Եվրոպայի առաջնություններում բարձր արդյունքների հասած ՀՀ հավաքական թիմերի մարզիկներին և նրանց մարզիչներին ՀՀ նախագահի անվանական թոշակի հատկացման համար նախատեսված միջոցների պակաս օգտագործմամբ: Այս խմբում ընդգրկված՝ Հայաստանի Հանրապետությունում ամառային առաջին պատանեկան սպարտակիադայի անցկացման և նախագորակոչային ու զորակոչային տարիքի երիտասարդության հանրապետական ռազմամարզական խաղերի անցկացման համար նախատեսված միջոցները՝ համապատասխանաբար 20 և 7 մլն դրամի չափով չեն օգտագործվել: Պետք է նշել, որ այս դասում ընդգրկված 11 ծրագրեր իրականացվել են նախատեսված ողջ ծավալով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ հանգստի և սպորտի ծառայությունների ծախսերն աճել են 6.5%-ով:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում 1 մլրդ դրամ է տրամադրվել *գրադարաններին*՝ ապահովելով իննամսյա ծրագրի 95.7%-ը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է տվյալ դասում ընդգրկված՝ մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման ծրագրում: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ գրադարանների ծախսերն աճել են 14.4%-ով:

Շուրջ 1.3 մլրդ դրամ է տրամադրվել *թանգարաններին և ցուցասրահներին*՝ կազմելով ծրագրով նախատեսվածի 91.5%-ը: Այս դասում ևս ծախսերի ծրագրից շեղումը հիմնականում պայմանավորված է մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման ծախսերի ցածր կատարողականով, որոնք կազմել են 135.1 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 67.1%-ը: Տվյալ դասում 36.4 մլն դրամ է օգտագործվել ՄԱԿ-ի զարգացման ծրագրի շրջանակներում՝ ապահովելով 92.4% կատարողական: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ թանգարանների և ցուցասրահների ծախսերն աճել են 27.2%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման, թանգարանային ծառայություններ և ցուցահանդեսների ծախսերի, ինչպես նաև համայնքային բյուջեներին տրամադրվող սուբվենցիաների ավելացմամբ:

Մշակույթի տների, ակումբների ու կենտրոնների ծախսերը կազմել են 407.1 մլն դրամ կամ ծրագրով նախատեսվածի 74.9%-ը, որը հիմնականում պայմանավորված է տվյալ դասում ընդգրկված՝ մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման ծախսերի ցածր կատարողականով: Նշված նպատակով օգտագործվել է 268.2 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսվածի 69.8%-ը: Սակայն նախորդ

տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն արձանագրել են ավելի քան եռակի աճ, ինչի արդյունքում արձանագրվել է մշակույթի տների, ակումբների ու կենտրոնների ծախսերի 152.3% աճ:

Այլ մշակութային կազմակերպությունների գծով օգտագործվել է 477.6 մլն դրամ կամ նախատեսված հատկացումների 94.3%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է «Հայրենիք-սփյուռք կենտրոն» ՊՈԱԿ-ում ներդրումների համար նախատեսված 22.1 մլն դրամի միջոցները չօգտագործելու հանգամանքով, ինչպես նաև ժողովրդական ստեղծագործության ավանդույթների և ժողարվեստի պահպանման ծրագրի ցածր կատարողականով (19 մլն դրամ կամ 78.2%): Տվյալ դասի ծախսերի հիմնական մասը՝ 266.7 մլն դրամ և 146 մլն դրամ համապատասխանաբար ուղղվել է արխիվային ծառայություններին և համայնքներին սուբվենցիաների տրամադրմանը, որոնք իրականացվել են նախատեսված ողջ ծավալով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ մշակութային կազմակերպությունների ծախսերը գրեթե չեն փոփոխվել:

2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեից 3.4 մլրդ դրամ տրամադրվել է *արվեստի* բնագավառի ֆինանսավորմանը՝ կազմելով ծրագրի 92.5%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է հայկական տպագրության 500-ամյակին նվիրված միջոցառումների համար նախատեսված միջոցները պակաս օգտագործելու հանգամանքով: Այս նպատակով օգտագործվել է 152.4 մլն դրամ, որը կազմում է նախատեսված միջոցների 43.4%-ը: Բացի այդ, ցածր կատարողական է արձանագրվել նաև մշակութային օբյեկտների հիմնանորոգման և «Ժողովրդական» պատվավոր կոչման արժանացած անձանց ամենամյա պատվովճարների ծախսերում, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 36% (17.2 մլն դրամ) և 64.5% (42.5 մլն դրամ): Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արվեստի բնագավառի ծախսերն աճել են 7.3%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված 2011 թվականի պետական բյուջեից հայկական տպագրության 500-ամյակին նվիրված միջոցառումների իրականացման համար միջոցների հատկացմամբ, թատերական ներկայացումների, օպերային և բալետային արվեստի ներկայացումների, երաժշտարվեստի և պարարվեստի համերգների ծախսերի աճով:

Անցած ժամանակահատվածում *կինեմատոգրաֆիայի* բնագավառի համար նախատեսված միջոցներն օգտագործվել են նախատեսված ողջ ծավալով՝ կազմելով 442.7 մլն դրամ և 3.2%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ծախսերը: Տվյալ դասի բոլոր ծրագրերն ամբողջությամբ կատարվել են: Միջոցների զգալի մասը՝ 313.5 մլն դրամ, հատկացվել է կինոնկարների արտադրությանը:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսների ընթացքում *հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնման և պահպանման* նպատակով պետական բյուջեից տրամադրվել է 185.3 մլն դրամ կամ ծրագրի 72%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է հուշարձանների

վերանորոգման և վերականգնման համար նախատեսված միջոցների ցածր կատարողականով, որոնք կազմել են 87 մլն դրամ կամ 54.7%: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնման և պահպանման ծախսերն աճել են 29.7%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *նադիր և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայությունների* խմբում պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 3.6 մլրդ դրամ՝ 97.4%-ով ապահովելով իննամսյա ծրագրի հատկացումները և 4.9%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: Մասնավորապես՝ 2.8 մլրդ դրամ (98.2%) են կազմել հեռուստառադիոհաղորդումների, 702.1 մլն դրամ (93.9%)՝ հրատարակչությունների և խմբագրությունների, 104.7 մլն դրամ (100%)՝ տեղեկատվության ձեռք բերման ծախսերը: Հեռուստառադիոհաղորդումների ծախսերի շեղումը ծրագրից պայմանավորված է գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման և գնումների գործընթացի հրապարակայնության ապահովման համար նախատեսված միջոցները պակաս օգտագործելու հանգամանքով՝ համապատասխանաբար 85.6%-ով և 72.1%-ով: Հրատարակչությունների և խմբագրությունների ծախսերի ցածր կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է գրականության հրատարակմանն աջակցության նպատակով նախատեսված 20.2 մլն դրամի չափով միջոցները չօգտագործելու, ինչպես նաև գրականության հրատարակման, ուսումնական և հանրամատչելի գրականության հավաքագրման և սփյուռքի համայնքներին առաքման, մասնավորեցվող պետական գույքի վերաբերյալ տեղեկությունների հրապարակման համար նախատեսված միջոցները պակաս օգտագործելու հանգամանքով: Նախորդ տարվա ինն ամիսների համեմատ հեռուստահաղորդումների ծախսերն ավելացել են 1.6%-ով, հրատարակչությունների ու խմբագրությունների ծախսերը՝ 20.3%-ով, տեղեկատվության ձեռք բերման ծախսերը՝ 6.4%-ով:

Կրոնական և հասարակական այլ ծառայություններին 2011 թվականի ինն ամիսների ընթացքում պետական բյուջեից տրամադրվել է 235.1 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսված ծախսերի 56.2%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է երիտասարդական ծրագրերի, ինչպես նաև քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին և արհմիություններին աջակցության ցածր կատարողականով: Նշված ծրագրերի ծախսերը կազմել են համապատասխանաբար 110.5 մլն դրամ և 124.6 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 41.9%-ը և 80.6%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ կրոնական և հասարակական այլ ծառայությունների ծախսերը նվազել են 17.8%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված երիտասարդական ծրագրերի շրջանակներում կատարված ծախսերի նվազմամբ:

2011 թվականի հաշվետու ժամանակահատվածում *այլ դասերին չպատկանող հանգստի, մշակույթի և կրոնի* դասի շրջանակներում ՀՀ պետական բյուջեից օգտագործվել է 300.5 մլն դրամ՝ ապահովելով իննամսյա ծրագրի 95.9%-ը և 7.6%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: Հատկացումներն ուղղվել են ՀՀ մշակույթի ու ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարությունների աշխատակազմերի պահպանմանը:

2011 թվականի ինն ամիսներին *կրթության* բնագավառում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 73.7 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 92.9% կատարողական: Ծրագրից շեղումը հիմնականում առաջացել է կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների խմբում: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ կրթության բնագավառի ծախսերն աճել են 8.6%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված է կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների և տարրական ընդհանուր կրթության ծախսերի ավելացմամբ:

Անցած ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեից շուրջ 17.9 մլրդ դրամ տրամադրվել է *նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթությանը*՝ ապահովելով ծրագրի 98.9% կատարողական: Հատկացումների զգալի մասն ուղղվել է հանրակրթական ուսուցման (13.2 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 99%) և հանրակրթական ուսուցման գծով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման (շուրջ 3.7 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 98.7%) ֆինանսավորմանը: Նշված ծրագրերի ֆինանսավորումը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ զգալիորեն ավելացել է, ինչի արդյունքում նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթության խմբի ծախսերն աճել են 20.6%-ով:

2011 թվականի ինն ամիսներին կրթության ոլորտում կատարված ծախսերի հիմնական մասը՝ 44.3%-ն ուղղվել է *միջնակարգ ընդհանուր կրթությանը*: Այն կազմել է 32.6 մլրդ դրամ (որից 22.3 մլրդ դրամը՝ հիմնական և 10.3 մլրդ դրամը՝ միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծախսերն են)՝ 98%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Միջնակարգ ընդհանուր կրթության խմբում ևս հատկացված միջոցների հիմնական մասը՝ շուրջ 29.8 մլրդ դրամ, կազմել են հանրակրթական ուսուցման ծախսերը, որոնք կատարվել են 98.7%-ով: Միջնակարգ ընդհանուր կրթության խմբում համեմատաբար ցածր՝ 84.6% կատարողական է արձանագրվել մասնագիտացված հանրակրթական ուսուցման ծախսերում, որոնք կազմել են 1.2 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արձանագրվել է միջնակարգ ընդհանուր կրթության ծախսերի 7.7% նվազում, որը հիմնականում պայմանավորված է հանրակրթական ուսուցման և վերջինիս գծով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման ֆինանսավորման ծախսերի նվազմամբ:

Անցած ժամանակահատվածում *նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության* ծախսերը կազմել են 3.4 մլրդ դրամ կամ նախատեսված

հատկացումների 96.8%-ը, որից շուրջ 1.3 մլրդ դրամը՝ նախնական մասնագիտական (արհեստագործական), 2.1 մլրդ դրամը՝ միջին մասնագիտական կրթության ծախսերն են: Միջին մասնագիտական կրթությանը տրամադրված միջոցներից շուրջ 2 մլրդ դրամն ուղղվել է միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության խմբի ծախսերն աճել են 2.8%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրման ծախսերի ավելացմամբ:

2011 թվականի ինն ամիսներին *բարձրագույն կրթության* բնագավառին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է շուրջ 5.6 մլրդ դրամ (որից 5.2 մլրդ դրամը բարձրագույն մասնագիտական կրթության և շուրջ 419 մլն դրամը՝ հետբուհական մասնագիտական կրթության դասի ծախսերն են)՝ ապահովելով ծրագրի 97%-ով կատարում: Ծրագրից շեղումը մեծ մասամբ պայմանավորված է բարձրագույն մասնագիտական կրթության ծրագրի համեմատաբար ցածր կատարողականով, որը կազմել է 86.8% կամ 789.1 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ բարձրագույն կրթության ծախսերն աճել են 6.8%-ով:

Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթության խմբի ծախսերն անցած ինն ամիսներին կազմել են շուրջ 2.5 մլրդ դրամ (որից 1.7 մլրդ դրամը՝ արտադպրոցական դաստիարակության, 714.6 մլն դրամը՝ լրացուցիչ կրթության ծախսերն են)՝ ապահովելով ծրագրի 93.2%-ով կատարում: Արտադպրոցական դաստիարակության ծախսերի կատարողականը կազմել է 95.3%, որը մեծ մասամբ պայմանավորված է ՀՀ մանկապատանեկան մարզադպրոցներին, մարզաձևերի ազգային ֆեդերացիաներին և այլ մարզական հասարակական կազմակերպություններին գույքով ապահովման նպատակով նախատեսված 50 մլն դրամի միջոցները չօգտագործելու հանգամանքով: Լրացուցիչ կրթության ծախսերի ծրագիրը կատարվել է 88.4%-ով: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ընտրական հանձնաժողովների անդամների մասնագիտական դասընթացների կազմակերպման և վերապատրաստման ծառայությունների ծախսերի ցածր կատարողականով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 8.2% և 83.9%: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն աճել են 11%-ով, ընդ որում, աճ է արձանագրվել ինչպես արտադպրոցական, այնպես էլ լրացուցիչ կրթության ծախսերում՝ համապատասխանաբար 4.5 և 30.7 տոկոսով:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին *կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների* ծախսերը կազմել են շուրջ 11.4 մլրդ դրամ կամ ծրագրի 72.7%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կրթության որակի և համապատասխանության երկրորդ ծրագրի (շուրջ 1.2 մլրդ դրամ,

կատարողականը՝ 56.6%), կրթական օբյեկտների շինարարության (962.2 մլն դրամ, կատարողականը՝ 55.5%), կրթական օբյեկտների հիմնանորոգման (4.1 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 86.4%) և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների հիմնանորոգման (261.8 մլն դրամ, կատարողականը՝ 29.1%) ծախսերի ցածր կատարողականով, ինչպես նաև նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության և ուսուցման (ՄԿՈԻ) բարեփոխումների ծրագրի շրջանակներում գույքի և սարքավորումների ձեռքբերման համար նախատեսված 500.5 մլն դրամի միջոցները չօգտագործելու հանգամանքով: Հաշվետու ժամանակահատվածում չեն կատարվել նաև «Ռազմագիտության կաթինետների վերականգնում», «Հատուկ դպրոցների համար նախատեսված ծրագրերի, դասագրքերի, ձեռնարկների, ուսումնական այլ նյութերի մշակում և հրատարակում», «Բեռլինի ազատ համալսարանում գործող հայագիտության բաժանմունքում աշխատանքների իրականացում», «Սոցիալապես անապահով ընտանիքների երեխաների դասագրքերի վարձավճարների փոխհատուցում» և «Կրթության ոլորտի այլ ծախսեր» ծրագրերը: Հաշվետու ժամանակահատվածում տվյալ խմբում արտաքին աջակցությամբ իրականացվել են 2 վարկային (Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կրթության որակի և համապատասխանության երկրորդ ծրագիրը և Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երրորդ ծրագիրը) և 1 դրամաշնորհային ծրագրեր (ՄԱԿ-ի զարգացման աջակցության ծրագիրը): Մասնավորապես՝ Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երրորդ ծրագրի շրջանակներում օգտագործվել է նախատեսված միջոցների 83.7%-ը (160.5 մլն դրամ), իսկ ՄԱԿ-ի զարգացման աջակցության ծրագրի շրջանակներում նախատեսված 206.6 մլն դրամն ամբողջությամբ օգտագործվել է: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների ծախսերն ավելացել են 74.1%-ով կամ 4.8 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կրթության որակի և համապատասխանության երկրորդ ծրագրի, ավագ դպրոցների շենքերի հիմնանորոգման, կրթական օբյեկտների հիմնանորոգման և շինարարության ծախսերի ավելացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից ավելի քան 344.4 մլն դրամ տրամադրվել է *այլ դասերին չպատկանող կրթության* բնագավառում գործադիր իշխանության պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանմանը՝ կազմելով իննամսյա ծրագրի 92.2%-ը: Հատկացված միջոցներն ուղղվել են ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության աշխատակազմի և ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտեի պահպանմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն ավելացել են 0.8%-ով:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին սոցիալական պաշտպանության բնագավառի ծախսերը կազմել են 191.1 մլրդ դրամ՝ 93.6%-ով ապահովելով իննամսյա ծրագրի կատարումը: Բաժնի բոլոր խմբերում առկա են ծրագրից շեղումներ, սակայն չօգտագործված գումարի առավելագույն մասը բաժին է ընկել ընտանիքի անդամների և զավակների ու ծերության խմբերին: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ սոցիալական պաշտպանության ծախսերն ավելացել են 5.4%-ով կամ 9.8 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է կենսաթոշակների բարձրացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից 862.1 մլն դրամ է տրամադրվել վարատողջության և անաշխատունակության խմբի ծախսերին՝ կազմելով ծրագրի 94.2%-ը: Նշված հատկացումներից 117.7 մլն դրամ տրամադրվել է վատառողջությանը, 744.4 մլն դրամ՝ անաշխատունակությանը, որոնք կատարվել են համապատասխանաբար 87.2%-ով և 95.4%-ով: Վատառողջության դասում ընդգրկված երկու ծրագրերի շրջանակներում էլ՝ աշխատողների աշխատանքային պարտականությունների կատարման հետ կապված խեղման, մասնագիտական հիվանդության և առողջության այլ վնասման հետևանքով պատճառված վնասի փոխհատուցման և բժշկա-սոցիալական վերականգնման ծառայությունների, ծրագրված միջոցներն ամբողջությամբ չեն օգտագործվել. դրանք կատարվել են համապատասխանաբար 87%-ով և 87.3%-ով: Ինչ վերաբերում է անաշխատունակության դասի կատարողականին, այն հիմնականում պայմանավորված է հաշմանդամներին պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներով, վերականգնման տեխնիկական միջոցներով ապահովման և դրանց վերանորոգման ծրագրի կատարողականով, որը կազմել է 95.1% կամ 612.2 մլն դրամ: Սակայն վերջիններս նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել են 6.2%-ով, բացի այդ 71.6% աճ է գրանցվել հաշմանդամներին սայլակներով և լսողական սարքերով ապահովման ծախսերում, արդյունքում անաշխատունակության դասի ծախսերն աճել են 9%-ով:

Ծերության բնագավառի ծրագրերին 2011 թվականի ինն ամիսներին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է 142.8 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 97.8%-ը: Նշված գումարից 119.3 մլրդ դրամն ուղղվել է ապահովագրական կենսաթոշակներին՝ կազմելով նախատեսվածի 98.6%-ը: Համապատասխանաբար 14.8 մլրդ և 1.2 մլրդ դրամ են կազմել սպայական անձնակազմի ու նրանց ընտանիքների անդամների և շարքային զինծառայողների ու նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակների ծախսերը, որոնք կատարվել են համապատասխանաբար 94.8 և 99.2 տոկոսով: Շուրջ 6 մլրդ դրամ է տրամադրվել սոցիալական կենսաթոշակների վճարմանը, որը կատարվել է 93.2%-ով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ծերության բնագավառի ծախսերն աճել են 7.2%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ապահովագրական և սոցիալական կենսաթոշակների ծախսերի աճով:

Հարազատին կորցրած անձանց խմբին հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է 105.3 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 78.3%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Հայաստանի զոհված ազգային հերոսի կամ Մարտական խաչ շքանշանով հետմահու պարգևատրված անձանց ընտանիքներին հատկացվող նպաստի ծախսերի համար նախատեսված միջոցների պակաս օգտագործման հանգամանքով: Այդ նպատակով ծախսվել է նախատեսված միջոցների 81.9%-ը կամ 95.1 մլն դրամ: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ խմբի ծախսերն էական փոփոխության չեն ենթարկվել:

Ընտանիքի անդամների և զավակների խմբի գծով պետական բյուջեի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 32.7 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 85.2%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ընտանեկան նպաստի և միանվագ դրամական օգնության համար նախատեսված միջոցների պակաս օգտագործմամբ, որոնք կազմել են 22.1 մլրդ դրամ կամ 84.5%: Հաշվետու ժամանակահատվածում 2.9 մլրդ դրամ է օգտագործվել հղիության և ծննդաբերության նպաստի վճարման նպատակով՝ կազմելով նախատեսվածի 82.6%-ը: Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստների վճարման համար տրամադրվել է 3.1 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 87.9%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ «Ընտանիքի անդամներ և զավակներ» խմբի ծախսերն աճել են 1.1%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի ու հղիության և ծննդաբերության նպաստի ծախսերի ավելացմամբ:

Սոցիալական ոլորտին հատկացված միջոցներից 2.8 մլրդ դրամ տրամադրվել է *գործազրկության* խմբին, որը կազմել է իննամսյա ծրագրի 74.1%-ը: Չօգտագործված գումարի մեծ մասը բաժին է ընկել գործազրկության նպաստի և գործազուրկների, աշխատաշուկայում անմրցունակ խմբերի և երկարամյա ծառայության ու արտոնյալ պայմաններով կենսաթոշակ ստացող աշխատանք փնտրող չզբաղված անձանց մասնագիտական ուսուցման ծրագրերում: Մասնավորապես՝ գործազրկության նպաստի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 2.5 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 75.8%-ը: Գործազուրկների, աշխատաշուկայում անմրցունակ խմբերի և երկարամյա ծառայության ու արտոնյալ պայմաններով կենսաթոշակ ստացող աշխատանք փնտրող չզբաղված անձանց մասնագիտական ուսուցման նպատակով օգտագործվել է նախատեսված գումարի 46%-ը կամ 87.8 մլն դրամ: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ գործազրկության խմբի ծախսերը նվազել են 27.5%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված գործազրկության նպաստի և վարձատրվող հասարակական աշխատանքների գծով ծախսերի կրճատմամբ:

Բնակարանային ապահովման ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 696.9 մլն դրամ՝ ապահովելով կիսամյակային ծրագրի 99.8%-ը: Նշված գումարից նախատեսված 500 մլն դրամն ամբողջությամբ տրամադրվել է զոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի

հաշմանդամ զինծառայողների անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովմանը և բնակարանային պայմանների բարելավմանը: 196.9 մլն դրամ են կազմել երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների համար բնակարանային շինարարության ծախսերը, որոնք կատարվել են 99.4%-ով: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ բնակարանային ապահովման խմբի ծախսերն աճել են 2.8%-ով:

Այլ դասերին չպատկանող սոցիալական հատուկ արտոնություններին անցած ինն ամիսներին տրամադրվել է 4.8 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 80.7% կատարողական: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՄ պատերազմի վետերաններին, 25.11.1998թ. ՀՕ-258 օրենքի 13 հոդվածում նշված պատճառներով հաշմանդամ դարձած զինծառայողներին, ինչպես նաև ծառայողական պարտականությունների կատարման ժամանակ զոհված (մահացած) զինծառայողների ընտանիքներին դրամական օգնության տրամադրման համար նախատեսված միջոցներն ամբողջությամբ չօգտագործելու հանգամանքով: Այդ նպատակով ծախսվել է 3 մլրդ դրամ կամ ծրագրի 73%-ը: Հաշվետու ժամանակահատվածում 1.2 մլրդ դրամ է տրամադրվել «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ում ավանդատու հանդիսացող քաղաքացիների, որպես նախկին ԽՍՀՄ Խնայքանկի ՀԽՍՀ հանրապետական բանկում մինչև 1993 թվականի հունիսի 10-ը ներդրված դրամական ավանդների դիմաց փոխհատուցման նպատակով՝ կազմելով ծրագրի 100%-ը: Նշված ծախսերը 57.3%-ով գերազանցել են նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի մակարդակը, ինչի արդյունքում խմբի ծախսերն աճել են 25.2%-ով:

Այլ դասերին չպատկանող սոցիալական պաշտպանության խմբի ծրագրերին հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է 6.3 մլրդ դրամ՝ կազմելով իննամսյա ծրագրի 76.2%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող սոցիալական պաշտպանության ոլորտի կառավարման ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման (86.9 մլն դրամ կամ 9.4%), կենսաթոշակային ապահովության ու ապահովագրության ծրագրերի վճարման հետ կապված ծառայությունների (1.2 մլրդ դրամ կամ 76.3%), ժամանակավոր անաշխատունակության դեպքում վճարվող նպաստի (2 մլրդ դրամ կամ 88.6%), գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների (966.3 մլն դրամ կամ 86.8%), սոցիալական ապահովության առանձին ծրագրերի վճարման հետ կապված ծառայությունների (331.2 մլն դրամ կամ 74.9%) և տվյալ խմբում ընդգրկված նախարարությունների աշխատակազմերի պահպանման (1 մլրդ դրամ կամ 90.9%) ծախսերի ցածր կատարողականով: 2010 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ դասերին չպատկանող սոցիալական պաշտպանության խմբի ծախսերը նվազել են 2.6%-ով:

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդի միջոցներից նախատեսված 23.9 մլրդ դրամից օգտագործվել է 13.4 մլրդ դրամ կամ 56.1%-ը: 2010

թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ ՀՀ կառավարության պահուստային ֆոնդի միջոցների օգտագործումն ավելացել է 81.9%-ով:

«ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՊԱԿԱՍՈՒՐԴԸ»

2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին «Վ պետական բյուջեն կատարվել է շուրջ 39.4 մլրդ դրամ պակասուրդով՝ կազմելով ծրագրված ցուցանիշի 32.3%-ը: Պակասուրդի նման ցածր մակարդակ է արձանագրվել այն պատճառով, որ ծախսային ծրագրերով նախատեսված միջոցառումներն ամբողջությամբ չեն կատարվել, ինչի արդյունքում իննամսյա ծրագրով նախատեսված պետական բյուջեի ազատ միջոցներից 88.4 մլրդ դրամ օգտագործելու փոխարեն օգտագործվել է ընդամենը 8.7 մլրդ դրամ: Անցած ժամանակահատվածում պետական բյուջեի պակասուրդի ներքին ֆինանսավորումը կազմել է շուրջ 18 մլրդ դրամ, արտաքին ֆինանսավորումը՝ 21.4 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ բյուջեի պակասուրդը նվազել է 50%-ով կամ 39.4 մլրդ դրամով, ընդ որում, 49.3%-ով նվազել է ներքին ֆինանսավորումը, 50.6%-ով՝ արտաքին ֆինանսավորումը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում գանձապետական պարտատոմսերով պակասուրդի ֆինանսավորման փաստացի ցուցանիշը նախատեսված 14.3 մլրդ դրամի դիմաց կազմել է 15.7 մլրդ դրամ: Գանձապետական պարտատոմսերի հաշվին դեֆիցիտի ավել ֆինանսավորումը պայմանավորված է հաշվետու տարվա հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին հարկաբյուջետային և դրամավարկային քաղաքականությունների կոորդինացման շրջանակներում լրացուցիչ 10.3 մլրդ դրամ ծավալով կարճաժամկետ պարտատոմսերի տեղաբաշխմամբ, որից 8.3 մլրդ դրամի պարտատոմսերն արդեն իսկ մարվել են:

2011 թվականի սկզբին «Վ ֆինանսների նախարարությունը հրապարակեց պետական պարտատոմսերի տեղաբաշխումների օրացույցը՝ պարտատոմսերի շուկայի մասնակիցների համար ամբողջ տարվա կտրվածքով հստակեցնելով պարտատոմսերի տեղաբաշխման օրերը՝ ըստ ժամկետայնության: Թեև այս պարագայում նվազում է թողարկողի ճկունությունը՝ պարտատոմսերի շուկայում նպաստավոր պայմանների ժամանակ լրացուցիչ տեղաբաշխումների իրականացման առումով, մյուս կողմից հրապարակային և թափանցիկ գործելակերպը նպաստում է պարտատոմսերի շուկա նոր ներդրողների ներգրավմանը:

Պետք է ընդգծել, որ գնաճի դեմ պայքարի շրջանակներում ֆինանսական շուկայում դիտարկվող տոկոսադրույքների ընդհանուր աճի միտումը գրեթե չի անդրադառնում պետական պարտատոմսերի եկամտաբերության վրա, քանի որ, դատելով 3-20 տարի մարման ժամկետ ունեցող պետական պարտատոմսերի նկատմամբ շուկայում ձևավորված շարունակական բարձր պահանջարկից, միջին և երկարաժամկետ առումներով դրանք շուկայի մասնակիցների կողմից շարունակում են դիտարկվել որպես ներդրման ամենակայուն և հուսալի միջոց:

2011 թվականին շարունակվել են պետական խնայողական արժեկտրոնային պարտատոմսերի թողարկումները՝ ընդհանուր 1,250,000.0 հազ. դրամ ծավալով: Այս պարտատոմսերից

տեղաբաշխվել են 457,751.0 հազ. դրամի պարտատոմսեր, որից մուտքը կազմել է 458,784.5 հազ. դրամ:

Փաստորեն, 2011 թվականի հունվար-սեպտեմբեր ամիսներին պետական պարտատոմսերի թողարկման ծրագրի իրագործման արդյունքում ներքին պետական պարտքը բնութագրող հիմնական ցուցանիշները հետևյալն են. շրջանառության մեջ եղած պետական պարտատոմսերի ծավալն անվանական արժեքով կազմել է 193,214,327.0 հազ. դրամ: Բոլոր պարտատոմսերի միջին ժամկետայնությունը կազմել է 1765 օր (2010 թվականի նույն ժամանակահատվածում՝ 1470 օր), միջին կշռված եկամտաբերությունը՝ 12.81% (2010 թվականի նույն ժամանակահատվածում՝ 11.57%): Ներքին պետական պարտքը բաղկացած է 14.4% ՊԿՊ-ից, 53.4% ՄԺՊ-ից, 31.8% ԵՊ-ից և 0.4% ԽՊ-ից (2010 թվականի նույն ժամանակահատվածում՝ 23.8% ՊԿՊ-ից, 53.5% ՄԺՊ-ից, 22.4% ԵՊ-ից և 0.3% ԽՊ-ից):

2011 թվականի ինն ամիսներին շարունակվել է ՀՀ ներքին շահող փոխառության պարտատոմսերի հետգնման գործընթացը. այդ նպատակով տրամադրվել է 724.1 հազար դրամ՝ նախատեսված 5.0 մլն դրամի դիմաց: Մուրհակների մարման նպատակով իննամսյա ծրագրով նախատեսված վճարումները կատարվել են 99.9%-ով՝ կազմելով 165.7 մլն դրամ: Անցած ժամանակահատվածում 716 մլն դրամ ուղղվել է «ՎՏԲ-Հայաստան» ՓԲԸ-ից ստացված վարկի մարմանը, որը կատարվել է նախատեսված ծավալով: Հաշվետու ժամանակահատվածում 30.1 մլն դրամ է տրամադրվել բաժնետոմսերում և կապիտալում այլ մասնակցության ձեռքբերման նպատակով, որը կատարվել է նախատեսված ծավալով:

Անցած ժամանակահատվածում ՀՀ ռեզիդենտներին պետական բյուջեից տրամադրվել են 11.1 մլրդ դրամի վարկեր՝ կազմելով իննամսյա ծրագրի 91.8%-ը: Նշված գումարից շուրջ 10.6 մլրդ դրամը տրամադրվել է Ռուսաստանի Դաշնության կողմից Հայաստանի Հանրապետությանը 2009 թվականին տրամադրված պետական վարկի միջոցներից, որից 7.5 մլրդ դրամը՝ գյուղատնտեսական վարկերի տրամադրման նպատակով, 1.1 մլրդ դրամը՝ «Հայաստանի փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ազգային կենտրոն» հիմնադրամի կողմից հիմնադրված վարկային կազմակերպությանը, 1 մլրդ դրամը՝ տնտեսության կայունացման վարկավորման ծրագրի 1-ին բաղադրիչի ֆինանսավորման նպատակով՝ «Համակարգիչ բոլորի համար» ծրագրի շրջանակներում, 936.7 մլն դրամը՝ «Ներմուծում՝ ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմով մարդատար տրանսպորտային միջոցներ ներմուծող ֆիզիկական անձանց և 50.6 մլն դրամ՝ «Ռադիոհիզոտոպների արտադրության կենտրոն» ՓԲԸ-ին: ՌԴ վարկային միջոցների հաշվին հաշվետու ժամանակահատվածում նախատեսված վարկավորումն իրականացվել է ամբողջ ծավալով, բացառությամբ «ՓՄՁ ներդրումներ» ՈՒՎԿ» ՓԲԸ-ի վարկավորման, որը կատարվել է 64.3%-ով: Տեղական կենսապարարտանյութերի արտադրությունը խթանելու նպատակով անցած

ժամանակահատվածում 50 մլն դրամ է տրամադրվել «ՍԻՍ-95» ՍՊԸ-ին: Շուրջ 67.4 մլն դրամ արտոնյալ պայմաններով տրամադրվել է բռնադատված քաղաքացիներին՝ անհատական բնակարանային շինարարության վարկավորման նպատակով, որն օգտագործվել է 44.9%-ով: 423 մլն դրամ է տրամադրվել Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող «Շուկայավարման հնարավորություններն» ծրագրի շրջանակներում՝ կազմելով նախատեսվածի 58.6%-ը:

Ավելի քան 5.5 մլրդ դրամ է ստացվել տրամադրված ներքին վարկերի վերադարձից՝ կազմելով իննամսյա ծրագրի 102.6%-ը: Նշված գումարից 3.4 մլրդ դրամը մուտքագրվել է նախորդ տարի Ռուսաստանի Դաշնության հատկացրած վարկային միջոցների հաշվին տրամադրված վարկերի վերադարձից: Կայունացման դեպոզիտային հաշվից օգտագործվել է շուրջ 33.1 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 36.7 մլրդ դրամի դիմաց: Ավելի քան 3.3 մլրդ դրամն ուղղվել է կայունացման դեպոզիտային հաշվի համալրմանը:

2011 թվականի ինն ամիսներին պետական բյուջեի պակասուրդի արտաքին ֆինանսավորումը կազմել է 21.4 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 26.8 մլրդ դրամի դիմաց:

Փոխառու միջոցներից ֆինանսավորումը կատարվել է 99.2%-ով՝ կազմելով շուրջ 54.4 մլրդ դրամ: Հաշվետու ժամանակահատվածում միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների կողմից տրամադրվել են 62 մլրդ դրամի վարկային միջոցներ՝ կազմելով ծրագրի 98.5%-ը: Ստացված գումարից 29.1 մլրդ դրամը ստացվել է նպատակային վարկային ծրագրերի շրջանակներում: Զարգացման քաղաքականության երկրորդ վարկային ծրագրի շրջանակներում, որը ՀՀ 2011 թվականի պետական բյուջեում նախատեսված չէր, ՀԲ կողմից տրամադրվել են 8.97 մլրդ դրամի վարկային միջոցներ: 11 մլրդ դրամ է տրամադրվել ԱՄՀ կողմից, 13 մլրդ դրամ՝ Եվրամիության կողմից Մակրոֆինանսական աջակցության ծրագրի շրջանակներում:

2011 թվականի ինն ամիսներին 7.6 մլրդ դրամ (նախատեսվածի 93.8%-ը) ուղղվել է արտաքին պարտավորությունների մարմանը, որից շուրջ 5.3 մլրդ դրամը հատկացվել է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի գծով պարտքի մարմանը: 1.1 մլրդ դրամ է տրամադրվել Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման և բաշխման համակարգի ծրագրի գծով Ճապոնիայի նկատմամբ պարտքի մարմանը, 618.5 մլն դրամ՝ ԱՄՆ ապրանքային վարկերի մարմանը, 140.5 մլն դրամ՝ ԳԶՄՀ, 115.8 մլն դրամ՝ ՎՋԵԲ, 59.7 մլն դրամը՝ ՕՊԵԿ-ի միջազգային զարգացման հիմնադրամի նկատմամբ ունեցած պարտքի մարմանը, 46.1 մլն դրամ՝ ԱԷԿ-ի վառելիքի չոր պահպանման համակարգի ծրագրի գծով Ֆրանսիայի նկատմամբ պարտքի մարմանը, 250.3 մլն դրամ՝ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության նկատմամբ պարտավորությունների մարմանը:

Անցած ժամանակահատվածում շուրջ 28.2 մլրդ դրամ միջպետական վարկ է տրամադրվել ԼՂՀ-ին: Վրաստանի կողմից Հայաստանի նկատմամբ ունեցած վարկային պարտավորությունների

գծով կատարվել է 248.3 մլն դրամի վճարում՝ ծրագրված 199.2 մլն դրամի դիմաց, որը պայմանավորված է նրանով, որ ստացված գումարից 49.1 մլն դրամը նախորդ տարվա պարտավորությունն է և Վրաստանի կողմից փոխանցվել է 2010 թվականի դեկտեմբերին, սակայն գանձապետական միասնական հաշվին մուտքագրվել է ընթացիկ տարվա հունվար ամսին: Բաժնետոմսերի և կապիտալում այլ մասնակցության ձեռքբերման նպատակով 799.4 մլն դրամ տրամադրվել է միջազգային ֆինանսական կազմակերպություններին կապիտալում մասնակցության գծով ստանձնված պարտավորությունների կատարմանը՝ կազմելով ծրագրի 87.8%-ը: Հաշվետու ժամանակահատվածում 4.2 մլրդ դրամով ավելացել է արտաքին աղբյուրներից ստացված վարկային և դրամաշնորհային միջոցների մնացորդը՝ նախատեսված 852.9 մլն դրամ օգտագործման փոխարեն: